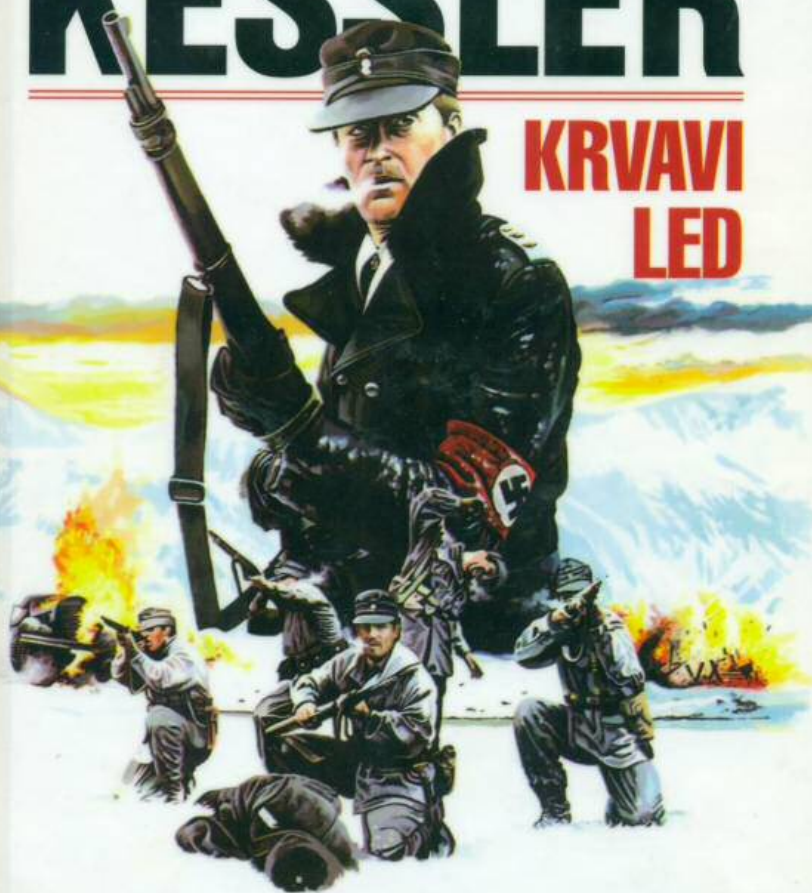

LEO KESSLER

NAJBOLJI
RATNI ROMANI
SVIH VREMENA

KRVAVI LED

NASLOV IZVORNIKA

Blood and Ice

Copyright © 1977 by Charles Whiting

Sva prava pridržana. Dijelovi ove publikacije ne smiju se reproducirati ili koristiti u bilo kojem obliku ili bilo kojim sredstvom, elektroničkim ili mehaničkim, uključujući fotokopiranje i snimanje, ili bilo kakvim informatičkim sustavom za pohranu ili obnavljanje, bez pisane dozvole izdavača.

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000904170.

ISBN 978-953-252-170-2

KRVAVI LED

PREVEO
KREŠIMIR MALIGEC

Zagrebačka naklada
ZAGREB, travanj 2015.

“I umrijet će tko se ne bori,
A tko umre boreći se, uskrsnut će.”

Julian Grenfell, "U boj" 1916.

Bolje mrtav nego crven.

Njemačka uzrečica iz 1945.

“O, lijevi mislioci i intelektualci, učenici avangarde.

Kad čujete izlajanu zapovijed: 'Ruke na leđa', i počnete hodnju kroz arhipelag, tek ćete tada početi shvaćati.”

Solženjicin, “Arhipelag Gulag”, 1973.

Sadržaj:

Dio prvi

I.

II.

III.

IV.

Dio drugi

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

Dio treći

I.

II.

III.

Dio četvrti

I.

II.

III.

IV.

V.

Dio peti

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

Dio šesti

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

VII.

POGOVOR

KRAJ

Dio prvi

SS pukovnija "Europa"

I.

“Konjica!”

Stožerni narednik Schulze, zapovjednik male skupine SS-ovaca, preživjelih iz pukovnije *Wotan*, nije otvorio oči.

Desetnik je nervozno obliznuo usnice, i ponovo pogledao na tamne obrise na konjskim leđima koji su se kretali preko snijegom prekrivenog brežuljka paralelno s mađarskom cestom. “Schulze,” pretresao je jako zapovjednikovo rame, “netko je tamo gore, promatra nas! Meni sliče na Ivane.”

“Kriste!” zagunđa Schulze. “U ovoj se proklesoj vojsci ne možeš ni naspavati!” Zagledao se u crne obrise na udaljenosti od petsto metara. Zaista su bili Sovjeti. Četvrti SS oklopni korpus, koji je branio ovaj dio mađarske bojišnice, bio je očajnički kratak s ljudima, ako su oni, jedna šaćica preživjelih iz kobne ardenske ofenzive, bili poslani na istok.

Schulze je letimice pogledao u dva polugusjeničara koja su se dokotrljala iza njega na propisnoj udaljenosti, površina prekrivenih maskirnom mrežom protiv zračnih napada. Iza njih, iscrpljeni SS-ovci, koji su putovali već tri dana, pozaspali su uokolo hrčući. “Što misliš?” upita desetnik zabrinuto.

“Zaveži!” odvrati Schulze bezobzirno. “Mislim da nas Ivani dolaze pobiti.” Stožerni narednik se zamisli, ustane i oštro zazviždi. Vozač drugog polugusjeničara je čuo zvižduk

i okrenuo glavu u Schulzeovu smjeru. Schulze polako stavi ruku na vrh kacige, prstiju ispruženih prema van. To je vojnički znak za "okupi se oko mene". Vozač je odmah shvatio i ubrzao. Za njim je drugi vozač učinio isto. Schulze je puzao oko usnulih ljudi, udarajući jednog po jednog i vičući: "Dobit ćete kurje oči na guzicama! Mičite se!"

Iscrpljeni su ljudi posvuda posjedali, gundajući i proklinjući, i automatski posezali za oružjem. Bili su to veterani, i znali su da ih Schulze ne bi budio da nisu u nevolji. Stožerni narednik je nesigurno balansirao na zadnjoj stranici polugusjeničara. Drugo vozilo je bilo oko metar i pol iza, ali se nije usudio zaustaviti konvoj i prenijeti mu naredbe, u slučaju da drugi neprijateljski vojnici čekaju među jelama s druge strane cestice. Duboko je udahnuo i odbacio se u zrak.

Njegova velika stopala udariše na polugusjeničarev tupi nos. Rukama se očajnički uhvatio i hitro se povukao preko metalnog vjetrobrana u kabinu. Snažno je lupio kundakom *Schmeissera* po metalnoj stranici kabine. "Prodrmaj te uspavane glavice", viknuo je, "dok još imaš što za prodrmati."

Iscrpljena, neobrijana posada drugog polugusjeničara je oživjela.

"Sad slušajte," započne Schulze, "imamo posjetitelje tamo gore", pokazao je velikim prljavim palcem prema obzoru, "Ivane! Dobro, stanite uz nas, i kad nas napadnu - a hoće - pokažite im njihovoga boga. Zapamtite da ste *Wotan*."

Nacerili su mu se. Ništa nije moglo uzdrmati SS *Hauptscharführera* Schulzea.

Selo je bilo tipično mađarsko - zbirka otrcanih bijelo okrečenih koliba slamnatih krovova sada otežalih od snijega, okruženih trošnim drvenim ogradama. Ali bilo je nešto

čudno u tom prizoru. Nije bilo dima iz dimnjaka, samo stado ovaca koje se skupilo pored ceste, dršćući i tresući se od hladnoće. Konjica je nestala.

Istog se trena pokrenuo. "U redu", zaurlao je preko klepetanja polugusjeničara, "izgleda da će nam ovdje Ivani poželjeti dobrodošlicu na Istočnu bojišnicu!"

SS-ovcima u njihovih zelenim maskirnim odorama nije bilo potrebno govoriti što da rade. Žurno su se razmjestili na oklopnim vozilima sa spremnim oružjem. Schulze je kimnuo vozaču. Ovaj je pritisnuo nogom na gas i polugusjeničar se pokrenuo, razbacujući hrpe snijega na obje strane poput prolaska glisera.

Schulze je ispalio rafal životinjama iznad glava. Ovce su, luđački preskačući i zaletavajući se jedna u drugu, pobjegle niz cestu u minsko polje koje je bilo postavljeno preko nje. Prva mina eksplodira uz jaki prasak. Grimizni se plamen ljutito izdignuo prema gore, razbacujući ozlijeđene životinje u zrak. Polugusjeničar je ubrzao po dimećoj cesti, prvi divlji neprijateljski rafali su se odbijali od oklopa.

Sovjeti su bili posvuda, ali ih je lakoća kojom su SS-ova vozila prošla tanku minsku zapreku iznenadila. Paljba im je bila divlja i neujednačena. Schulze im nije dao vremena da dođu k sebi. S ljudima koji su odostraga paljbom štitili njegova vozila, dok su neprijateljski meci oko njih bezopasno fijukali, poveo ih je kroz zasjedu paklenom brzinom. Torba puna naboja poletjela je kroz zrak. Vozač je skrenuo točno na vrijeme. Eksplodirala je nasred ceste, zaljuljavši desettonsko vozilo naprijed-natrag kao brod na moru. Schulze je uputio rafal iz devetmilimetarske strojnice u kolibu iz koje je bačen eksploziv. Vojnik je raširenih ruku izletio kroz prozor, sasvim bez lica.

Bili su skoro vani. Schulze je pogledao iza sebe. I druga dva polugusjeničara su skoro uspjela, razbijenih

vjetrobranskih stakala koja su podsjećala na paukovu mrežu. Uzdahnuo je u znak olakšanja. “Još malo pa ćemo izmaknuti iz ovog sranja ...” započeo je.

Nikad nije dovršio misao. U tom su ih trenutku napali sovjetski konjanici, kuljajući sa strane između posljednjih koliba, knutovima šibajući konje po zapjenjenim sapima, zakrivljenim blistavim sabljama vitlajući kroz zrak, ispuštajući strane krikove razjapljenih usta.

“Kozaci”, zavrištao je netko panično.

Schulze je znao zašto. Kozaci su uzimali zarobljenike, ali samo toliko dugo dok ih temeljito ne opljačkaju i ne upotrijebe svoje primitivne surovosti kako bi završili s njima. “U redu, smirite se. Još su predaleko da bi nam odrezali jaja tim perorezima.”

Hitro je prebacio strojnicu na pojedinačnu paljbu i upucao prvog jahača sa srebrnim oznakama kozačkog satnika. Čovjek je odletio preko uskovitlane grive svog konja, srebrna je sablja zaokružila visoko kroz zrak.

Ostali vojnici u polugusjениčaru slijedili su njegov primjer i jutarnji se zrak ispunio jaucima, urlicima, psovkama, kricima u agoniji. Ali jahači su nastavili nadirati. Prvi su se Kozaci razvukli usporedno s polugusjениčarima. Schulze je prebacio na automatsku paljbu i ispalio divlji rafal. Pogodio je vodećeg kozačkog konja. Crveni krvavi cvjetovi eruptirali su mu cijelom duljinom boka. Pastuh se digao u zrak, divlje mlatarajući u smrtnoj agoniji.

U trenu kad je pastuh počeo padati, jahač se odbacio u zrak. Prljavim je rukama tražio, i našao rukohvat na polugusjениčaru i s roktajem se povukao preko stranice na platformu. Njegov je nož bljesnuo na slabom žutom zimskom suncu, i odmah ga je zario u vozačev vrat. Schulze je munjevitno reagirao i surovo udario kundakom *Schmeissera* Kozaka u glavu, razbijajući mu lubanju kao

meko kuhano jaje. Trenutak kasnije polugusjeničar je snažno udario posred velikog hrasta lijevo od ceste i naglo se zaustavio.

Iza njega, druga dva polugusjeničara snažno su zakočila, proklizavajući na snježnoj podlozi, dok su im vozači očajnički nastojali izbjeći sudar s vodećim vozilom, i na kraju se prepriječila preko ceste.

Iz kozačkih grla odjeknulo je gromoglasno "Hura!", dok su gonili konje čija je griva divljački mahala oko njih.

Čelni jahači nisu čekali da se izravnaју s vozilima, već su odskočili iz sedla na polugusjeničare. Zakratko su se platforme njemačkih vozila pretvorile u divlju, uskomešanu gomilu ljudi koji su se borili za puko preživljavanje.

Golemi bradati Kozak, čije je široko tamno lice unakaženo ožiljcima od boginja, zgrabio je Schulzeova jaja. Stožerni narednik mu nije dao priliku da ga obogalji, već mu je zabio lakat u usta. Kozak se trgnuo unazad, pljujući slomljene žute zube. Kad je pao na leđa, Schulze ga je udario čelikom ojačanom čizmom u lice urlajući: "Probaj malo ovoga, Ivane!"

Nečije su ga ruke zgrabile oko vrata. Okrenuo je glavu. Zgodan dječak je piljio u njega, pogledom punim mržnje i odlučnosti. Schulze je ispružio dva prsta i zabio ih duboko u dječakove nosnice. U trenu ih je svinuo i snažno povukao. Kozak je zavrištao u krajnjoj boli. Vrela je krv oblila Schulzeovo zapešće kad je dječakov nos raspao, a on klonuo preko stožernog narednika.

Jutarnji je zrak otežao od zvuka tenkovskih gusjenica i grmljavine 88-milimetarskog topa. Granate su prelijetale iznad njihovih glava prema selu u pozadini. Odjednom su Kozaci pojurili u pokušaju da spase život, kad se svih

sedamdeset dvije tone Kraljevskog tigra⁶ zaustavilo kod vodećeg polugusjeničara, ispunjavajući zrak štektanjem dviju strojica.

“Kriste!” duboko uzdahne Schulze i obriše znoj s mokrog čela rukom koja se vidljivo tresla. “Mislio sam da će mi dosad već odsjeći jaja ...”

⁶ Poboljšani njemački tenk Tigar, teži i oklopljeniji od svog poznatijeg prethodnika, (nap. prev.)

Njihovi su spasitelji udarali i prisiljavali zarobljene Kozake da kleknu u snijeg u dugoj liniji, leđima okrenutih Kraljevskim tigrovima. Visok omršavjeli časnik u odori *Obersturmbannführera* došepa pred prvog uhićenika, pištolja spremnog u ruci. Lijevo oko na njegovu mršavom licu nalik sokolovu bilo je prekriveno komadom tkanine, a lijevi rukav mu je bio prazan, utaknut sa strane u blistav crni opasač. Stojeći s njegove lijeve strane, Schulze je zaključio da mu nedostaje i veći dio lijeve noge.

Obersturmbannführer polako stavi cijev pištolja na zarobljenikovo desno uho. Kozak je nervozno iščekivao, ali nije ispustio ni glasa. Časnikovo lice se napelo. Povukao je okidač. Pištolj je poskočio, a zadnji dio zarobljenikove glave je nestao u jakom mlazu svijetlocrvene krvi.

Časnikovo je lice bilo bezizražajno. Okrenuvši se na trenutak, zavrištao je prestrašenim mladim vojnicima s oznakama *Europa* na rukavima: “Jedna sovjetska svinja manje.”

Prekoračio je leš i prisionio pištolj uz glavu sljedećeg zarobljenika, pritiskajući okidač.

“Tko je, do vraga, ovaj?” upita Schulze dva mlađa pripadnika spasilačke jedinice pokraj sebe.

“Niet verstan”, odgovori prvi. “Comprends pas” nastavi drugi. Schulze uzdahne u sebi, instinktivno shvaćajući da se spustio u još jednu rupu.

“Tko je stariji dočasnik?” zareža sokololiki *Obersturmbannführer*. Iza njega su dva vojnika urezivali oznake svoje jedinice na ubijene Kozake. (“Tako da svinje

znaju tko je to učinio kad dođu pokupiti ove strvine.”)

“Stožerni narednik Schulze, *Obersturmbannführeru!*”
zaurla, znajući da ne bi mogao izvući nijednog od svojih starih drugova iz *Wotana* bez ovog čovjeka.

“Prijavak, stožerni naredniče?”

“S dužnim poštovanjem prijavljujem, preživjeli iz SS oklopne pukovnije Wotan, trideset sposobnih, osamnaest ozlijeđenih, *Obersturmbannführeru!*”

Mršavi časnik se zagledao u Schulzeovu impresivnu zbirku odličja na prsima, srebrnu medalju za ranjavanje, tenkovsku zlatnu značku, zlatni Njemački križ, viteški križ, željezni križ, i činio se zadovoljan onim što je vidio.

“Zovem se Habicht”, reče časnik, “i želim vam dobrodošlicu u *Vikinge*⁷, u SS pukovniju *Europa*. Potrebni su nam iskusni vojnici, posebno dočasnici.”

Schulze se odvažio upitati: “Jesu li vaši ljudi Nijemci, gospodine?”

“Samo neki, a i oni su samo etnički Nijemci. Ostali dolaze iz nekoliko zemalja, sve dobrovoljci, koji se bore za Europu, protiv crvene kuge.” U jedinom mu je oku zabljesnuo fanatizam. “I mi ćemo pobijediti. Konačna će pobjeda biti naša ... U redu, recite svojim ljudima da se popnu. Moramo se maknuti iz ove proklete partizanske pokrajine prije nego što se boljševičke svinje vrate.”

Schulze ostane u tihoj preneraženosti. Zar još postoje časnici, pa makar i u SS-u, koji vjeruju u konačnu pobjedu? Svi znaju da je Njemačka pobijeđena. To pjevaju vrapci na krovovima, ukoliko je neki krov još preostao. Stožerni narednik polako krene preko izgaženog krvavog snijega, govoreći si zlovoljno da su preživjeli iz *Wotana* ponovo u dreku, zajedno s njim.

7 SS-oklopna divizija, koje je Europa dio

Kad su tri polugusjeničara, predvođena jedinicom Kraljevskih tigrova, skretala u glavnu ulicu malog mađarskog grada Komaroma, Schulze je mogao vidjeti da su njegove pretpostavke točne. Na obje su strane glavne ulice bile gomile sanduka sa streljivom i kanistri puni goriva, spremni za upotrebu. U uličici je bila kolona oklopnih polugusjeničara, na čijim su stranicama bili nacrtani veliki crveni križevi. *Hivija*,⁸ uglavnom žutih, kosookih Turkmena i Sibiraca je bilo posvuda, slagali su nove košare s hranom. Bilo je jasno da novi napad samo što nije počeo, a Europa će nedvojbeno u njemu sudjelovati.

Schulze, zadovoljan time što je sve pod kontrolom, uputi se iscrpljeno prema ruševnoj drvenoj kolibi u koju mu je vodič rekao da se smjesti, i udarcem otvori vrata, spreman se baciti na ležaj i zaspati.

Ali koliba je već bila zauzeta. Žuti je sjedio tamo, s dobroćudnim osmijehom na usnama i tankim crnim brkovima koji su mu visjeli do dvostrukog podbratka, veselo prinoseći zapaljenu šibicu porubu košulje da spali uš.

“Što je, do vraga, ovo”, podvikne Schulze. “Zar sam u židovskom kupleraju?”

Hivi mu se veselo nasmije i ugasi šibicu. “Tražite kupleraj, stožerni narednik? Nema židovski. Ali Mađarice se jeb-jeb jako dobro.” Upotpunio je svoje riječi nedvosmislenom opscenom gestom prstima. *Hivi* je skočio na noge i odjenuo tuniku. “Ja Čink. Svi Nijemci zvati me Čink. Ja vozač, tvoj posilni, stožerni narednik.” Odjenuo se do kraja u odoru i Schulze zine. Nosio je oznake *Europe*. Jaukne i udari se dlanom po čelu. “Prokleti Čink u odoru SS-a. Što bi na to rekao *Führer*?” Schulze se sruši na jedinu raspoloživu stolicu. “U redu, ti kosooko sibirsko govno. U

8 Bivši sovjetski ratni zarobljenici, koji su se dobrovoljno javili u njemačke pomoćne jedinice. Do 1945. bilo ih je oko 600.000.

mojoj prtljazi je limenka s pedeset cigareta. Uzmi je i nabavi mi ženu, bocu žestice i paket *parižana*⁹, kvalitetnijih. Čuo sam da su sve te Mađarice zaražene sve do očiju. Odgalopiraj odavde s time i vrati se punom brzinom.”

“Čink natrag punom brzinom” poviče i izađe, stišćući limenku debelim rukama kao da je sam Sveti gral.

“Oh, moj se Činki vratio”, zadivljeno će Schulze kad Čink ponosno doprati kurvu kroz vrata, s bocom rakije u ruci. Crvenokosa mađarska djevojka izgledala je kao ušivena u kratku, usku suknju, koja je otkrivala fino zaobljenu stražnjicu i linije prepona skoro kao da je gola. Njena čipkom urešena seljačka bluza izgledala je malo bolje. Bila je stegnuta tako da se činilo kako će njene velike grudi razderati tanku tkaninu. Schulze podigne njene noge i raširi ih. Djevojka se histerično zakikoće, pokazujući usta puna zlatnih zubiju, kad Schulzeova ruka posegne za njenim dojka, koje su bile velike i čvrste poput lubenica.

Čink se odobravajući zadovoljno smiješio i stavio bocu na klimavi drveni krevet. “Pogledaj krevet, stožerni narednik. Nije baš dobar za jeb-jeb.”

Ali stožernom naredniku Schulzeu sudbina nije namijenila uživanje u kurvinim neodoljivim dražima ostatak poslijepodneva. Sjena je naglo ispunila ulaz u malenu kolibu i *Obersturmbannführer* Habicht je stajao tamo, sokololika uska lica nabranog od prezira zbog prizora koji je ugledao.

“Dosta!” zaviče. “Sjašite s kurve. Hoću razgovarati s vama.”

Schulze slegne ramenima i obrati se Činku: “Ti, odvedi mađarsku gospođu natrag tamo gdje si je našao. Vratit će se natrag kasnije da dovrši s pranjem i šivanjem.”

Mađarica pogleda prvo Činka, pa Schulzea te strese

glavom potpuno smetena. Kad je izišla, Schulze je uživao u automatskim pokretima njenih guzova dok je odlazila niz ulicu. Tada sjetno pospremi svoj “alat”, dok je *Obersturmbannführer* Habicht nestrpljivo lupkao prstima po koricama pištolja, jer im vrijeme za pokret ističe.

Zapovjednik pukovnije i golemi stožerni narednik prolazili su pokraj postrojene *Europe*, govoreći malo, ali stručnim očima procjenjujući užurbane pripreme na sve strane. Ljudstvo je bilo većinom mlađe od dvadeset, jedno obučeno i vjerojatno s poznavanjem isključivo materinjeg jezika.

Zastali su na periferiji gradića i promatrali skupinu golobradih poručnika pod zapovjedništvom starijeg satnika, čija je lijeva ruka bila u povezu, kako uvježbavaju pješački napad. Očito nisu imali pojma o osnovnom korištenju zaštite Kraljevskih tigrova koji su predvodili simulirani napad. Njihovo “grožđe”¹⁰ je bilo previše iza tenka - vjerojatno su bili preplašeni i nisu se usudili približiti grmećim gusjenicama.

Na kraju je Habicht bjesnio: “Satniče, kaznene vježbe za vašu skupinu. Mlitavi su i lijeni.”

Satnik nije oklijevao. “*Hinlegen!*”¹¹ zapovijedi.

Mladi su časnici kao jedan zalegli u žitko sivo blato koje su za sobom ostavile tenkovske gusjenice.

“*Aufstehen!*”¹²

Ponovo su se uspravili na noge, odora sivih i promočenih blatom. “*Hinlegen!*” zaviče ponovo satnik, a oni se ispruže u blatu nalik nizu drvenih lutki.

“Ravno iz kadetske škole Bad Tolz”, komentirao je Habicht. “Sedamnaestogodišnjaci, većinom. Prije četiri

10 Napadačka formacija u kojoj pješaštvo nastupa zajedno s tenkovima.

11 “Zalegni!” (nap. prev.)

12 “Ustaj!” (nap. prev.)

mjeseca još su žaljali stolice u srednjoj školi.”

“Gospodine”,’ samo odgovori Schulze. Još je bio začuđen zašto ga je pokupio na ovaj obilazak slabašne i manjkave SS pukovnije *Europa*.

Habicht mu je izgleda pročitao misli. Iznenada reče: “Vjerojatno ste začuđeni zašto vam pokazujem sve ovo?”

“Gospodine.”

“Reći ću vam. Davno su prošli slavni dani kada smo mi iz SS-a dobivali kremu regruta iz domovine. Nitko ispod metar i osamdeset, nitko s najmanjom nepravilnošću u zubima. Tijelo bez zamjerki. Ali ne možemo se žaliti. Moramo napraviti što se napraviti da s onim što imamo - s tim neuvježbanim mladim časnicima i mojim Europljanima. Nedostatak iskustva i uvježbanosti nadoknadit će gorljivošću i vjerom u Vođu, Narod i Domovinu.”

“Ali to neće zaustaviti sovjetske metke, gospodine.”

Habichtove oči zasvijetle. “Slažem se”, odgovori, ali hladnije nego prije. “Zbog toga sam zahtijevao od SS *Reichsführera* Himmlera osobno da mi da jedinicu iskusnih SS veterana za pukovniju. Vi i vaši drugovi iz *Wotana* ćete ustrojiti tu jedinicu.”

Njih su dvojica u tišini hodali do ruševne zgrade, nekadašnje sinagoge, gdje je sada bio smješten stožer *Europe*. Na vratima Habicht uperi prst u jednog od dva stražara naoružana strojnicama, i naredi: “*Sturmmann*”¹³, do mog ureda, čuvaj vrata dok ja ne završim razgovor sa stožernim narednikom Schulzeom.”

Habicht pažljivo zaključa vrata iza zbunjenog Schulzea i spusti tamne zavjese prije nego što upali svjetlo, prljavu žarulju bez sjenila.

“Schulze,” započne Habicht polako, “otkrit ću vam

nešto što sam dosad rekao samo svojim višim časnicima. Moram se snažno pouzdati u vas i vaše ljudstvo iz *Wotana* u nastupajućim događajima. Vidjeli ste stupanj uvježbanosti mojih mlađih časnika. Pridodat ću po dva vaša veterana svakome od njih. Oni će im pružiti iskustvenu podršku koju trebaju. Vi im morate pružiti neophodnu motivaciju. Prošlog studenoga, kada se veliki dio mađarske vojske predao crvenima, cijela je naša bojišnica potisnuta prema Dunavu i domovina je ponovo ugrožena. Naša ratna ekonomija ovisi o mađarskom boksitu, trećina sirove nafte koju treba naša prerađivačka industrija da bi opskrbljivala *Luftwaffe* dolazi iz ove zemlje. Kao rezultat toga mi pokušavamo držati Budimpeštu i zaustaviti crvene da jače prodru u Mađarsku.

Ali dok su naše snage zauzete zadržavanjem Malinovskijevih armija pred Budimpeštom, prokleti Tolbuhin se preko Beograda dočepao Dunava i prešao ga blizu ušća Drave. Nismo očekivali da će to uspjeti, ali oni ipak jesu, pa brzo napreduju prema sjeverozapadu, prema jezeru Balaton i ugrožavaju cijelu njemačku bojišnicu u Mađarskoj. Od Božića dvije armije potpuno okružuju Budimpeštu, odsijecajući 150.000 ljudi, uključujući naše drugove iz 8. i 22. SS konjičke divizije.”

Habicht iskorači prema velikoj zidnoj karti.

“Zapamtite, Schulze, što sam vam rekao o potpunoj tajnosti. Platit ćete glavom ukoliko samo bilo kome dahnete išta od ovoga.” Habicht se ponosno izduljio. “Schulze, njemačka vojska u Mađarskoj ponovo kreće u napad. Crveni moraju biti zaustavljeni. Više nema povlačenja. Uskoro ponovo stupamo!

General Balck iz 6. armije je odlučio da se, uz potporu njegovih pješačkih postrojbi, mi iz *Vikinga* i naši drugovi iz SS divizije *Mrtvačka glava*, probijemo bez ikakve prethodne topničke ili zračne pripreme sa sjevera - ovdje”, udari po

karti.

“Ali to je planinsko područje, gospodine”, zamijeti Schulze. “Neprohodno za tenkove i oklopna vozila.”

Habicht se nasmiješi od zadovoljstva. “Baš tako! Zato je general Balck tamo rasporedio 4. SS *Panzer* korpus. Crveni neće očekivati naš napad preko planina, pogotovo zimi. Zadatak je *Vikinga* da se prebaci preko planine Vertes i zauzme primami cilj Bickse, čime će nam cestovna mreža u cijeloj južnoj Mađarskoj pasti u ruke, mreža koja je posebno važna njemačkom vrhovnom zapovjedništvu.

Tu se uključuje *Europa*. Vidiš da je general Balck počastio postrojbu posebnom zadaćom. *Vikinzi* će biti na svom položaju u Bickseu. Na našem lijevom krilu, *Mrtvačka glava* će zauzeti Zsambek. Obje će postrojbe koristiti prohodne ceste kroz planine da dosegnu planirane ciljeve. Dok crveni shvate što se događa, one će zauzeti sve komunikacije.

Ali tu je jedna cesta kroz planinu Vertes za koju su naši obavještajci sigurni da Sovjeti ne znaju za nju. A i ako znaju, teško će pretpostaviti kako ćemo je mi rabiti usred zime jer na velikoj nadmorskoj visini prolazi ovuda”, lupne po karti, “između ova dva mjesta. Naš je zadatak kliznuti kroz položaje crvenih bez da nas zamijete, dok se ne dočepamo cesta koje su iza njih.”

“A tada, gospodine?”

“Tada, Schulze, ćemo se utrkiivati prema Budimpešti na čelu SS *Panzer* korpusa”, sokololiko je lice obasjao iznenadan, gotovo poremećeni fanatizam. “Zamislite to, Schulze. Bit ćemo simbol nade i obnovljene hrabrosti za Domovinu - simbol za cijeli zapadni svijet. Pukovnija europskih dobrovoljaca žrtvuje svoju krv da bi spasila jedan od najstarijih europskih gradova od boljševičkih hordi. Zapadni će svijet pozdraviti naš uspjeh. Krećemo za dva

dana. U 22.00 1. siječnja 1945.”

“Sretna usrana nova godina”, pomisli Schulze s nemoćnim osjećajem potonuća.

IV.

“S početkom nove godine, dragi moj narode, želio bih vam svima zahvaliti, svakom muškarcu, ženi i svakom djetetu iz Hitlerove mladeži za sve što trpite, podnosite, činite, izvršavate. Ne očajavajte! Zahtijevam da se i dalje borite s nepoljuljanim uvjerenjem da je ovaj krizni trenutak za našu naciju ...”

Stožerni narednik Schulze je pustio da ga riječi Führerove novogodišnje poruke naciji zaobiđu. “Sokol”¹⁴ je zahtijevao da je svatko u pukovniji pozorno sluša, usprkos činjenici da većina europskih vojnika ne razumije niti riječi.

Zlovoljni Schulze se razvlačio po slami prepunoj ušiju blizu Činka i gledao mlade vojnike svoje nove jedinice, odjevene u potpuni borbeni komplet, samo bez kaciga. Ljudi su bili blijedi i napeti. Puno su pušili i često odlazili u paklenski smrdljive odjeljke na kraju dugačkog štaglja na pišanje. Bili su prestravljeni, ipak će tek sada imati vatreno krštenje.

Vani je cijeli dan padao gusti snijeg. Schulze si je mogao predočiti na što sličí cesta visoko u planini.

“Posvećujem svaki sat izgradnji volje za otporom svojih armija uvođenjem novog naoružanja, ustrojavanjem novih divizija. I uvjeravam te, dragi moj narode, da će naši neprijatelji brzo naučiti da ja neću zaspati ...”

“Tebe nitko ne tjera da ustaneš, kopile”, promrmlja Schulze uzdahnuvši.

“Neću završiti ovu poslanicu bez zahvale dragom

¹⁴ Habicht na njemačkom znači sokol

Bogu na nebesima za potporu koju uvijek pruža meni i mom narodu, zbog čega smo snažniji od neprijatelja ...”

“Prokleti licemjeru!” frkne Schulze i gurne u stranu zastor za zamračenje.

Pola sata kasnije, *Obersturmbannführer* Habicht se probio kroz snijeg do Schulzea i Činka koji su radili na kraju dugog niza parkiranih vozila, provjeravajući gusjenice i ovjese. Usprkos vremenu, sav je blistao. “Slušali ste *Führerov* govor?”

“Da, gospodine.”

“Nije li bio veličanstven?”

“Da, gospodine”, ponoviše obojica ukočeno.

Sokol se fanatično nasmijao: “Bila bi čast umrijeti za čovjeka poput njega.”

U sebi Schulze zaječi, pa započne: “Provjeravali smo gusjenice na vozilima. Preuske su za duboki snijeg. Jednom kad se popnemo uz planinu...”

Sokol odbaci prigovor. Bio je u deliričnom raspoloženju, skoro kao da je pijan. “Sitnice, dragi moj Schulze. Proći ćemo. Sada izdajte naredbu za pokret. Dodijelio sam sebi čast da predvodim kolonu na zapovjednom polugusjeničaru. Vi ćete biti drugi u Volkswagenovu džipu, vodeći ostatak polugusjeničara s grenadirima. Udaljenost između mog vozila i vaših za vrijeme napredovanja će biti dvije stotine metara. Razumijete?”

Schulze je jedva primjetno potvrdio. Na kraju, ipak on neće biti na čelu. Ako se Sokol tamo gura, on će ipak biti dvjesto metara dalje. To bi njemu i Činku dalo priliku da zbrišu. “Da, gospodine.”

“Biti ćemo u stalnoj radio vezi, naravno. Tako da ako ja upadnem u nevolju, što ne očekujem, vi možete dovesti grenadire. Kraljevski tigrovi će biti zaštitnica. Ne želim da

jedno od tih čudovišta zapne u snijegu i zapriječi cestu. Tek kad budemo s druge strane, mogu doći na čelo.”

“Ako ...” pomisli Schulze mračno.

“U redu, Schulze. Sada imamo zaštitu mraka. Treba nam tri sata da bismo dosegli početne položaje. Preporučam vam da pozovete ljude i pripremite se.” Izbacio je jedinu ruku i rekao iznenađujuće svečano: “*Hals und Bienbruch*¹⁵, Schulze.”

Stožerni narednik je to primio tjeskobno. Ruka mu je bila vruća od suspregnute žestine: “*Hals und Bienbruch, Obersturmbannführer.*”

Sad je prekasno da budu prestrašeni. Stojeći na zapovjednom polugusjeničaru, glave umotane u maskirnu kapuljaču da bi se zaštitio od ledenog vjetrova koji je puhao preko nepregledne snježne ravnice, Habicht je gledao na zelene sjajne brojke na svom satu. Još malo, pa je vrijeme za pokret. Osjećaj opijenosti uzbuđenjem zamijenjen je onim kontroliranog veselja, kao kod djeteta koje zna da će uskoro primiti poklon.

Njemačka ponovo napada. Mjesec za mjesecom domovina je trpjela poraz za porazom. Sovjetski Savez, Poljska, Rumunjska, Bugarska, sad Mađarska - izgledalo je kao da ništa ne može zaustaviti Crvenu armiju. Na mjestu svake bojne koje su teško pritisnute njemačke snage uništile pojavljivala se nova brigada; svaki uništen tenk zamijenjen je tenkovskim vodom, svaki srušeni avion eskadrilom. Izgledalo je da crveni imaju neiscrpne pričuve ljudstva i ratnog materijala.

Sada je Habicht znao da *mogu* biti pobijeđeni. Njemačka već dugo nije u nadiranju, boreći se za neko sebično imperijalističko osvajanje; to je sada Europa, koja se

15 Grubo: “Sretno iskrcavanje”

trudi zaustaviti crvenu plimu što će ih potopiti ukoliko nešto brzo ne učine.

SS pukovnija *Europa* je samo početak. Kad riješe Budimpeštu, njihov će uspjeh dovesti stotine tisuća žestokih mladih ljudi pod srebrni barjak SS-a. Do tada on možda već bude mrtav. Ali što je njegovo žrtvovanje ako uspjeh pukovnije znači da će mlada Europa jurnuti za njemačku stvar, i dokrajčiti crvene.

Prsti su mu se tresli od uzbuđenja dok je izvukao signalni pištolj. “Jedan... dva... tri...” odbrojavao je sekunde drhtavim glasom, “devet... deset.”

Prstom je povukao obarač nespretnog pištolja. Mekani udarac a onda slabašno šištanje. Plamen se brzo uspeo prema tamnom noćnom nebu i rasprsnuo se u jarko zelenilo.

Znak!

Uzduž dugačke kolone, motori polugusjeničara eksplodirali su u bučan, ludi život.

Habicht, obuzet skoro nekontroliranim uzbuđenjem, stavi ruku na vozačevo rame. “NAPRIJED! NASTUPAMO!” poviče.

“PUKOVNIJA *EUROPA* NAPREDUJE!”

Dio drugi

Planinska cesta

Karta 1 - stanje u Mađarskoj 1. siječnja 1945.

Tamni oblaci su se na trenutak razili i pojavio se mjesec. Schulze, zguren između Činka i nekoliko siročadih koje je dodao za pojačanje vatrene moći - za svaki slučaj - bacio je brzi pogled na udaljene vrhove. Ali to nije bio prizor koji bi mu zaokupio pozornost. Tamo je bio mali bunker, skoro prekriven dubokim snijegom, desno od planinske ceste, ispred vrlo dubokog ponora. Mjesec je ponovo nestao ispod oblaka, i progutala ih je skoro potpuna tama.

“Što misliš, Čink?” prošapće Schulze.

Čink poput psa nekoliko puta pomiriši zrak.

“Ivani”, konačno prozbori, “Čink kaže. Ti njuši.”

Schulze onjuši. Da, mali *Hivi* je bio u pravu. U bunkeru su bili Sovjeti, kao što je Sokol pretpostavio.

Schulze na trenutak razmisli. Sokol je želio napasti - tražio je “krvnu žrtvu” - ali ovo nije način na koji je on to vidio.

“Slušajte, zauzet ćemo taj bunker sami. Vas četiri žutokljunca ćete napredovati prema podnožju brda, to je oko pedeset metara od ruskog bunkera. Čink i ja ćemo istovremeno prići sa strane. Čim budemo na položaju, dvaput ću zvižduknuti. Tada raspalite iz svega što imate. A onda ...”

Čink se ubacio. Njegov dugi zakrivljeni nož zlokobno sijevne na slabom svjetlu. “Stožerni narednik i Čink rezati vratove.”

Mladić do njega potrne.

“Dobro, to je plan. Idemo, mičite guzice!”

Schulze je skliznuo kroz grmlje otežalo od snijega zahvalan za planinski vjetar i vrtloge snijega koji su

prigušivali njegovo približavanje. Iza njega Čing nije proizvodio nikakav zvuk. Schulze ga nije čuo ni disati usprkos strmom usponu prema bunkeru. Očito je u tome bio stručnjak. Metar po metar su napredovali prema bunkeru, puke siluete naspram noćnog neba. Imaju li stražare postavljene negdje vani, zapitao se Schulze. Njemačke bi se straže povukle u toplinu bunkera, nadajući se da u blizini nema časnika, ali je znao da su Ivani drugačiji. Puno su bolje podnosili hladnoću, a uz to nije bilo neuobičajeno da u vojsci radnika i seljaka časnik jednostavno ustrijeli običnog vojnika koji zanemaruje svoje dužnosti. Schulze je zaključio da bi Ivani mogli biti negdje izvan uporišta.

Bili su na pedesetak metara od bunkera. Nikakav se zvuk nije čuo među jelama. Schulze se trenutno zaustavio, Čink ga je pritisnuo svojim ramenom. Mali je *Hivi* vrlo oprezno prinio usta njegovu uhu: "Ivani," prošaptao je, "desno!"

Schulze je osjetio kako mu srce ubrzano lupa. Dva tamna obrisa izdvojila su se iz sjena drveća i kretala se presijecajući njihov smjer napredovanja u sporoj maniri sveg pješastva na svijetu, obavljajući stražarsku dužnost usred noći.

"Sranje!" prokune Schulze u sebi. Dva su stražara bila točno ispred njih. Morao ih se osloboditi prije nego što se dočepaju bunkera, ali deset do petnaest metara tla koji su ih odvajali od njih bilo je bez ikakvog zaklona. Ivani bi ih zamijetili prije nego što bi se uspjeli zakloniti. Sjetio se siroglavaca u podnožju. Ako se pokrenu, mogli bi privući pozornost stražara, koji bi pojurili prema rubu litice da provjere što se zbiva. U tih nekoliko sekundi, on i Čink bi bili kod bunkera. Granata kroz vrata i bili bi unutra. Za stražare bi se pobrinuli kasnije.

Schulze se polako uspravi i oštro zazviždi, nadajući se

da će stražari zvuk zamijeniti za glasanje neke noćne ptice. Ništa se nije dogodilo. Niti su se neprijatelji uznemirili, niti je odozdo došla bilo kakva reakcija.

Schulze je bijesno zurio u tamu. Ništa!

Pokuša ponovo.

Ponovo ništa.

“Skamenili su se tamo dolje. Ti se neće pokrenuti.

Nizozemska kopilad nas je ostavila na cjedilu.”

Naglo ga je obuzeo sveprožimajući bijes. Iz pojasa je izvukao ručnu bombu, izvukao osigurač i izbrojao do tri. Tada ju je zavitlao preko ruba, prema mjestu gdje je pretpostavljao da su njegovi ljudi. To je bio stari trik, ali je upalio. U trenutku kada se rasprsnula u snažnoj provali purpura točno ispred nizozemskih položaja, ovi su divlje zapucali užasnuti osjećajem napuštenosti. Stražari su kratko uzvratili vatru i pobjegli u zaklon. Schulze nije dugo čekao. “Idemo, Čink - *u paru*.”

Bacili su bombe preko snijega i pogodili bunker. Iznutra se čuo poziv na uzbunu. Vrata su se širom otvorila. Čink se prvi pokrenuo. Nož mu je bljesnuo i Rus je zagrgljao kad mu je otvorio grlo od grkljana do karotide. Posrnuo je dolje, gušeći se u vlastitoj krvi. Schulze je preskočio njegovo uvijajuće tijelo. Polugoli vojnik je istrčao u uski prolaz vrišteći. Schulze je instinktivno povukao obarač svog *Schmeissera*. Momak se presavine, a ružičasta krvava pjena mu je štrcala s usana. Iza njega Čink otvori prva drvena vrata s desne strane, ubaci granatu i ponovo ih zatvori. Drveni se zid izbočio kao živo biće. Prostorija se ispunila vriskom i divljim krikovima punim patnje. Cijeli se prolaz u trenu ispunio vonjem kordita, krvi i smrti.

Njih su dvojica potrčala. Na drugoj su maloj prostoriji, njima zdesna, vrata bila širom otvorena. Širom ispruženih nogu, veliko je tijelo bilo presavijeno napola. Schulze je

izvukao svoj automatski pištolj s desnog boka i raspalio u one koji su u njoj još ležali u krevetima, izbacujući ih iz sklepanih postelja kao kukce s donje strane naglo podignutog kamena. Bio je to pokolj.

Čink dotrči do njega, ispršen, s nožem sjajnim od krvi. “Svi gotovi,” zasopće, “Čink sredio!”

“Bolje da jesi, ti sibirsko smeće”, zasopće i on, pokušavajući kontrolirati svoje teško disanje. “Nije loše za honorarnog Arijevca -” tog se trena sjetio stražara. “Čink, još dvojica. Dođi!”

Mahnito se baciše u hodnik ispunjen tijelima, pa van. “Tamo!” pokaže Čink.

Dva stražara su ih spazila gotovo istovremeno. Otvoriše vatru. Meci su podigli snijeg ispred Činka koji uzvрати paljbu. I promaši! Schulze je pokušao zaustaviti snažno udaranje svog srca da može pravilno naciľjati. Režeći zvuk njegova Schmeissera - puni rafal - gotovo je prepолоvio stražara.

To je za drugoga bilo previše. S prestravljenim urlikom, odbacio je pušku i počeo divlje bježati, probijajući se kroz duboki snijeg prema zaklonu drveća. Stožerni narednik povuče okidač. Ništa! “Sranje!” gorko opsuje. Spremnik je bio prazan.

Čink podigne automatski pištolj i prorešeta tamu. Schulze je mogao vidjeti metke kako lete oko bjegunčevih nogu. Ali promašili su ga za metar, i više. “Podigni cijev, Čink, za ime Božje!” potakne ga bijesno.

Prekasno. Usamljeni Rus uletí među jele, narušavajući njihovu zelenu tminu i nestane s vidika.

Polako, vrlo polako, Čink spusti automatski pištolj i pogleda Schulzea koji je tamo stajao poput nekog drevnog nordijskog boga, naslonjenog na stijenu, zaboravivši na divľju pucnjavu koja je dolazila s položaja siroglavaca.

“Misliti što i ja, stožerni narednik?” upita protiv volje.

“Mislim, Čink”, jednako polako odgovori Schulze. “To rusko kopile će im reći da dolazimo.”

Zora. SS pukovnija *Europa* su uspinjala po grebenu, mladi bojovnici su pili Muckefuck¹⁶ iz pušćih vrućih pljoski, žvakali tvrdi vojnički kruh i postojano gazili stvrdnuti snijeg na cesti pokušavajući otjerati hladnoću.

Čink još jednom napuni Schulzeovu pljosku kipućim tamnim napitkom, i izvadiвши iz džepa bočicu utoči brz, velikodušan prst jake mađarske šljivovice u jednu zamjenu za kavu.

“To je prava stvar za vojnike, Čink”, reče Schulze veselo. “Nisi ti ustvari loš - za stranca.”

Mali čovjek se zadovoljno nasmiješi. “Čink ti prijatelj”, reče.

Schulze se pokrenuo preko snijega prema Sokolu, koji je pušio i razgovarao s bojnikom Kreuzom, svojim zamjenikom, visokim, prilično ciničnim veteranom s inteligentnim licem ukrašenim monoklom.

Čim im se Schulze pridružio Sokol je prešao na stvar. “Znam da ste zabrinuti kako je crveni koji je pobjegao prošlu noć izvijestio svoje nadređene da smo na ovoj cesti.”

“Da, gospodine.”

“Cijenim vašu brigu za sigurnost ovog pothvata, ali kuda je čovjek mogao otići? Mislim da smo do sada prošli barem dvadeset kilometara iza njihovih crta, a još uvijek nema ni traga niti bjeguncu niti bilo kojem drugom crvenom.”

“Ne bih znao ništa o tome, gospodine”, odgovori

Schulze tvrdokorno. "Ali ti momci u bunkeru su morali imati neku vrstu komunikacije sa svojim stožerom."

"Slažem se, stožerni naredniče", po prvi puta progovori Kreuz. "Ali čak i da nekako uspije doći u kontakt sa svojim, mislite li zaista da bi mogli bilo što učiniti kako bi nas sada zaustavili?" Pokaže nadesno rukom u elegantnoj rukavici: "Pogledajte dolje."

Tanki, tamni, graciozni pramenovi dima polako su se uzdizali prema nebu na dalekom obzoru. Vidjelo se i nečujno sjajno mreškanje što je Schulze prepoznao kao vatru iz teškog topništva.

"*Vikinzi*", reče Kreuz, "daju crvenima da okuse vlastiti lijek, malo za promjenu.

"Da", odvrati Sokol. "Donja je cesta zasigurno u našim rukama i crveni imaju dovoljno posla i bez da brinu za nas ovdje gore."

Sokol se činio slijepim na katastrofu koja ih je mogla zadesiti. Stisnuti na uskoj, vjetrovitoj cesti, bili su lak plijen za sovjetski bočni napad. Oklopna vozila nisu imala dovoljno prostora za manevriranje.

"Predstavljamo im veću prijetnju jednom kad izađemo iz ovih planina nego ostatak divizije tamo dolje", bio je uporan Schulze. "Kad konačno spoznaju da smo tu gore, dat će sve od sebe kako bi nas zaustavili."

Kreuz polako kimne odobravajući. "Tu ste u pravu, Schulze. Očito imate nešto mozga u toj svojoj velikoj tikvi", cinično se nasmije gledajući ga kroz zlatom uokvireni monokl.

Schulze se nakostriješi. "Neki od nas podljudi, koji smo čin stekli u borbi, poznati smo po tome da znamo misliti", odvrati kiselo.

Habicht se umiješa: "Kreuz, vi se ozbiljno slažete sa Schulzeom da bismo mogli biti u nevolji?"

“Pukovnici misle, bojnici izvršavaju naredbe”, odgovori, a zatim brzo doda, “da, gospodine, moguće je.”

Sokol duboko uzdahne i odluči: “U redu, vi ste naš stručnjak za eksplozive. Gdje biste vi zapriječili cestu iza nas i koliko bi vam za to trebalo?”

Kreuz baci stručan pogled na cestu iza, pregledavajući strmi obronak na bližoj strani tražeći izbočinu koja mu je trebala. Tada je uočio. Oko tri stotine metara dalje planina se vrlo strmo spuštala. Na lijevo, bila je izbočina, očito djelo neiskusnih inženjera, oko tri metra iznad ceste i dobra dva metra nadvijena nad njom. Vidljivo nestabilna, poziva na odronjavanje.

“Tamo, gospodine”, reče Kreuz, “uz malo sreće, mogli bismo odlomiti desetak metara izbočine i blokirati cijelu prokletu cestu.”

“Koliko vam treba za to?” upita Habicht.

“Nemamo snažne alate. Ali ako će dovoljno ljudi raditi u smjenama od deset minuta, dubeci stijenu, vjerojatno oko tri sata.”

Habicht pogleda u svoj sat. “Dajem vam točno devedeset minuta - i imate na raspolaganju cijelu pukovnicu, osim straža. Naprijed, Kreuz, kog vraga čekate!”

Schulze je u tom trenutku skoro zavolio pukovnika.

Usprkos oštroj hladnoći na planinskoj kosi, mladići su se znojili zabijajući dlijeta u kamenu podlogu teškim čekićima, iznova i iznova, nogu uprtih u stijenu pod kutom od četrdeset i pet stupnjeva dok su im mišići vrištali od napora.

A Schulze im nije dao priliku za opuštanje. Bio je posvuda, psujući, laskajući, prijeteci uspuhanim mladićima urlicima koje većina njih nije razumjela. Ali ako i nisu shvaćali riječi, Schulzeovi pokreti i izrazi lica bili su

razumljivi. Mučili su se.

Schulzeova je zabrinutost zarazila i Kreuza. Imao je pod svojim zapovjedništvom skupinu vojnika koji su slagali blokove nitroglicerina i TNT-a dok je razmotana žica ležala pokraj ceste spremna za umetanje.

Prošao je cijeli sat. Rupe su bile skoro gotove. Kreuz je počeo umetati punjenja. Mladi vojnici su ih pažljivo spuštali u sanduke i zatim oprezno polagali u otvore. Kreuz je priključio žice za detoniranje i brzo provjerio njihovu vodljivost galvanometrom. Mala zelena igla se trzala po brojčaniku, vratila se natrag pa se opet popela.

“Povezivanje je u redu, cijeli krug funkcionira.” Žurno je pričvrstio krajeve na detonirajući aparat, dok je Sokol nestrpljivo gledao na sat. Zavinuo je jako stezaljke i izravnao ih prema gore. “Spremni smo, pukovniče!” zaviče.

Sokol nije gubio vrijeme. Prinio je jedinu ruku ustima i naredio: “Svi iza zavoja prema vozilima!”

Kreuz je kleknuo pored malog aparata ispred Schulzea koji je bacio pogled iza njih, zadovoljan što su svi dobro zaklonjeni. Duboko je udahnuo i pritisnuo drvenu ručku prema dolje u jednom glatkom pokretu. Za trenutak se činilo da se ništa ne dešava. Tada se začula serija oštih prasaka, poput eksplozija vatrometa. Zemlja je zasula njihove noge počevši se tresti i konačno je cijela strana planine eruptirala u vulkanskom bijesu, purpurnim plamenom, prošaravši nebo bijelim bljeskovima. Trenutak kasnije popratila ih je bujica zemlje i kamenja.

Schulze otvori usta da spriječi naprezanje bubnjića, i osjeti val vrućine koji ga je pogodio poput slabog udarca šakom posred lica. Na sekundu je zatvorio oči. Kada ih je opet otvorio, eksplozija je prestala, a njena grmljavina, polako se stišavajući, odmicala je prema dolini, dok je jeka i dalje odzvanjala.

Eksplוזija je rastrgala cijelu izbočinu i srušila je. Sada stijenje i gromade otrgnute s ranjenog novog lica planine blokiraju preko tristo metara ceste u velikoj gomili za koju bi trebali dani da se raščisti.

Kreuz razbije tešku tišinu: “Pa, prijatelji, ovdje sada nema prolaza za Ruse, u to sam siguran.”

“Da, bojniče, ali također ni puta za naš povratak.”

General-pukovnik Zaharov, zapovjednik 4. gardijske armije, se jako znojio. Svaki put kad se pokušao obrisati maramicom, pošpricanom jeftinom kolonjskom vodom, poljski je telefon zazvonio i neki od zabrinutih stožernih časnika mu je proslijedio nove vijesti o zadnjem porazu. Tada se gardijski general počeo znojiti još jače.

Maršal Tolbuhin, zapovjednik Drugog ukrajinskog fronta, sjedio je u uglu jedne od nekadašnjih mađarskih vila, koju je sada zauzimao Zaharovljev stožer u bici za Budimpeštu, polako je pušio, širokog seljačkog lica bez emocija. Ali je intenzivno razmišljao, neuznemiren uobičajenom grmljavinom topova udaljenih manje od dvjesto metara.

Znao je da njemački branitelji mađarske prijestolnice trenutno nisu u mogućnosti probiti se iz obruča. Gdje su, za ime Božje, Nijemci našli snage da izvedu jutrošnji iznenadni napad? Što im je cilj? Budimpešta? Ili da se probiju kroz njihov spoj s Trećom ukrajinskom armijom južno od Budimpešte? Ili je to samo simulirani napad - zadnji očajnički pokušaj Fricova da presretnu sovjetsko zauzimanje Budimpešte i proboj u zapadnu Mađarsku? Toliko mnogo pitanja, reče Tolbuhin sam sebi, a tako malo odgovora.

Uz teško stenjanje, podigne se na noge i sporo došće u središte prostorije. Stožerni časnici mu naprave prolaz poput plove malih riba kad se među njih zaleti grabežljivi morski pas. Zaharov ga je gledao s velikom nelagodom, lica ružnog i znojnog.

Tolbuhin ga pusti čekati. General-pukovnik bi mogao

izgubiti živce, reče sam sebi, ili nešto gore. Maršal Staljin nije nježan s vojnim zapovjednicima koji dozvole da budu poraženi. Konačno izdahne polagani kolut plavog dima i reče: “Dakle, družo generale?”

Zaharov zabode prst u veliku kartu raširenu na stolu ispred njega. “Cijela crta obrane mojeg Trideset prvog gardijskog streljačkog korpusa između Naszaly-Tate i Felsogalle je slomljena, družo maršale. Njihovi ciljevi su izgleda - od sjevera prema jugu - Gran, Zsambek i Bickse.”

“Bickse?” progovori Tolbuhin.

“Da, družo maršale. Felsogallu su Fricovi već zauzeli, na cesti su za Bickse. Očito je da je to jedan od njihovih glavnih ciljeva.”

Krupni maršal nehajno odgurne znojnog armijskog zapovjednika s puta i nagne se nad kartu, pažljivo je promotrivši na trenutak. Uspravi se i zaključio jednostavno: “Budimpešta.”

Vrata na udaljenijem kraju velike odjekujuće prostorije se bučno otvore i pukovnik Zis, Zaharovljev obavještajni časnik uđe, prateći običnog vojnika. Čovjek je bio u užasnom stanju, odore boje zemlje poderane i izbušene, tamna mrlja na desnoj strani vrećastih hlača i nepravilna rupa ukazivale su da mu je metak još u nozi.

“Što trebate?” bijesno će Zaharov,

“Družo generale, jedna jedinica Pete gardijske konjičke u povlačenju pokupila ga je prije dva sata nedaleko od Zsambeka.”

“I?”

“Pa, družo generale, pripadao je maloj stražarskoj jedinici čiji je zadatak bio da pokriva planinsku cestu kroz lanac Vertesa. Prošle noći položaj su zauzeli Fricovi, čini mu se SS-ovci.”

“Što?” eksplodira Zaharov. “Ne još i to!”

“Votka”, ispali maršal Tolbuhin, pucnuvši prstima. Sveprisutni lijek vatrenog okusa u srebrnoj pljoski stvori mu se u ruci.

“Popij malo, mlađi brate, zagrijat će te.”

Vojnik zatrepće - maršal Sovjetskog Saveza nudi ga pićem iz vlastite pljoske i zove ga “mlađi brate”! Zgrabi pljosku i ispije brzi, dugi gutljaj.

Tolbuhin u sebi zlobno pomisli kako će morati sterilizirati pljosku. “U redu, druže, a sad mi reci što se dogodilo na planinskoj cesti prošle noći?”

Jedini preživjeli iz Schulzeovog napada na bunker ispriča sve u brznoj, nervoznoj bujici.

“Tako, drugovi,” započne Tolbuhin kad je čovjek izišao, “to je potvrđeno. Fricovi žele Bickse jer je to središte cestovne mreže koju mogu koristiti za proboj prema Budimpešti.”

Zaharov ga je užasnuto pogledao.

Tolbuhin ga je ignorirao. “Jasno je da je glavna prijetnja ova njemačka jedinica koja je vrh napada na Budimpeštu preko planinskog lanca.”

“Ali mi nemamo ništa čime bismo ih zaustavili, druže maršale”, primijeti naglo Zaharov, istovremeno si predočivši “Staro Kožno Lice” (kako su u vojsci iza leđa zvali Staljina) koje ga šalje u jedan od sibirskih konc-logora zbog “pomanjkanja sovjetskog zanosa”.

“Kako su samo uspjeli dovesti oklopnjake na planinu po ovom vremenu?”

“Fricovi su očito našli način da pređu s oklopnjacima, druže generale”, reče Tolbuhin smireno. “Znači, nemate rezervi, ne?” Razmisli na trenutak i tada zatraži da ga spoje s glavnim stožerom Drugog ukrajinskog fronta.

“Druga bojnika Suslova na telefon, odmah”, zapovijedi.

“Sivi orao!” uzdahne Zaharov.

Tolbuhin se zagleda u teškog, oznojenog zapovjednika gardijske armije s otvorenim prezirom, a kada se Suslovljev veseo, samopouzdan glas javio na drugom kraju, izdiktira mu upute u oštrim kratkim rečenicama.

Sivi orao je saslušao u tišini, prije nego što je rekao: “Jasno vam je, druže maršale, da vjerojatno šaljete pola mojih Orlova u smrt u operaciji na takvom terenu i s ovakvim vremenom?” Nije bilo promjene u veselom, samopouzdanom tonu Suslovljeva glasa. “Moguće”, odgovori maršal, “ali umrijet će u slavu Crvene armije i Sovjetskog Saveza.”

Sivi orao pokaže opscenu gestu sugerirajući što si može napraviti s tom slavom, i prekine vezu bez ijedne riječi.

A maršal Sovjetskog Saveza Tolbuhin se prvi put toga mračnog siječanskog dana nasmiješio.

IV.

To je bio naporan dan za mladiće iz SS pukovnije *Europa*, kad su pronalazili put kroz zasljepljujuću snježnu oluju sve više i više u planinama. Svaki novi zavoj na vjetrovitoj cesti bio je manji inženjerijski pothvat, dok su vozila, klizeći po glatkom novom snijegu, vučena čistom snagom mišića stotina smrznutih, umornih, vrištećih SS-ovaca, koji su za njih kopali prolaz u snijegu i stijeni, nastavljala dalje.

Sada je pukovnija opet zapela. Na čelu kolone, odmah iza Habichtova zapovjednog vozila, koje je sigurno očistilo kut, polugusjeničar pun grenadira počeo je kliziti prema okomitom ponoru na vanjskoj strani ceste i vozač pepeljasta lica je mogao samo usmjeriti desettonsko vozilo da se zaustavi na rubu litice. Iza njega je cijela pukovnija ponovo zastala, vozači su nervozno turirali motore, dok su čekali da se zastoj sredi.

Bijesni Habicht je odgurnuo mladog vozača i zakoračao velikim koracima do ruba ceste da bi se zapiljio u ponor. Svojim dobrim čizmama zagazio je snijegom pokriveno tlo očito isprobavajući čvrstoću stijene.

“Schulze, daj desetak ljudi sa svake strane vozila da budu spremni gurnuti ga kad dam znak.”

“U stranu?” upita Schulze.

“Ne! Natrag na cestu”, reče Habicht.

Okrene se i uđe u kabinu na mjesto koje je napustio dršćući vozač. “Izvući ću to sranje sam!”

Schulze žurno postavi ljude na položaje s obje strane polugusjeničara, dok je Sokol upalio motor i nježno otpustio

kvačilo. Volan mu se tresao u ruci. Polugusjeničar se s mukom malo pomakne naprijed kad je stavio nogu na pedalu gasa.

“Uprite!” zaviče Schulze, a vojnici pojačaju napore. Polugusjeničar se pomakne još malo naprijed, gusjenice otraga podignu oblak kamenja i snijega. Još jedan pokušaj. Gusjenica iznenada udari u kamen ili zaleđenu hrpu snijega. Vozilo izgubi zalet. Gusjenice se divlje zavrte, Sokol je iz motora izvlačio svu snagu.

“*Pass op!*” krikne u panici jedan od vojnika uz vozilo. Nizozemci odskoče kad se polugusjeničar počeo naginjati na stranu.

“Vratite se natrag, siroglavci!” zaviče Schulze očajno, dok su se ljudi razmicali s puta vozilu koje je klizilo u stranu preko ruba ceste, a Habicht se luđački borio s volanom.

Schulze mu je odskočio s puta kad je Habicht povratio kontrolu nad polugusjeničarom, sprečavajući ga da odskliže zadnjih par koraka na nesigurnom zrnatom snijegu.

“Izlazite, gospodine!” zaviče Schulze ležeći ispružen u snijegu. “Pustite ga da se prevrne. To smeće nije vrijedno ...”

Riječi mu zamru na usnama. Vrlo oprezno Sokol ponovo ubaci u prvu brzinu. Nježno, vrlo nježno pusti kvačilo, motor prosvjedujući zacvili kad je to napravio. Polugusjeničar se ponovo pokrene prema naprijed. Schulze zaustavi dah. Da sada proklizi, Sokol ne bi imao nikakvih izgleda. Lice mu nije izražavalo strah, samo bijes što se ta gomila metala odbija pokoriti njegovim naredbama. Pojača pritisak na gas, izbacujući oblak plavičastog dima iz polugusjeničarovog ispuha. Vozilo i dalje nije odgovaralo. Schulze je promatrao, otvorenih ustiju, srca koje snažno lupa u napadu panike. *Može li uspjeti?*

Gusjenice konačno uhvate. Habich nije oklijevao. Okrene volan za pola okreta ulijevo. Na trenutak je pomislio

da je pogriješio. Očajnički je dodao još gasa. Polugusjeničar se zatresao prema naprijed. Okrene volan do kraja. Gusjenice spremno odgovore. Trenutak kasnije odmaknuo se od opasne padine, i vozilo ponovo pravilno usmjerio uz nagib.

Na tlu Schulze duboko udahne. Sokol bi ih mogao sve odvesti u smrt, sa svojom slijepom vjerom u njemačku stvar, ali je istovremeno proketo hrabar čovjek.

No vremena za čestitanje nije bilo. Čim je Habicht lagano skočio iz polugusjeničarove kabine kao da se ništa posebno nije dogodilo, začulo se slabo kuckanje lakog avionskog motora, koje je iz sekunde u sekundu jačalo, dolazeći prema njima s istoka.

“To je šivaći stroj, nema sumnje”¹⁷, reče Kreuz zasjenjujući oči od zasljepljujućih kosih žutih zraka umirućeg sunca.

Zgureni iza oplate vodećeg polugusjeničara, Sokol i Schulze su promatrali mali dvokrilac koji se približavao njihovom položaju. “Uz malo sreće, Schulze,” reče Habicht, “možda nas ne zamijeti. Već je skoro mrak, a ove jele iznad nas bacaju sjenu preko ceste.”

Trenutak kasnije *rata* je bila iznad njih, vukući veliku crnu sjenu preko snijega. Njih su se dvojica brzo okrenula i vidjela avion kako nestaje iza najbližeg planinskog vrha. Habicht olakšavajuće udahne. “Crveni nije ...” Kratko zastane. Iza vrhunca čulo se kako se mali izvidnički avion okreće. “Vraća se!”

“Opazio nas je!” zaviče Schulze. “Vi na protuavioncu, sredite ga!” Očajnički, posada četverocijevnog tlaka, pričvršćenog na jedan polugusjeničar, priskočila je do topa baš kad se *rata* pojavila iza planine, leteći vrlo nisko. Na visini od sto metara nadlijetao je kolonu dok su brzopleti

¹⁷ Ime koje su sovjetskom izvidničkom avionu *rata* dali njemački vojnici, potaknuti zvukom njegova motora.

topnici petljali oko svog oružja. Schulze ljutito opali u zrak uzaludan rafal iz svog *Schmeissera*. Iznenada četiri tanke cijevi 20-milimetarskog tlaka otvore vatru sa strašnim praskom. Bijeli tragovi divlje proparaše plavo nebo. Sovjetski pilot je reagirao u trenu. Naglo ubrza nakon što je otvorio ventil za gorivo. Iznenada se nagnuo ulijevo, ostavljajući bijesnu bujicu granata koje su dvadesetak metara dalje prozviždale bezopasno kraj njega, i trenutak kasnije je nestao, ostavljajući bijesne oznojene topnike da pucaju u prazno nebo.

Paljba zamre, i nijedan zvuk se nije čuo osim motora zrakoplova koji je nestajao prema istoku.

Schulze razbije tišinu. “Izgleda mi kao nevolja, gospodine. Ako se neće moći popeti za nama jer je cesta zapriječena, mogu nam prirediti lijepo iznenađenje na drugom kraju sad kad točno znaju gdje smo.”

“Da, mislim da ste u pravu, Schulze”, odgovori Sokol malo otresito. “Suočit ćemo se s tim problemom kad naiđemo na njega. Recite ljudima da nastave s usponom, možete li?”

Ali prije nego što je visoki stožerni narednik dokazao da je to loše, postalo je zaista ozbiljno loše.

“Kacige na glave!” zareži bojniki Suslov preko buke aviona za vuču.

Suslov, visok taman časnik u kasnim dvadesetima, pogleda kroz mutno zeleno osvijetljenu unutrašnjost velike jedrilice i zakima odobravajuće. Njegovi Sivi orlovi, nijedan stariji od dvadeset i pet, praktički svaki od njih s borbenim odličjem, su izgledali spremno i pouzdano usprkos strašnoj opasnosti srčana zadatka.

“Provjeri opremu!” ispali.

Preciznošću stroja, svaki se čovjek okrenuo svome susjedu i pregledao njegovu opremu - strojnicu, streljivo, granate, dimne i visokoeksplozivne, pištolj, suhe obroke - prije nego što je izvijestio: “Spremno!”

“Druže bojniče”, Suslov se okrene. To je bio mladi pilot jedrilice, koji je kao i svi letači u bojni Sivilorlova bio predratni komsomolski prvak.

“Da?”

“Vučni avioni su spremni da otkvače sajle.”

Suslov pogleda svoje ljude. “Pripremite se za prizemljenje!” naredi.

Već iskusni u tome, mladići su zauzeli položaj za slijetanje - rukama su obujmili metalni potporanj iza njihovih glava, stopala uzdignutih neznatno iznad poda - istog časa. Osjetili su lagani trzaj. Jedrilica malo zadrhti kada joj pilot podigne nos kako bi usporili. Zavlada tišina kada vučni avion okrene u velikom luku i usmjeri se natrag na istok. Buka zamre. Siječanjaska zora je izgledala gotovo nezamislivo mirno i spokojno. Sivi orlovi sada nisu mogli

ništa drugo no čekati i pouzdati se u pilota da će ih sigurno spustiti na težak teren.

Bojnik Suslov je imao značajnu ulogu u stvaranju prve eksperimentalne jedriličarske jedinice sastavljene od padobranaca dobrovoljaca, iz koje su nastali Sivi orlovi. Od Finskog rata preko strašnih bitaka s Nijemcima '41. i '42. do velikih pobjeda zadnje dvije godine, Sivi su orlovi uvijek bili u najtežim okršajima. Bojna je ponovo i ponovo bila desetkovana u očajničkim akcijama iza neprijateljskih linija, ali je uvijek bilo više nego dovoljno dobrovoljaca da popuni prazne redove. Suslov i njegovi Sivi orlovi su ipak bili uzor sovjetskoj mladeži. Nije li Staljin javno zagrio Suslova u Kremlju ispred kamera i nazvao ga “hrabrijim od najhrabrijih”?

Suslov ipak nije bio nesmotren zapovjednik. Zbog bezizlaznog položaja u kojem se našla Zaharovljeva gardijska armija dozvolio je sebi da prihvati slijetanje Orlova na najgorem mogućem terenu - u planinama.

Zabrinuto se odgurne dolje u zakrčenu kabinu gdje je Boris, Ukrajinac kose boje lana, nagnut nad komandama, spuštao jedrilicu u velikim krugovima, kako bi smanjio brzinu, što je bio uvjet za slijetanje.

Na zapadnom obzoru tama se lomila, prelazeći u prijetee neprozirnu sivu, za što je znao da je snježna oluja negdje u daljini. Ali Suslov nije gledao obzor. Njegova je pozornost bila usredotočena na tlo ispod njih, koje se činilo daleko od obećavajućeg - duge trake tamnozelenoga, skupine jela, pravilno prekidane ostrim, golim vrhuncima. “Što misliš, Borise?” upita nakon što je provjerio iznad njih jesu li tamo jedrilice s ostatkom bojne.

“Nije dobro”, odgovori pilot, ne mičući oči s komandi.

Suslov je mogao vidjeti slabu crtu znoja kako urešava rub pilotove kose, i znao je da su, kada se jedan od

najiskusnijih sovjetskih pilota znoji, svi u nevolji.

Boris zakrene veliku jedrilicu. Sada nije bilo zvuka, osim fijuka vjetra, dok se jedrilica ubrzano spuštala. Upotrijebljene su kočnice za pikiranje, trup se divlje tresao. Tlo se sve više približavalo, puno procijepa i nečega što je sličilo divovskim grudama. "Stijene!" zaviče Boris upozoravajuće.

"Prisilno spuštanje!" zaviče Suslov iza sebe. Sivi orlovi napnu tijela, ali im lica nisu odavala strah.

Tlo je zastrašujuće brzalo prema njima. Boris ispravi prednji kraj i u sljedećem trenutku tona jedrilice i ljudi tresne u snježnu lokvu. Snijeg prsne s obje strane više od kabine u zasljepljujućem bijelom mlazu. Drvo i platno se rastrgalo i razderalo. Bodljikava žica koju su ovili oko zavora da skrate zaustavni put pukla je poput komada mokrog užeta kad je udarila u stijene skrivene pod snježnim pokrivačem. Kočnice su mahnito cvilile dok se jedrilica okretala prema rubu ponora. Boris je, boreći se s upravljačem, okrenuo jedrilicu na vrijeme. Jedrilica je otklizala dalje, nagnula se pokraj velike stijene i stala na strmini.

"Izvršno, Borise!" zaviče Suslov i udari ga u leđa. "U redu, Orlovi, izlazite!" naredi.

Unutrašnjost jedrilice se u trenu ispuni kretanjem. Orlovi skoče na noge. Oni koji su bili daleko od vrata svojim teškim čizmama probiju platno, kao što su bili uvježbani, i iskoče van na hladan jutarnji zrak da oblikuju obrambeni krug.

Suslov je provjerio njihov položaj i zapiljio se u nebo. Pristizali su ostali, deset jedrilica koje su nosile ostatak bojne. Prva je prozujala iznad njihovih glava. Prilazila je uzorno slijećući, podignutog prednjeg dijela, kočnica cvilećih u oštrom prosvjedu, dok su se vrišteći zaustavile u blistavoj bijeloj snježnoj mećavi. Njeni Orlovi su odmah

iskočili. Druga je slijedila odmah za njom, treća je teško udarila u tlo i odsklizala preko tvrdo ugaženog snijega. Kočnice su škripale, ostavljala je brazdu u snijegu iza sebe, dok se jedrilica nije survala preko ruba u provaliju dublju od stotinu metara. Slomljena su krila pala preko nje kao usamljeno lišće.

Nakon te nesreće, ostali su sigurno sletjeli. Sivi orlovi su prošli najteže slijetanje u povijesti zračno-desantnih operacija. Prizemljili su na snijegom pokrivenu planinu na skoro petsto metara nadmorske visine.

“Izgleda da ćemo poslije rata završiti u povijesnim knjigama, druže bojniče”, prokomentirao je Boris ono što su svi mislili.

Bojnik Suslov je prvo pogledao na kartu a zatim promrsio: “Prvo se moramo pobrinuti da preživimo, Borise.”

Trideset minuta kasnije ljudi iz elitne sovjetske jedinice nestali su među jelama na putu prema suočavanju sa SS pukovnijom *Europa*. Velika će bitka uskoro početi.

VI.

Kako je jutro drugoga dana u planinama prolazilo, snijeg je postojano padao, sve gušće i gušće. I vjetar je jačao. Sada se duga linija vozila, gmižući kroz planinu Vertes, borila protiv prave snježne oluje. Oprezna su lica zasuta snijegom, obrve bijele od oštih kristala. Cesta se protezala kroz klance okomitih zidova, a njihovi su se rubovi vrtoglavo nadvijali na dolinom duboko dolje.

Usprkos lošim uvjetima, *Obersturmbannführer* Habicht je bio pretjerano veseo. Prošlo je više od petnaest sati otkad ih je mali sovjetski izvidnički avion opazio. Do sada je očekivao prvi sovjetski zračni napad. Ali po ovom vremenu crveni nisu mogli letjeti. A i da su htjeli, njihovi piloti bi imali vraškog posla pronaći konvoj baš na ovom dijelu puta, gdje im je velika planinska strmina pružala zaklon koji im je bio potreban.

“Izgledate zadovoljni sobom, *Obersturmbannführer*”, primijeti Kreuz, otirući snijeg s monokla i želeći da je u Berlinu s čašom pušćeg vrućeg groga.

“I jesam”, odgovori Habicht. “Usprkos oluji, imamo izvrsno prolazno vrijeme. Još dan, prema mojoj procjeni, i proći ćemo kroz planine. Tada će cesta za Budimpeštu biti potpuno otvorena za nas.”

“Pod uvjetom da se *Viking* i *Mrtvačka glava* drže plana napada”, primijeti Kreuz ljubazno.

“Ali drže se, dragi moj Kreuze”, odgovori mu Habicht, svrnuvši mu pozornost na brbljajući radio u stražnjem dijelu polugusjeničara kraj kojega je bio šćućuren smrznuti operater. “Iz divizije su javili prije sat vremena da je *Viking*

napredovao duž cijele bojišnice. Prvi dan prolazi izvrsno, i mi ćemo sutra obaviti sve kako treba. Jučer smo uhvatili crvene sa spuštenim hlačama.”

“Sjajno!” reče Kreuz s lažnim entuzijazmom.

“Osim toga,” nastavi Habicht, “čak i da divizija ne napravi neki veći napredak, ja ću nastaviti dalje.”

Kreuz ga zaprepašteno pogleda: “*Sami?*”

“Sam”, ponovi Habicht s blijedim osmijehom na usnama. “Vidite da smo mi simbol, mi iz *Europe*.” Na trenutak je lagano zastao, kao da treba uvjeriti sam sebe u istinitost toga što će upravo reći. “A ponekad je simbol učinkovitiji kad su oni koji ga sačinjavaju ... mrtvi, ne mislite li tako?”

Kreuz se naježio. Sad je znao da je Habicht lud.

Otto Habicht je tog dana u mirnoj maloj SS konjičkoj bolnici u Heidelbergu zaključio da neće preživjeti rat. To je napravio tako tiho i potpuno nedramatično u spokoju velike ljetnom bjelinom prožete sobe, a jedino je zvuk teglenica na Neckaru remetio sterilnu tišinu bolnice. Gubitak potkoljenice nije bio razlog zbog kojeg je došao do te sudbonosne odluke. U pitanju je bilo nešto drugo.

SS *Oberstabsarzt* Phelps se nježno probio do njega kad je osjetio neočekivanu neobičnost između nogu poslije trodnevne serije operacija na njegovu malom tijelu. Kao prvo, liječnik je sakrio groznu spoznaju iza medicinske terminologije:

“Rane u mošnjama ... u kanalu ... odstranjeno *dex et sin* ...”

Habicht ga ledeno prekine: “Odrezali ste mi jaja, doktore?” Liječnik ukočeno kimne.

“Sada sam eunuh?”

“Da, oba, *dex et sin* ... hoću reći lijevi i desni testis su

nepopravljivo oštećeni eksplozijom mine koja vam je otkinula donji dio noge. Bojim se da nisam mogao učiniti ništa drugo ..." glas mu se gubio. To je bilo sve što je mogao reći čovjeku koji je ležao pred njim u jednostavnom bijelom krevetu.

Habicht mu je teško zahvalio što mu je spasio život, zamolivši ga da ga ostavi, i razmotrio situaciju kao bilo koji vojni problem - nesposobnost za brak, neminovno gomilanje sala, sve jaču piskutavost, ženskastu nepostojanost eunuha. Donio je odluku. Prije nego što rat završi, poginut će - slavno - u nekom očajnički hrabrom pothvatu, a glave njegovih ljudi će pripadati Habichtu, čija je porodica služila Pruskoj još od dana samog Friedricha Velikog. Sada kad se njegova pukovnija probija sve više kroz planinu Vertes, pukovnik Habicht je znao da je to taj očajnički hrabri pothvat koji si je obećao.

Sivi orlovi su se polagano uspinjali već preko tri sata, trpeći u tišini opremu od preko trideset kilograma koju je svaki nosio i koja ih je vukla prema dolje. Nije se čuo nikakav zvuk osim škripanja smrznutih čizama po ugaženom snijegu i oštrog ispuštanja daha.

Ali je na njihovu čelu Suslov znao da se bliže kraju svog napredovanja. Pred njima se ključna uzvisina, koja je dominirala planinskom cestom, doimala još većom. Odabrao ju je zbog njena izvrsnog strateškog položaja. Iza nje prema sjeveru nalazio se okomiti stjenoviti zid. Na istoku i jugu bila je omeđena gudurama, uskima, ali vrlo dubokima. U oba je smjera bila dobra vatrena linija. Prema zapadu su nadzirali cestu koju su Fricovi morali proći ako su se željeli izvući iz planina. U obrambenom rasporedu na uzvisini nisu mogli biti u boljem položaju. Kad se jednom ukopa pri njenom vrhu, odlučna skupina vojnika može zadržavati cijelu armiju.

Suslov je znao da njegovi ljudi očajnički trebaju odmor - penjali su se sa samo deset minuta odmora nakon iskakanja - ali je znao i da im ne može narediti zaustavljanje. Bili su u položaju da stignu na uzvisinu prije nego što stignu Fricovi. “Sivi orlovi”, zavikao je, osjećajući ledeni planinski zrak u svojim plućima kao oštar nož, “u parove!” Pokrenuo je svoju stisnutu šaku dva puta gore-dolje: pješački znak za “u parove”.

Sjajnih, sad i odlučnih očiju, u parovima su se spoticali za njim.

Obersturmbannführer Habicht je također nestrpljivo gledao naprijed u blistavi bijeli vrh, znajući da je to najviša točka na Vertesu. Jednom kad je prođu uslijedit će spuštanje, ravno u dolinu na vitalnu cestovnu mrežu.

Tjerao je svoju kolonu, riskirajući s površinom planinske ceste, što se ne bi usudio do tog jutra. “Brže ... brže!” urlao je neprestano u radio koji ga je povezivao sa Schulzeovim Volkswagenovim džipom. “Pokrenite te ljude, stožerni naredniče!”

Schulze je požurivao ostatak konvoja kao bijesni ovčarski pas, ubacujući se gore-dolje između nezgrapnih polugusjeničara, užasno riskirajući dok se naglo okretao naprijed i nazad. Na svojoj strani, ustrašeni Čink bolesno zelenog lica, nije radio ništa osim stiskao oči i ponavljao: “Stožerni narednik, morati misliti na Hamburg, eh, i jeb-jeb dućane poslije veliki rat!”

Habichtova se taktika isplatila. Čak su i teško pritisnuti mladi vozači, praktički iscrpljeni užasnim uvjetima kroz koje su bili prisiljeni voziti zadnjih trideset i šest sati, izgledali zaraženi zapovjednikovim entuzijazmom. Također su počeli upravljati opasno nespretnim polugusjeničarima kao da su lagani trkaći automobili ubrzavajući baš prije zavoja,

mijenjajući u nižu brzinu s praskom - poprijeko mjenjačke kutije - i zaokrenuti sa samo blagim dodirima kočnice, zanemarujući zastrašujući zamah oklopnjakova zadnjeg dijela preko vanjskog ruba planinske ceste iznad zastrašujućeg ponora.

Vrh na njihovoj desnoj strani bio je sve veći u njihovim umornim, crvenim očima. Ubrzo će ga doseći.

Suslov se mučno probije kroz duboki snijeg na vrhu uzvisine. Njegovi su Sivi orlovi posvuda kopali, gradeći velike zidove od snijega s prosječenim otvorima za pucanje, otkapčajući šliceve kako bi urinirali koristeći toplu tekućinu za učvršćivanje, pa kad se površina nabacanog snijega ponovo smrznula, pretvorila se u čvrst komad leda koji može zaustaviti pojedinačne metke.

Uvježbani padobrancima su zauzeli položaj na tri strane, od kojih dvjesto metara u duljinu, s otvorenom, nebranjenom stranom prema strmoj goljoj litici - toliko strmoj da čak ni vjetar nije uspio nanijeti ništa snijega na nju. To je bio izvrstan položaj, lako obranjiv čak i ako se vrijeme popravi dovoljno da Fricovi mogu zatražiti zračnu podršku. Bio je uvjeren da može izdržati sve što bi Nijemci istresli na njega.

Zaustavio se kod dva minobacača na sredini položaja, do velike snijegom prekrivene gromade koju je izabrao za svoj zapovjedni položaj. Posada minobacača je bila zaposlena utrjavanjem više masti protiv smrzavanja u dijelove oružja, a položaj koji su zauzeli pokazivao je da su dobro odabrali kut paljbe. "*Horošo, moji Orlovi*", pohvalio je njihovo promišljanje. "Dobro ste procijenili."

Sergej Kolčak je pogledao gore u zapovjednika: "I kako ćemo zvati ovu planinu, druže zapovjedniče?"

Suslovljev je pogled pao na ratnu zastavu Sivih orlova zabodenu pokraj zapovjednog mjesta: sivi orao s ispruženim

kandžama na crvenoj pozadini, okrutni kljun spreman da raskomada plijen.

“Tamo je, Kolčak, tamo je ime koje tražiš.”

“Koje, druže zapovjedniče?”

“Pa planina Sivog orla!”

Kolčak dahne: “Naravno.”

“Druže zapovjedniče!”

Suslov se okrene. To je bio Oleg, odredski teklić. “Što je?” ispali i zaboravivši zastavu uperi pogled u Olegovo lice.

“Fricovi, druže zapovjedniče, uspinju se cestom!”

Uputi se s teklićem na rub položaja. Zajedno su upali u snijeg.

Ispod njih je prva ružna njuška polugusjeničara počela probijati put oko zavoja ceste na zadnjem usponu prije prelaska vrha. Suslov je naglo usmjerio dalekozor prema njemu, pažljivo zaklanjajući leće dlanom kako ne bi odao svoj položaj.

Vojnici, natisnuti u onome što je očigledno bilo zapovjedno vozilo, pomoliše mu se u vidokrugu. Odmah je po maskirnim jaknama znao da su to pripadnici SS-a, omrznuti njemački koljači. Pozornost mu je privukao čovjek s povezom na oku, kome je kapuljača pomaknuta unazad otkrivala kapu sa znakom mrtvačke glave. Suslov je izoštrio okulare na njegovo oholo, ispijeno lice i nagoni je znao da je to zapovjednik. To će biti onaj kojeg će ubiti prvoga.

Hitro se probio natrag kroz duboki snijeg prema spremnoj posadi minobacača. “Dobro”, prosikće, “napokon ćemo pobiti te Fricove.”

Habicht se nagnuo naprijed preko vrha vozačke kabine, požurujući polugusjeničare preko tih posljednjih stotinjak metara do početka prijevoja, dok su mu se glavom rojili planovi. Kad prevede pukovniku preko prijevoja,

požurit će noću s planine, zauzimajući na prepad kakve god cestovne blokade su crveni postavili pred njim na izlazu u dolinu. Nakon toga će biti samo na dvadesetak kilometara od mađarskoga glavnog grada. Uvjeravao je sam sebe, snažno uvjeravao, da je moguće kako će sutra u ovo vrijeme možda biti u Budimpešti.

“Ubrzaj, vozaču!” oštro zapovijedi.

“Dajem sve od sebe, gospodine”, odgovori vozač, “ali to

Riječi su mu bile utišane mekim zvukom pucanja šampanjskog čepa odozgo. Zatim još jednim, pa još jednim. Zatim ih je zamijenio zvuk zavijanja nalik opscenom kruljenju želuca.

“Što je do vraga ...!” Habicht zaviče uzburanjujući i zabludi se u male oblačiće bijelog dima na vrhuncu zdesna, kao i na male crne stvari koje su letjele prema njemu. Tada je shvatio o čemu se radi. “MINOBACAČI!” zaviče svom snagom.

Vozač mahnito zakoči, ali bez uspjeha - polugusjeničar nije reagirao na ledenoj podlozi. U sljedećem trenutku prvi val mina s vrha ih zaspe. Jedna je eksplodirala točno ispred polugusjeničara, dižući u zrak gomilu snijega obojanog sjajno crveno. Druga je bezopasno završila preko ruba ceste u ponoru, ali je treća pala na cestu ispod osovine skližućeg oklopnjaka. Desettonska vozilo se propelo u zrak poput divljeg konja kojemu su prvi puta stavili sedlo. Staklo se rasprsnulo. Metal se rascvjetao. Habicht, iskusni vojnik, gurnuo je glavu van da izbjegne vrući udarni val pun šrapnela baš na vrijeme. Njegov vozač nije bio tako brz.

Komad užarenog čelika velik kao šaka prošao je kroz kabinu i kirurški precizno odrezao gornji dio njegove glave. Dječak je samo kratko zavrištao. S mozgom koji je curio iz glave, beživotno mu se tijelo presavilo iznad volana.

Zapovjedni polugusjeničar se zabio u stijenu i zaustavio niti pedeset metara daleko od prijevoja.

Bitka za planinu Sivih orlova je počela.

Dio treći

Bitka za planinu Sivih orlova

U petak ujutro, 4. siječnja 1945., maršal Tolbuhin je smijenio Zaharova i osobno preuzeo zapovjedništvo nad obranom bojišnice na Dunavu.

U trenutnim okolnostima njegovi demoralizirani gardisti nisu bili u stanju zaustaviti Kraljevske tigrove dvije elitne SS *Panzer* divizije koje su predvodile njemački napad kroz planine. Ali što su dublje Fricovi prodirali u područje Vertesa, bokovi su im bili sve izduženiji i izloženiiji. U prvoj naredbi koju je izdao svojoj gardijskoj konjici, najpokretljivijim i najfleksibilnijim jedinicama na planinskom terenu, jednostavno je stajalo: “Škakljajte Nijemcu rebra pa će izgubiti kontrolu nad svojom glavom!”

Njegove su konjaničke brigade započele cjelodnevnom serijama malih krvavih “udari i bježi” prepada uzduž njemačkih dugih, izloženih bokova, primoravajući 4. SS oklopni korpus na odvajanje sve više i više interventnih jedinica za zaštitu bokova, i tako smanjujući snagu prodora.

Tolbuhinova druga naredba odaslana je zapovjedniku snaga koje su napadale samu Budimpeštu. Ako grad padne, razmišljao je, njemački bi napad mogao izgubiti zamah. Brojne njemačke jedinice unutar prijestolnice bile bi zarobljene, pa bi napadačke snage prolijevale krv za izgublenu bitku i grad koji je već u sovjetskim rukama.

Ta je naredba završavala jednostavno kao i prva, samo puno brutalnije. Glasila je: “Zauzmite brzo Budimpeštu ili se suočite s posljedicama.” Svaki redovni sovjetski časnik je već odavno znao da su “posljedice”, još od velikog čišćenja Crvene armije 1938., sibirski logori ili streljački vod.

General je sve shvatio.

Treća je naredba trebala više vremena za izvršenje. Odsalana je svakom topničkom zapovjedniku u dugačkoj zoni odgovornosti Drugog ukrajinskog fronta. Ova je glasila: "Zahtijevam da se svaki komad topničkog oruđa, minobacač, protutenkovski top koji se može odvojiti uputi istog časa na budimpeštansku bojišnicu."

Tijekom tog sivog jutra, Tolbuhinov stožer je izgradio veliku topničku zapreku ispred nadirućeg SS-a, od najmanjih minobacača do cijelih baterija kaćuša. Do podneva su raketne postrojbe i topništvo bili spremni za djelovanje, premda bez koordiniranog plana vatre. Ali plan vatre nije ni bio neophodan na krševitom planinskom području. Svaki je lokalni topnički zapovjednik samo trebao čekati da se pred njegovim položajem pojavi prvi SS-ovski tenk i tada radio vezom zatraži svu moguću topničku baražu koja je dostupna na tom području.

Polako ali sigurno, mjere krupnog maršala su počele davati rezultate.

SS oklopna divizija *Viking* uspjela je zauzeti Vetes-Tolnu tog jutra, ali je naišla na zapreke na izlasku iz sela i napredovanju na istok. SS oklopna divizija *Mrtvačka glava* je dosegla jedan od planiranih ciljeva tog jutra - Tarjan, ali kad se pokušala spojiti s Balckovim pješaštvom, koje je njima zdesna uspješno prešlo Dunav, put joj je bio zapriječen jakom baražom sovjetskog topništva. Sada je SS mjerio svoje napredovanje prema istoku u metrima, a ne u kilometrima kao dan prije.

Samo je jedan sektor brinuo Tolbuhina - hoće li Suslov sa Sivim orlovima uspjeti zaustaviti Fricove koji su napredovali između planinskih vrhunaca prema raskrižju važnih puteva?

Tisuće kilometara daleko od mađarske bojišnice, Adolf Hitler, još vodeći zadnju sudbonosnu ardensku ofenzivu iz stožera Zapadne bojišnice u dvorcu Ziegenberg, bio je zabrinut i za napredovanje oklopnika SS-a.

Brigadira Rudela, zapovjednika borbenog krila *Immelmann*, kojeg je baš odlikovao najvišim njemačkim odličjem za hrabrost, upitao je: “Što mislite o situaciji u Mađarskoj, Rudel?”

Kršni pilot bombardera za obrušavanje koji je, iako je izgubio nogu, i dalje letio na borbene zadatke, što je Hitler vrlo brzo zaboravio, nije potegao svoj punč. Svjestan da stožerni visoki časnici, uključujući i samog dršćućeg žućkastoga Führera, ne shvaćaju što se zaista događa na Istočnoj bojišnici, zagledao se u njihova lica u velikoj odzvanjajućoj operativnoj sobi i izrekao istinu: “Tamo je proketo gadno, moj Führeru!”

Ulizivački maršal Keitel i general-pukovnik Jodl, Hitlerov načelnik stožera šokirano su udahnuli i oštro pogledali ljutitog pilota.

“Kako to misliš, Rudel?” razbije Hitler mučnu tišinu.

“Mislim, moj Führeru, da tamo dolje radimo dosta toga pogrešno, što će dovesti do toga da ofenziva loše završi.”

“Što to mi možemo poduzeti u vezi s vremenskim uvjetima, problemima transporta i drugim stvarima?” ljutito upita Keitel, lica iskrivljena od bijesa.

Rudel se okrene prema njemu. “Ništa se ne može poduzeti u vezi s vremenskim uvjetima, problemima transporta i drugim stvarima”, gorljivo odvrati. “Ja letim osam sati dnevno iznad Istočne bojišnice u borbenim misijama još od 1941., maršale. Znam o čemu se radi. Ja ...”

“O čemu se radi?” prekine Hitler pilotov ljuti odgovor nježnim, skoro monotonim glasom.

Stojeći uz Führera, Jodl se ukoči. Već je odavno

poznavao taj glas. Svakog je trenutka mogao eksplodirati u erupciji gnjeva.

Rudel teškom rukom udari po karti. “Lanac Vertes, moj Führeru, kroz koji se 4. SS oklopni korpus pokušava probiti prema istoku. Sada svi znamo da je napredovanje znatno usporeno. Zašto? Zato što smo izgubili element iznenađenja. To je razlog što Sovjeti sada dovlače sve više i više snaga kako bi zapriječili sve izlaze iz planina. Uskoro će naša ofenziva potpuno zapeti.” Zastao je i pustio da se riječi slegnu.

Pokraj njega, Hitler je šutke gledao kartu kroz svoje naočale s niklenim okvirima.

“Što mi ustvari radimo?” šmrkne Rudel. “Udaramo glavom u zatvorena vrata samo da bi je raskrvarili. Nastavljamo napadati i napadati bez ikakve svrhe.”

“Dakle, što predlažete da učinimo, Rudel?” upita Jodl arogantnim tonom školovanog stožernog časnika koji je nosio ljubičasto lišće pripadnika Glavnog stožera dok je taj skorojević iz *Luftwaffe*a tek učio letjeti.

“Uzmaknuti i udariti, kao u boksu”, uzvratu Rudel bez oklijevanja.

“Objasni?” kratko upita Hitler, glasa sada uobičajenoga, napetog i iščekujućeg.

“Povucimo 4. SS oklopni korpus iz planinskog područja, ostavimo iza pješništvo da zadrži Sovjete, i prebacimo ga u bitku za Budimpeštu na drugom mjestu.”

“Gdje?”

“Ovdje.” Rudel udari po karti južno od Budimpešte. “Ovdje, pokraj Balatona. Njihov bi prvi cilj trebao biti Dunav južno od glavnoga grada, recimo kod Dunaujvarosa. Odavde se vaši SS-ovci mogu probiti prema sjeveru, ravno na Budimpeštu, i iznenaditi Sovjete.”

Okupljeni stožerni časnici slušali su avijatičarevo

izlaganje sa zaprepaštenjem. Znali su da će njegove sugestije utjecati na Hitlera, koji je prezirao Glavni stožer i nije slušao njihove savjete, osim kada je bio prisiljen zbog poraza ili prijeteće katastrofe. Puno je češće donosio odluke na temelju svoje “intuicije” ili savjeta neke “frontovske svinje” poput Rudela.

“Ali kako ćemo prekinuti napredovanje, a da boljševici ne postanu sumnjičavi?” upita nakon kratke stanke, zamišljena lica.

“Moj Führeru,” odgovori Rudel, “ja sam samo najobičniji vojnik, koji malo zna o vrhunskoj strategiji kao ova gospoda”, i mahne rukom prema okupljenom stožeru. Jodlovo blijedo, smežurano lice postalo je još blijede. Jednoga dana, obeća u sebi, platit ćeš mi za ovo, Rudele.

“U danima kad smo letjeli u Štukama, vodeći zrakoplov bi se obrušio ravno dolje, zavijajući sirenama i pucajući iz strojnice, navodeći topnike odozdo da misle kako će pasti ravno na njih i tjerajući ih da koncentriraju svu paljbu na njega. U međuvremenu se ostatak formacije spustio na pogodnu visinu i bombama raznio zadane ciljeve. Jednostavan potez kakav trebate tamo u tim brdima, moj Führeru. Nešto što će nagnati neprijatelja da vjeruje kako i dalje napadamo sa svim oklopom, dok ga ustvari povlačimo za pokretanje iznenadnog napada na potpuno različitom bojištu, dobrih pedeset kilometara dalje.”

Činilo se da Hitler dugo vremena ne odgovara na Rudelove riječi. Umjesto toga zurio je napeto u veliku kartu, kao da vidi nešto što nitko drugi ne može vidjeti. “Neočekivani potez”, napokon progovori, prekidajući svoju dugu šutnju. “To je ono što misliš, Rudel?”

“Da.”

“Ali kako i gdje?”

Uskoči Jodl: “SS pukovnija *Europa*, moj Führeru, se

trenutno probija kroz planine, očito bespotrebno”, pokaže prema pilotu, “ako prihvatimo Rudelov prijedlog.”

“Ne moj SS!” Hitler povisi glas.

“Zašto ne, gospodine?” odgovori polako Jodl.

“Trenutno ih je nemoguće opozvati, a neće moći preuzeti značajniju ulogu u borbama ako povučemo *Viking* i *Mrtvačku glavu*, niti se spasiti. Ako će nastaviti vjerujući da su vrh glavnog prodora prema Budimpešti, mogu prevariti Sovjete da mi i dalje pritišćemo naprijed prema izvornom planu.”

Hitler pogleda u lukave oči načelnika stožera. “Ali to je monstrozno prijedlog, Jodle!” dahne. “To bi značilo samo tako žrtvovati stotine hrabrih mladih ljudi.”

“Ne samo tako. Ako uspiju zavarati Sovjete, neće uzalud umrijeti. Uz to,” dodao je iznenada, zlobno, “možemo im dati Rudelovo borbeno krilo *Immelmann* kao zračnu potporu.” Zlokobno se nasmijao prema najodlikovanijem čovjeku u Njemačkom zrakoplovstvu.

“Ali mi ne možemo letjeti u ovim uvjetima ...” bijesno je započeo Rudel.

Hitler podigne mekanu, mlohavu ruku zahtijevajući tišinu. “Trenutak, Rudel, dok razmislim o tome.”

Potpuna se tišina spustila na veliku prostoriju, dok je Hitler odšepao prema prozoru i zagledao se u snijegom prekriveni krajolik. Pripadnici SS-a bili su njegova carska garda, koji su se za njega borili i ginuli u stotinama, tisućama, čak stotinama tisuća na svakom bojištu. i Nije bilo takve odanosti u vojsci, kao što je pokazao nedavni *Wehrmachtov* pokušaj puča. Ali SS - njegov SS - zar nije “odan do smrti”, kako je glasio njihov ponosni poklič? Može li svjesno žrtvovati skoro dvije tisuće mladića, koji su vjerovali u njega, samo zbog taktičkog manevra?

Kad je okrenuo glavu prema iščekujućem stožeru i

Rudelu, znao je da mora.

“Gospodo,” započeo je, pokušavajući spriječiti podrhtavanje usnica, što mu se događa otkad je u stožeru u istočnoj Pruskoj u srpnju eksplodirala bomba, “donio sam odluku. Zaustavljam ofenzivu 4. SS oklopnog korpusa! Ponovo će napasti s jugozapada, nakon što se uspješno pregrupira kod jezera Balaton.” Počne oklijevati i zapilji se svojim žutim, reumatičnim starim očima u pod, kao da se odjednom srami. “SS pukovnija *Europa* će nastaviti napad u smjeru Budimpešte.”

Sudbina *Europe* bila je zapečaćena.

Francuzi, odreda dobrovoljci, istrče iz svoga zaklona, glava pognutih iza bijele kiše hitaca, ubrzavajući prema mračnom, nevidljivom vrhu.

Ni Sovjeti nisu spavali. Crveni i zeleni neprijateljski hici presjekli su zrak. Iza Francuza i Siroglavci su pojačali vatru, izbacujući užarene dvadesetmilimetarske projekte brzinom od osamsto komada u minuti prema vrhu planine.

Ohrabren zanosom francuskih dobrovoljaca, Habicht je odigrao sljedeću kartu. Pod zaštitnom paljbom flaka s vozila, drugi polugusjениčar se zabio prednjim krajem u uništeni polugusjениčar koji je blokirao cestu i odgurao ga u stranu. Sljedećeg je trenutka otkloparao prema vrhu karoserije krcate čučecim grenadirima.

Sivi orlovi su prijetnju čuli prije nego uočili.

“Rakete, za ime božje, rakete!” žurno se prodere Suslov.

Odmah iznad snježne padine zabljesnu dvije svjetleće rakete otkrivajući tamne figure koje su hrabro napredovale pod ledenom bijelom svjetlosti. Suslov odmah ugleda i polugusjениčar koji se kotrljao preko njihova začelja, meljući mrtva tijela u krvavu masu.

“Kolčak!” vikne Suslov. “Zaustavi to vozilo!”

Zapovjednik minobacača izlaja niz kratkih naredbi. Posada je manijakalno radila, ignorirajući smrtonosnu tuču projektila koji su padali oko njihovih glava. “Spremni!” zaviče prvi minobacački skupnik. Drugi je to ponovio koju sekundu kasnije. Kolčak nije oklijevao. “*Pali?*” zaviče.

Dva skupnika okrenu glave u stranu i ispale mine. Prve dvije nespretno prosikću u zrak.

Suslovljev pogled nije napuštao mračni obris polugusjeničara osvijetljenog umirućim plamenovima koji je poput nekog grabežljivog, drevnog čudovišta vrebao plijen. Minobacači su bili njihovo jedino teško oružje, i ako oni neće uspjeti zaustaviti oklopnjak, njegov teret pješaka bit će izručen točno ispred njihovih položaja.

Ali je Kolčak bio točan kao i uvijek. Drugi i treći par mina su pale točno na otvoreni sanduk polugusjeničara sa zasljepljujućim bljeskom. Tamni likovi su se vrtjeli i okretali u zraku, a njihovi su odrazi letjeli u svim smjerovima. Tada je probušeni spremnik goriva na vozilu eksplodirao, razbacujući vatrenu stihiju preko snijega. Tu i tamo se pokoji preživjeli, pretvoren u ljudsku baklju, valjao mahnito po snijegu, pokušavajući ugasiti plamen koji ga je živog proždirao.

Pogled na gorući polugusjeničar izbio je hrabrost iz Francuza. Napredovanje se raspalo i potrčali su natrag, predstavljajući lagane ciljeve.

Sivi orlovi su skočili na noge, ne obazirući se na dvadesetmilimetarske projekte koji su i dalje zasipali vrh planine, i uputili okrutne rafale u njihova leđa.

Prvi je napad na planinu Sivih orlova odbijen.

“Prokletstvo, prokletstvo, prokletstvo!” urlao je Habicht, udarajući šakom po metalu najbližeg oklopnjaka.

Kreuz je zabrinuto gledao u njegovo lice, još uvijek obliven crnom skorenom krvi iz neliječene rane od šrapnela. Ne mogu se pomaknuti ni naprijed ni natrag. U klopci su na vrhu ove proklete planine.

“Kad bih barem mogao dovući Kraljevske tigrove ovamo gore”, zareži Habicht. “Počistio bih ih iz tih prokletih

rupa poput štakora, što i jesu!”

“To je nemoguće na ovom mjestu, *Obersturmbannführer*”, odgovori Kreuz zajedljivo. “Vanjski rub ceste ne bi podnio njihovu težinu, a mi ne možemo jednostavno gurnuti polugusjeničare s puta kako bismo napravili dosta mjesta da mogu proći.”

“Naravno, naravno”, reče Habicht, “jasno mi je.” Podižući dalekozor za noćno gledanje, promatrao je obris vrha pred sobom, sada tihog kao da je napušten. “Frontalni napad nije moguć”, reče Kreuzu.

Prelazio je pogledom s jedne strane vrha na drugu. “I s bokova je loše, osim ako ne zauzmemo povoljne položaje prije nego što nas opaze.” Podigne dalekozor i usmjeri ga na greben iza sovjetskih položaja. Njegovo izvježbano alpinističko oko odmah mu je reklo da baš nema neke mogućnosti da se to iskoristi. Ali ipak - zamišljeno je spustio dalekozor i pružio ga Schulzeu: “Stožerni naredniče.”

“Gospodine?”

“Što biste rekli koliko otprilike oni automatski ručni topovi mogu imati kila?”

Schulze je znao da Sokol misli na dva bestrzajna topa, njemačko posljednje tajno oružje.

“Pedeset, otprilike”, odgovori neodlučno.

Sokol je glasno razmišljao: “Preteško za jednog čovjeka.” Pogledao je u Schulzea i veliki dočasnik mu je mogao vidjeti zube u izvještačenom osmjehu: “Ali ne za čovjeka krupnog poput vas, Schulze, zar ne?”

“Isuse”, pomisli Schulze, “tamo ću se usрати u gaće!”

Habicht je podigao ruku i dao znak za zaustavljanje. Schulze se s bestrzajnim topom privezanim na leđa praćen četvoricom velikih siroglavaca natovarenih streljivom zahvalno svali u snijeg. Trčali su prema sovjetskim položajima a da nisu bili zamijećeni, i sada su bili na vrhu,

iza neprijatelja, spremni započeti s nemogućom misijom o kojoj je Sokol sanjao.

Ovako blizu stijeni nije izgledalo tako loše kako je pretpostavljao. Kosina je bila blizu šezdeset stupnjeva i bila je prilično neravna i naborana, s dosta uporišta za noge i ruke.

Oprezno je pregledao njenu površinu u potrazi za odgovarajućom stijenom, ne previsoko, dovoljno širokom da ga sakrije i dozvoli mu da se približi uporištu crvenih. Tada ju je uočio. Usmjerio je dalekozor na nakrivljenu izbočinu stotinjak metara iznad njihovih glava.

Bila je dovoljno široka, u to je bio uvjeren, a bio je siguran i da je tamna crta ispod dugi uski procijep iz kojeg bi mogao imati dobar pogled na sovjetske položaje.

Okrenuo se i pogledao ljude na tlu.

“Sad me slušajte”, reče tiho i jednostavno. “U planinama se svi plaše. Ali najvažniju stvar morate imati na umu - jednom kad se uspaničite, gotovi ste. Razumijete li?” Gledao je ravno u četiri nizozemska dobrovoljca.

“Sada se morate oslanjati bez razmišljanja na moju procjenu. Kuda ja stavim nogu - ići ću prvi - vi ćete staviti svoju. Tamo, a ne nekamo drugamo. Jasno?”

Kimnuli su u znak da razumiju.

“Dobro, naš cilj je tamo, greben na deset sati.”

Schulze je pogledao uz planinu, kuda je pokazivala Sokolova ispružena ruka. “O, Kriste, to je kopile na pola puta do neba!”

Habicht se zacereka: “Nije tako loše kao što izgleda, Schulze. Vjerujte mi.”

Ljudi su se preko volje zaputili kroz duboki snijeg svrstavši se iza Sokola, gegajući se netaknutom površinom poput osuđenih kriminalaca ususret proklesoj sudbini.

Bila je prekrasna zimska zora u visokim planinama, nebo iznad njih blještavo plavo, a snježne padine zasljepujuće bijele.

Ali zapovjednik Sivih orlova nije primjećivao ljepotu jutra. Njegove su oči zurile u mrtve razbacane po snijegu i u izgorjelu olupinu polugusjeničara. Što je s SS-om, ugrizao se za usnicu i zapitao. Jesu li tražili avione? Je li to razlog - čekaju zračnu podršku da bi pokrenuli sljedeći napad? Odjednom je bojniku Suslovu postalo neobično nelagodno. Okrenuvši se oko sebe, puhne tri puta u zviždaljku oglašavajući uzbunu. Njegovi su ljudi bili na nogama istog trenu, kao da ustvari i nisu spavali, i pograbili su oružje. Izvirivali su iz streljačkih jama, čekajući naredbe.

Suslov ubrzo ispali niz naredbi, stavljajući Sive orlove u stanje neposredne uzbune. Kako su biliiskusni borci, proveli su odmah zapovijedi i novi su dalekozori bili uprti u nebo pretražujući prostor iznad njih, a ostali su produbljivali rupe kako bi se zaštitili od njemačkih bombardera. Ali nijedan od njih nije pogledao na običnu stijenu iza njihova položaja. Otamo ne bi trebala doći opasnost.

Nakon dva neuspješna pokušaja, Habicht je našao što je tražio. Kosa izbočina ga je odvela do rascjepa i na zaravan prekrivenu snijegom, možda nekih dvjesto metara nadesno od izbočine koju je odredio za položaj bestrzajnog topa. To mu je oduzelo dobrih sat vremena prijetnji, nagovaranja, ohrabrivanja svojih ljudi kako bi to prošli. Sada bez daha, nisu se usudili pogledati u vrtoglav prizor koji se prostirao pod njima, spremajući se zaobići stijenu i uputiti se prema grebenu.

Hladno im se nasmijao. “Mislim da je bolje da počnemo”, reče, “prije nego vi, gospodo, ovdje pustite korijenje.” Kako je mogao vidjeti, to im se nije činilo

zabavno. Oči su im, osim onog krupnog dočasnika, bile od straha širom otvorene, poput ovaca koje su mogle namirisati svježe prolivenu krv znajući da je sad njihov red da se pokrenu u klaonicu.

Uputili su se prema cilju po svjetlucavoj planinskoj strmini, obilno se znojeći usprkos grizućoj hladnoći i krećući se nevjerovatno sporo, ali ujednačeno.

Habicht ih je doveo do raspukline. Protezala se pod nagibom u skoro okomitoj stijeni. Znao je da bi bila lakša za njih od bilo kojeg drugog oslonca. Ispočetka mu nije išlo loše, a tada mu se noga zaglavila. Ljudi iza njega su zastali, zbunjeni njegovim skoro paničnim pokušajima da oslobodi nogu, iako su im napeti izrazi na licima i dalje iskazivali skoro patetičnu vjeru u njegovu sposobnost da ih odvede do cilja.

Habicht umiri sam sebe. Zastao je na trenutak, prisiljavajući se da bude miran, dok mu je znoj curio i zaslijepljivao ga, a mišići vrištali od boli. Nježno je izvlačio nogu i konačno je oslobodio. "Pazite na ovu rupu", upozorio ih je, kontrolirajući glas željeznom voljom.

Držeći začelje s pedesetkilogramskom cijevi na remenu prebačenom preko ramena, Schulze nije dugo bio uplašen. Bio je previše iscrpljen da bi osjetio bilo kakve emocije. Svi su njegovi naponi bili usmjereni na to da se dočepa grebena koji se činio nemoguće daleko i stropošta se u snijeg kako bi se odmorio. Napor je bio strašan čak i za njegovo snažno tijelo i ubojita težina oružja pokušavala ga je prevaliti unatrag, ravno u ponor. U znoju koji ga je oblijevao, očiju iskolačenih na grimiznom licu, penjao se dalje.

I nakon, kako im se činilo, cijele vječnosti, uspjeli su. Bacajući se potrbuške na snijegom prekriveno izbočenje, pokušavali su očajnički doći do daha. Habicht je na trenutak

pogledao u njih prije nego što je oprezno dopuzao do uske pukotine i pogledao kroz nju.

Bio je u pravu. Sovjetski su položaji bili točno ispod njega, udaljeni oko dvije stotine metara. Mogao je tamo vidjeti svaki detalj - streljačke rupe, snježne zidove koji su štitili njihove strojnice, položaje malih minobacača, čak i lepršavu crvenu zastavu usred njihovog kruga.

Bili su potpuno u njegovoj milosti.

Obersturmbannführer Otto Habicht se odjednom zacerekao. Bio je to nezemaljski zvuk.

Signalne rakete zazvižde kroz mirni jutarnji zrak poput ptica grabljivica. Ispod njih Sovjeti se iznenađeno zagledaju u kugle zelene svjetlosti koje su se polako spuštale prema njihovom položaju, bojeći snijeg u bolesne nijanse. Rakete su se postupno gasile, umirući u snijegu u sporom, šištavom kraju.

Suslovljevi Sivi orlovi su se posvuda primali oružja i gledali ispred grudobrana. Bojnik, uspravljen do svog zapovjednog položaja, sa strojnicom u ruci, je bio napet i nespokojan poput svojih ljudi. Što se, dovraga, dešava?

Suslov požuri kroz utrti snijeg i usmjeri dalekozor u pravcu iz kojeg je očekivao Fricove. Nije uočio nikakav pokret. Ipak je nešto zapazio. Logorske su se vatre ugasile. Je li to znak da Fricevi kreću u napad? Ili se možda povlače, uviđajući da ne mogu proći kraj njegova položaja? Srce mu od radosti naglo jače zakuca. Spriječio je Nijemce da prođu kroz planine sa samo šačicom stradalih - ljudi poginulih u sudaru jedrilice. Okrenuo se prema ljudima koji su iščekivali i otvorio usta kako bi im rekao novosti. Ali nije izustio ni riječ.

U tom su se trenutku dogodile dvije stvari. Ispod njih su se pokrenuli motori polugusjeničara, a među njima i snažna tutnjava tenkova. Sekundu kasnije začuje oštar prasak visoko iznad glave. U strahu je pogledao gore. Točno na vrijeme da ugleda ubode ljubičaste vatre po snijegu.

“Uzbuna!” zavrištao je visokim glasom.

“Minobacači?” Riječi su mu se izgubile u eksploziji srednje velikih projektila koji su se rasprskavali točno usred njihova

položaja uz paklenu buku. Fricevi su nekako uspjeli dovući top na uzvisinu iznad njih. Tada je i prvi polugusjeničar došao iza zavoja i izbio na otvoreno.

Schulze je, čučajući iza dugačke bestrzajne cijevi, pažljivo nanišanio, kada se prvi polugusjeničar zvekećući počeo uspinjati planinskom cestom. Kontrolirajući disanje, nježno je povlačio okidač. Oružje ga je teško udarilo u rame. Vrući udar izbio je sa zadnje strane, a tamni obris granate prozujao je kroz ždrijelo čudnog topa. Projektil je eksplodirao točno usred Sovjeta koji su punili udaljeniji minobacač. Razbacani su uokolo kao da ih je u zrak odbacila divovska šaka.

“Izvršno, Schulze!” zaviče Habicht punim glasom i sagne se kad je prvi rafal iz sovjetske strojnice upućen prema njima.

“Puni!” naredi Schulze. “Ovamo, ti veliki siroglavče, pokreni se!”

“Puno!” zaviče Nizozemac kose boje lana kad je ubacio granatu.

Stožerni narednik ponovo nanišani. Pritisne okidač. Oružje još jednom opali i Schulze zavrišti: “Gutajte ovo, ruske svinje!”

Suslov se borio s panikom. Ako njegovi Orlovi uspiju zaustaviti samo jedno vozilo sad kad je izišlo iz zaklona, i dalje bi mogli spriječiti prolaz preko prijevoja. “Kolčak!” urlikne kroz tutnjavu njemačkih polugusjeničara koji su promicali i vatre iz pušaka iznad svog položaja. “Sredi jednog od tih prokletih Friceva. BRZO!”

Suslov ga je ostavio i zgrabio pušku. “Borise! Uzmi nekoliko granata, iz onog tamo sanduka.”

“Dimnih?”

“Da!” odgovori Suslov nestrpljivo, montirajući

posebni nosač mina na pušku. Kad je završio, gurne najbližeg strojničara u rebra: "Okrenite se i pokrivajte nas paljbom."

"Ali ne možemo ih doseći gore", prosvjedovao je Boris, pametno se sagnuvši dok je sljedeća granata pogađala položaj.

"Znam, ali ipak mogu zaslijepiti te svinje, dok Kolčak napravi svoje. Hajde."

Njih se dvojica zajedno upute u zadnji dio uporišta dok je iza njih strojničar zapucao, šaljući nizove trasirajućih bijelih i crvenih zrna prema uskoj pukotini visoko na blještavoj stijeni odakle je dolazila paljba. Bacili su se u snijeg u podnožju kamenoga zida. Suslov mahnito ubaci dimnu granatu na vrh cijevi duge nespretne puške. Uspravio ju je, usmjerio ravno gore i okinuo.

Bio je to loš hitac. Granata je udarila u kameni zid i odletjela u stranu kao poludjela ptica. Suslov gadno opsuje. Teška granata je proletjela pokraj njih. Sagnuli su se dok je bezopasno eksplodirala desetak metara dalje, zasipajući ih snijegom. Suslov divlje uspravi pušku znajući da će Nijemci sljedeći put bolje naciľjati. Opali. Ovaj je put tamna okrugla granata uletjela točno kroz otvor u pukotinu. Na trenutak se nije ništa dogodilo, a onda Suslov začuje prasak kad granata napokon eksplodira. U trenu je bijeli dim prokuljao iz pukotine.

Zanemarujući divlju paljbu odozgo, Suslov je ispaljivao granatu za granatom u otvor onoliko brzo koliko mu je Boris mogao dodavati znajući da je uspješno zaslijepio njemačko oružje i dao Kolčaku potrebno vrijeme da zaustavi polugusjeničar.

Kolčak je bio spreman. Pogledao je kroz ciljnik na većem minobacaču i bio zadovoljan. Planinska cesta ispod njega crnjela se od ljudi u pokretu. Podigne ruku i oštro je

spusti. "PALI!" vikne.

Ljubičastocrveni plamen ispljunuo je crnu ubojitu minu iz minobacačkog ždrijela. Nespretno se zanjihala kroz zrak dobivajući na visini, sekundu se činilo kao da stoji, a zatim je naglo pala prema cesti, praćena urlikom opscenim poput kruljenja u želucu.

Kolčak je opčinjeno gledao kako pada ravno u središte kolone njemačkih polugusjeničara. Jedan od njih zatresao se divlje, kao da ga je pogodio jak udar vjetra. Sljedećeg se trenutka naglo zaustavio, gusti se dim pojavio iz probijenog motora, dok su vojnici panično iskakali sa strane prije nego što vozilo zahvati plamen. Iza njih ostatak se kolone morao zaustaviti.

"Sredili smo ih, momci!" krikne Kolčak, mašući rukama od sreće. "Pokazali smo tim Fricevima ..."

Riječi su mu zamrle na usnama. Zlokobna sjenka padne preko snijega na začelju zaustavljenog konvoja.

"*Kraljevski tigar*" dahne u strahu dok se top na kupoli polako okretao u njihovom smjeru.

"Pišaj na to!" krikne grčevito Schulze, pokušavajući kontrolirati dah dok se gušio. "Brzo!"

Nizozemac otkopča šlic i, gušeći se od kašlja dok su mu se suze slijevale niz lice, popiše se na prljavu maramicu koju mu je pružio.

Schulze nije oklijevao. Zaveže odvratnu krpu preko usta. "Dobro, nemoj ovdje stajati kao prdac u zanosu, glupi siročderu! Napravi to isto!" naredi. "I donesi mi još streljiva."

Spusti se potrbuške i otpuzi kroz snijeg do ruba okomite litice. Ignorirajući odbijene projekte i jake eksplozije granata iz puške koje su padale oko njega, izvadi zadnji projektil koji je imao kod sebe. Zaškiljivši zbog

gustog dima, gurnuo ga je u ležište, ispalio preko ruba stijene i sagnuo se.

Granata je eksplodirala točno ispod dva Sovjeta. Snijeg je eruptirao u divljem kovitlacu i na trenutak ih zamračio. Kad se raščistio, jedan od njih je ležao opružen na snijegu, bez glave, dok se drugi, bez kacige, odore razderane šrapnelima, bacao po snijegu.

“Dobit ćeš medalju za ovo”, Habichtov se glas usječe u Schulzeovu svijest. “Vidio sam što si napravio, kad se činilo da smo nemoćni.”

“Imamo ih kao na pladnju, pukovniče”, odgovori Schulze. Posvetio se oružju dok je Sokol mahao po dimu pokušavajući ga raščistiti kako bi krupni dočasnik mogao ponovo pucati.

Više nije bilo potrebe za Schulzeovim bestrzajnim oružjem. U isto je vrijeme Suslov, lica uprljana i prekrivena Borisovom krvlju, bacio naglavačke u snijeg, odmah iza Kolčakova minobacačkog položaja s kojeg je grmjelo. Razderano uho ga je neprestano mučilo. Iako je Suslova zahvatio strašan, vruć, gušeći bijes, znao je s osjećajem očajanja o čemu se radi. Fricevi su uspjeli dovući jedan od 90-milimetarskih topova sa svojih tenkova na položaj. Sljedećeg trenutka granata eksplodira točno usred položaja Kolčakova minobacača. Gomila jakog eksploziva, upakirana u visokokvalitetni Kruppov čelik parala je, trgala i sjekla sve ispred sebe ostavljajući u zaklonu dimeći užas raskomadanih tijela bez udova koja su plivala u vlastitoj gustoj, vrućoj krvi.

Suslov se osovi na noge. Desno na izboju velika je cijev bila spremna na ponovno okidanje. Brzo se okrene svom preplašenom radiooperateru. “Sergej, javi stožeru da ih ne možemo zadržati. Moramo se povući u planinu. Brzo!”

“Otvoreno?”

“Otvoreno. Sad nemamo vremena za šifriranje.”

Instinktivno se sagnuo kad je 90-milimetarski top ponovo progovorio uz strašan urlik, a visokoeksplozivna granata zazviždi preko snježne padine uz zvuk kao da su divovski komad platna poderale ogromne ruke. Eksplozirala je uz monstruozi prasak tamnocrvenog plamena usred položaja Orlova, obarajući mu desetak ljudi.

Radiooperatorovi prsti su plesali gore-dolje po pucetima. Čovjek je bio prestravljen, zamijeti veteran Suslov, ali svi su bili, uključujući i njega samoga. Nije bilo zaklona od oružja iznad njih. Ni kad bi se ukopali duboko do samoga pakla, ne bi mu mogli izmaći.

“Završio, druže zapovjedniče!” zavikao je radiooperater preko paklenske buke histeričnim glasom.

“Povlačenje!” zaurlao je Suslov. “Mičimo se odavde, položaj je neodrživ!”

Zazviždi tri puta. Orlovi su reagirali nagonski. Bili su dovoljno uvježbani. Kad je njemački top ponovo opalio, svaki drugi čovjek je iskočio iz svog zaklona i počeo se povlačiti prema središtu njihova položaja.

“Niz padinu na desnoj strani!” zapovjedio je stojeći uspravno i prkosno kao što bi se i očekivalo od časnika kojega je sam Staljin prozvao “najsmjelijim od smjelih”.

Vojnici su trčali u zaklon istočne padine, sretni što im je bilo dozvoljeno pobjeći od strašnog bijesa ubilačkog topa. Suslov je ponovo zazviždao - sada dvaput. Kad je ogromna puška opalila, kao da je bijesna jer joj odabrane žrtve izmiču, zadnji branitelji položaja iskočiše iz svojih rovova i potrčaše pravcem kojim su ostali već pobjegli.

Suslov pogleda radiooperatora. “Pakiraj sve i zatim trči!” naredi mu. “Ovdje više nemamo što tražiti.”

Bojnik je bacio još jedan, posljednji pogled na mrtva tijela i na cijeli položaj i salutirao. Tada je zgrabio zastavu

izrešetanu mecima i krhotinama granata i potrčao za radiooperaterom.

Bitka za planinu Sivih orlova je završila. Put prema Budimpešti je opet otvoren.

Dio četrty

Proboj

Rudel pritisne dugme mikrofona: “Ovdje vođa, čujete li me?”

“Čujem vas ... čujem vas”, stigli su istog trena odgovori pratitelja koji su letjeli na krilnim položajima iza vodećeg zrakoplova. Zvučali su metalno. Pukovnik Rudel je bio strog u poštivanju discipline. U Zrakoplovnom puku *Imelmann* nije dozvoljavao “lako ćemo” pristup svojstven brojnim eskadrilama *Luftwaffe*a. Vjerovao je da preživljavanje u sukobu ovisi o planiranju i bespogovornoj stegi.

“Priđi ... priđi ... sad”, zapovijedi Rudel i popusti gas na svom dvomotornom mlažnjaku Me 262.

Pratitelji odgovore istoga trena. Zadovoljan, pokaže im palcem prema dolje. Obojica mu kimnu da su razumjeli. S 550 kilometara na sat jurnu prema tlu i izravnavaju se na visini od 300 metara.

Sada su urlikali iznad planinske ceste. Rudel je vodio, a dva pratitelja su pažljivo gledala prema tlu tražeći nestalu pukovnicu SS-a.

Rudelu se nije sviđao zadatak koji su dobili. Letenje u planinama po ovakvom vremenu je strašno opasno, pogotovo s neiskusnim pilotima koji su bili u većini u eskadrili ovih dana - veterani su srušeni proteklih godina. Svejedno, shvatio je da se nestala SS pukovnica našla u novoj ulozi prema njegovoj sugestiji. Bila mu je dužnost pomoći im najbolje što može. Uostalom rekao je sam sebi, uz malo sreće i njegovu pomoć, SS-ovci bi još mogli i pobijediti.

“Pukovniče Rudel, pukovniče Rudel!” glas je naglo

ispunio njegove slušalice.

Pritisnuo je mikrofona. "Da?"

"Ono tamo, gospodine, izgleda kao uništeni polugusjeničar."

Rudel ga je spazio istoga trena. Izgorjeli polugusjeničar, napušten na oprljenom snijegu, s tamnim obrisima razbacanima oko njega, za koje je Rudel znao da su mrtva tijela. "Jedan od naših", rekao je preko radija. "Izgleda napušteno." Pojurili su dalje, bijelo svjetlo planinskog sunca činilo je njihove oplata svjetlucavima dok su okretali prema istoku bacajući svoje zastrašujuće crne sjene preko snijega ispod njih. Ispred sebe je Rudel opazio dugu liniju crnih točkica koja se kretala preko snijega puževim korakom.

"Pazite na tlakove!" upozorio je ostalu dvojicu. "Sad idemo dolje!"

Kao jedan, s krilima koja nisu bila udaljenija od dvadeset metara, tri aviona se obrušile još niže, dolazeći iz smjera sunca kako bi zaslijepili protuavionske topnike. Ali za tu predostrožnost nije bilo potrebe. Za koju sekundu su na njihovim trupovima bile vidljive svastike i bijela su lica provirivala prema gore dok su se razvlačila u osmijeh, a ruke mahale pozdravljajući. Našli su SS pukovniku *Europa*. Kada je vodeći polugusjeničar promakao ispod njih, pukovnik Rudel zaniše krilima svog mlažnjaka kao potvrdu i odjuri niz cestu provjeriti koliko je jak neprijatelj koji zasigurno čeka na prokletu pukovniku.

Ogromna crna sjena protutnji iznad ceste. Pripadnici gardijske konjice bace uplašene poglede gore, u sekundi kad se mlažnjak urlajući obrušio na njih pucajući iz topova. Mahnito se razbježeše na sve strane, dok su konji njištali nozdrva raširenih od straha.

Rudel je krenuo u napad. Kratko je svrnuo pogled u

retrovizor. Takav osvrt mu je mnogo puta u prošlosti spasio život, ali na repu nije bilo sovjetskih lovaca. Cestovna barikada nije imala zračnu zaštitu. Povukao je palicu. Zvuk motora se pretvorio u zvižduk. Činilo se da mlažnjak pada kao kamen. Upozoravajući signali su počeli vrištati. Rudel ih je ignorirao i nastavio s manevrom po kojem je bio poznat u cijeloj *Luftwaffe*. Tlo je bilo udaljeno svega pedeset metara. Sada je mogao sasvim jasno vidjeti sovjetske vojnike koji su bježali.

Vrisak upozorenja je dostigao vrhunac. Ako sada ništa ne učini, avion će se razbiti. Stisne dugme za paljbu. Topovi se oglasiše. Dvadesetmilimetarski projektili prosiktaše među Sovjetima kao bijesni crveni stršljeni. Ljudi su posvuda padali. Konji su visoko dizali zadnje noge, pokušavajući se zakopati u snijeg, ali su samo iz sebe razbacivali svoja crijeva poput opscenih sivozelenih zmija.

Rudel je ovladao avionom točno na vrijeme. Zalijepio se za sjedalo kada su oba motora pojačala i odbacila ga u nebo, dok je ostavljao svoje pratitelje da dokrajče žurno postavljenu cestovnu barikadu svojim topovima. Poslao je jednostavnu poruku: “Rudel *Europi*. Cesta koja vodi iz planina je sada čista. Vaš Zrakoplovni puk *Imelmann*. Sretno!”

Pola sata kasnije prethodnica SS pukovnije *Europa* se zaustavila na mjestu masakra, i dva vozila su zakočila. Oprezno, Habicht i Schulze, praćeni Činkom i još dvojicom vojnika, zakoračiše prema neredu na cesti. Ali njihov oprez nije bio potreban. Ljudi koji su ležali posvuda po izrešetanom snijegu bili su mrtvi.

Habicht je svoj pištolj vratio natrag u korice i stavio kožni ovitak s kartama na zadnji dio konjskoga trupa, raširivši jednu, dok je iza njega Čink počeo pljačkati leševe tiho, ali učinkovito. Habicht pogleda Schulzea: “Stožerni

naredniče, želim da pozorno slušate. Za kilometar ili tako nekako izići ćemo iz planina i dohvatiti glavnu cestovnu mrežu za Budimpeštu, koja je točno dvadeset kilometara daleko od tog čvorišta. Samo dvadeset kilometara, zamislite to.” Gledao je stožernog narednika gotovo ponosno.

Schulzeovo je široko crveno lice ostalo bezizražajno, ne pokazujući njegove sumnje u veliku ofenzivu koja se razvijala tijekom jutra.

“Sad znamo da se glavne snage Crvenih nalaze ispred Bicksea i Zsambeka, točno na pravcu kojim *Viking* i *Mrtvačka glava* pokušavaju glavni proboj. Možemo pretpostaviti da je glavna os istok-zapad kod Budimpešte sastavljena od drugorazrednih jedinica, zadnja linija obrane i slično. S ljudstvom koje imamo na raspolaganju nećemo se nositi s njima. Između ostaloga, ne želim se uplesti u bespotrebnu manju akciju. Tako da moramo naći drugi put za Budimpeštu.

Sporednu cestu - ili nešto slično - koja je dovoljno velika da mogu proći Kraljevski tigrovi, po mogućnosti da vodi usporedno na jug s glavnom osi. Kada pukovnija dosegne glavnu cestu, neću si priuštiti oklijevanje. Ono bi moglo dovesti do toga da zapnemo u nekom sovjetskom protunapadu. Kad tamo pristignemo, želim preći glavnu prometnicu i odmah doći na moju sporednu cestu.”

Schulze je znao da će ispasti budala, ali je ipak pitao: “A kako ćete znati koju sporednu cestu odabrati, gospodine?”

Habicht mu se nasmiješio, ali u njegovim ledeno hladnim sivim očima nije bilo topline: “Vi ćete mi reći, Schulze. Vi ste jedini čovjek koji je sposoban za to.”

“To znači, gospodine, da tražite od mene da idem naprijed i radijom javljam pukovnji detaljan pravac nastupanja - i to cijelim putem do Budimpešte?” Gledao je

prestravljeno u Sokola. *Dvadeset kilometara iza Ivanovih linija!*

Habicht je zanemario šokirani izgled dočasnikova lica. “Da. Taj mali *Hivi* vozač uz tvoj tečni ruski i vjerujem da imate zaštitu od otkrivanja.” Ispružio je jedinu ruku prema mrtvim Sovjetima koji su ležali oko njih u okrvavljenom snijegu. “Možeš odjenuti rusku odoru - i ti i tvoj *Hivi*. ” Nasmijao se Schulzeu kao da je je to najuobičajenija stvar na svijetu.

“Ali, gospodine”, pokuša stožerni narednik, “mogu li vas podsjetiti da Ivani strijeljaju one koji neovlašteno nose njihove odore? U svojoj naivnosti vjeruju kako bi to mogli biti špijuni.”

“Da, pretpostavljam da se time bave”, odgovori nehaljno Habicht. “Ali to je, bojim se, sitnica koju ćete morati uzeti u obzir.”

Schulze i Čink su baš završili preobrazbu u sovjetske vojnike iz gardijske konjičke divizije, kad je započela pucnjava.

Sokol je namjeravao koristiti zatočenike zarobljene u planinama kao živi štit koji bi hodao na čelu kolone i prisilio svakoga tko bi postavio prepreke na cesti da se preda ili puca u vlastite drugove. Ali sada se Rudel pobrinuo za taj problem. Kako više nije bilo potrebe za Sivim orlovima, a u skladu s njegovom uobičajenom namjerom da svijet oslobodi što većeg broja Rusa prije nego što umre, postrojio ih je u snijegu i pokosio strojnicom.

Čink je uputio prema njemu neodobravajući pogled: “Čink misli ne dobro”, promrmljao je. “Ne upucamo zarobljenike u Crvena armija - bar ne puno.”

Schulze je gledao u debelog malog *Hivija*. “Bolje mrtav no crven, Čink”, rekao je bez previše osuđivanja,

podešavajući ovratnik na svom novostečenom kaputu.

“Ne dobro - vrlo loše”, ustrajao je Čink.

Sumorno se uputio prema džipu čija se karoserija maskirala mrežom koja je morala prekriti izdajničku *svastiku*, dok se Schulze uputio preko zatražiti od Habichta dopuštenje za pokret. Sokol je bio u jednom od svojih tvrdoglavih, naelektriziranih raspoloženja. Uputio je pogled prema dvojici Francuza koji su urezivali riječ Europa preko prsa mrtvih Sovjeta, što je bila pukovnijska praksa, i radosno upitao: “Dakle, Schulze, sve spremno za polazak?”

“Da, gospodine.”

“Znate koliko je važan zadatak koji sam vam povjerio. Nađite mi taj put za Budimpeštu, i dobit ćete od mene sve što je u mojoj moći.”

“Dat ću sve od sebe, gospodine.”

“Znam da hoćete, Schulze.”

Veliki dočasnik se uputi nazad prema džipu, gdje je Čink glasno pokrenuo motor, kako ne bi trebao gledati prema strašnom prizoru pobijenih padobranaca. I već su krenuli svojim putem.

Na visovima iznad njih, vojnik Suslov je polako spustio dalekozor, dok su mu suze klizile niz zgodno lice. Vidio je dovoljno. Njegove hrabre Orlove su njemačke svinje hladnokrvno postrijeljale.

Kako su preživjeli iz bitke napeto zurili u njega, vojnik Suslov je obrisao suze i obratio im se glasom punim boli i gnjeva: “Sivi orlovi, kunem vam se da ću ubiti sve do jedne nacističke svinje koja je učinila ono dolje našim drugovima. Kunem se!” Podigao je desnu ruku u zrak kao da daje svečanu prisegu.

A tada su se njemački mlažnjaci vratili leteći nisko iznad snijega ogromnom brzinom kao dio potpore koju je

slao Zrakoplovni puk *Imelmann* i Sivi su se orlovi
preplašeno razbježali u sigurnost obližnje borove šume.

Petoga dana iznenadne njemačke ofenzive, koja je izgleda usporavala u planinama Vertes, snage maršala Tolbuhina su napale i osvojile vrlo važnu uzvisinu na zapadnoj obali Dunava: brdo Gellert. Stepenasto se uzdižući do visine od 250 metara, dominiralo je na budimskoj polovici Budimpešte, koju se držali Nijemci pukovnika Dömera i još uvijek vjerne mađarske jedinice pod komandom general-pukovnika Ivana von Hindyja, sveukupno oko 70.000 ljudi.

Nedugo nakon što je primio vijesti o uspješnim pothvatima njegovih jurišnih jedinica, Tolbuhin je naredio svojim generalima da zapovjede napad na preostalu polovicu grada, dovuku topništvo na brdo Gellert i počnu sustavno granatiranje Budima. “Istjerajte te štakore dimom”, zapovjedio je, “a tada pošaljite tenkove da završe s njima. Želim da Budim zauzmete bez odlaganja.”

Zapovjednici na terenu su žurno poslušali. Svaki je raspoloživi top premješten na brdo kako bi doprinio uništenju Budima koji je bio odsječen od Pešte rušenjem osam mostova u Dunav. Sat za satom izbacivali su smrtonosne granate na stari grad ispod dvorca.

Njemačko-mađarski otpor duž dunavske bojišnice počeo je slabiti. Jedna po jedna točka obrane skršena je neprekidnim snažnim bombardiranjem. Prvi sovjetski tenkovi T-34 počeli su prelaziti Dunav i prodirati dublje u Budim, dok je val za valom raketa prelijetao iznad njih štiteći njihovo napredovanje preko uzavrele vode.

Branitelji su se počeli povlačiti, preprečujući ključna

raskrižja prevrnutim tramvajima, ojačanim trupcima i stršećim tramvajskim tračnicama. Imali su malo protuoklopnog oruđa i puno domišljatosti. Premazivali su kaldrmu strojnim mazivom, upotrijebljenim uljem i industrijskim tekućim sapunom. Kad je T-34 naletio na premazanu površinu, skliznuo je i divlje se zanio, njihovi su vozači naglo izgubili kontrolu i tako postali laka meta za dobrovoljce naoružane Molotovljevim koktelima.

Slično tome su rupe i jarke na izrovanim ulicama punili benzinom, i kad bi T-34 ugazio u tekućinu za koju su vozači mislili da je voda, vojnik skriven u obližnjem dovratku uličnih vrata zgrade bacio je fosforu granatu, zapalio benzin i tenk je u trenu završio u plamenu.

Smeđi zemljani tanjuri kakve rabe siromašnije mađarske obitelji nanizani su preko ceste tako da budu lako uočljivi i da ih tenkovske posade zamijene s nizom mina. Bojeći se preći preko njih, tenkisti su se vratili unatrag uskim ulicama, i uletjeli ravno na ručne bombe koje bi zasule tenkov ranjivi stražnji dio. Tramvaji, ispunjeni snažnim eksplozivom, su puštani nizbrdo strmim uskim ulicama oko dvorca prema nadirućim okupatorima. Žice pod visokim naponom spuštane su na tenkove kako bi posade stradale od strujnog udara. Prazni spremnici za kisik otkotrljani su u gusjenice, onemogućavajući manevriranje u uskim strmim ulicama, pa su se veliki strojevi zabijali u zgrade.

Ali su oni ipak napredovali, praćeni jurišnim odredima pješastva, naoružanih bacačima plamena koji su svojim strašnim oružjem sustavno spaljivali sve na svom putu, kuću po kuću, ulicu po ulicu, ostavljajući iza sebe zastrašujuće dimeće ostatke skršenih tramvaja, uništenih kuća, olupine tenkova.

Sibirsko je pješastvo ulijetalo u njemačku paljbu i ginulo u stotinama. Činjenica da su bili obično topovsko

meso koje je Tolbuhin koristio dok u borbu nije ubacio gardijske jedinice nije ih uznemiravala. Umirali su kao što su i silovali vrišteće mađarske kućanice i njihove kćeri, ravnodušno i bez riječi.

Kad je noć prešla u peti dan, Sibirici su provalili u njemačku telefonsku centralu, čije su osoblje činili sredovječni trećepozivci i preko stotinu "časničkih madraca", kako su njemački vojnici prezirno zvali pomoćne ženske postrojbe. Pijani su Sibirici lakomisleno pogibali potiskujući njemačke vojnike sve dublje i dublje u zgradu dok i posljednji branitelj nije poginuo, a prestravljene vrišteće žene bile njihove. Znale su da neće imati milosti.

Skrivajući se iza leša, lezbijska časnica se usred masovnog silovanja pretvarala da je mrtva, ne razlikujući se, u vojničkim hlačama i kratke kose, od mrtvih vojnika koji su ležali uokolo. Gledala je kako njih trojica siluju malu Ingrid, djevicu za kojom je i sama žudjela; kako jedna skupina trga odjeću s vrišteće Debele Eme čije su ogromne grudi pale na izbočeni trbuh kad su joj razrezati grudnjak; kako se međusobno bore noževima i bajunetima za sijedu Baku, najstariju članicu postrojbe, jer su vjerovali kako silovanje stare žene ima magičan učinak.

Prije nego što se onesvijestila od gađenja vidjela je kako jedan od Sibiraca, razjaren preko svake mjere snažnim otporom koji mu je pružila Eva, nekad predvodnica Njemačkih djevojaka, zabija sjekiru u njezino lice, pretvarajući ga u strašnu zjapeću ranu. Kako u pijanom stanju nije mogao uživati u njenom krvarećem, besvijesnom tijelu, gurnuo je sjekiru između njezinih bedara, raširio ih, zamahnuo i duboko je zabio. Vruća joj je krv u crvenom mlazu prokuljala između nogu.

Kada je sredovječni Dömer čuo za te užase, naredio je

trenutnu evakuaciju preostalih pomoćnih jedinica u podgrađe koje je držao 55 *Obergruppenführer* von Pfeffer Wildenbruch sa svoje dvije SS konjičke divizije. Telefonski je zatražio general-pukovnika von Hindyja, zapovjednika Prvog mađarskog korpusa, da pređe u protunapad s dvije bijedne pješake divizije.

Von Hindy je očito bio na izmaku snaga, ali je također bio i tipični K und K¹⁸ časnik stare škole. “Moji ljudi su gladni. Nemaju dovoljno streljiva, i ništa jače od strojnica da zaustave ruske tenkove ...” započeo je.

“Situacija je očajna, i znam to”, odvratio mu je Dömer. “Ali moram tražiti od vas da date sve od sebe.”

Nije izgledalo kao da je von Hindy čuo Dömerove riječi. Nastavio je: “Ali mi smo Mađari, a Mađari su uvijek i svuda bili budale. Pukovniče, napast ćemo čim se smrači.”

“*Hrabre budale*”, rekao je Dömer za sebe dok je spuštao slušalicu i započeo nemogući pokušaj uspostavljanja čvršćih obrambenih crta s policajcima pred mirovinom koje je imao pod svojim zapovjedništvom.

Iznenadni protunapad general-pukovnika von Hindyja u Budimu uhvatio je Tolbuhina nespremna i prisilio ga da povuče gardijske bojne koje su držale položaje na glavnoj cesti Bickse-Budimpešta i suprotstavi ih novoj prijetnji.

To je ostavilo prolaz u bojišnici kroz koji su se Čink i stožerni narednik Schulze provukli, i ta je užasna subota konačno prošla.

18 Kaiserlich und königlich - carski i kraljevski, odnosi se na austrougarske časnike, ali i na starinske odlike, osjećaj odgovornosti, pristojnosti i časti

Džip se oprezno kotrljao prema prvom selu na koje su Schulze i Čink naišli na svom izvidničkom pohodu.

Čink je promijenio smjer u sekundi dok je Schulze, prsta spremnog na obaraču sovjetskog automata s bubnjem, zurio u niz polurazrušenih koliba s nakrivljenim dimnjacima iz kojih se nije dimilo. Mjesto je izgledalo napušteno, iako su znali da u to ne mogu biti sigurni.

Ušli su u malo naselje i ubrzo spoznali da se nemaju čega bojati. Selo je bilo mrtvo - istrijebljeno.

Muškarci - i žene, haljina opsceno zadignutih i raširenih nogu - su ležali posvuda u prljavom snijegu. S crnih ogoljelih stabala na seoskom trgu visjeli su goli ljudi obješeni za vratove, pocrnjelih lica, zlostavljanijih tijela. Ispred crkve je seoski župnik bio naglavačke prikucan za drveni križ, odsječenog penisa naguranog u razjapljena usta.

Schulzeu se sve zgadilo i borio se s gorkim okusom žuči koja mu je navirala u grlo. "Kriste, tko je to učinio, Čink?" upita.

"Rusi", čuo se tihi glas iza njih. Njih se dvojica hitro okrenu.

Mali čovjek, odjeven u smeđi, dugi kožni kaput i krznenu kapu kojoj su otpali štitnici za uši stajao je tamo.

"Tko si ti?" zareža Schulze podižući strojnicu. Mali čovjek podigne ruke u zrak, ali je osmijeh ostao na njegovom lukavom licu.

"Janosz mi je ime, gospodine", odgovori. "Janosz Torbar me zovu u ovim krajevima."

Schulze je polako spustio oružje. "Kako si znao da

smo Nijemci?” upita.

Čovjek pokaže na stražnju stranu Volkswagenova džipa. “Njemačka tablica. SS. Prvo sam pomislio da ste vi Rusi koji su se vratili, ali sam tada vidio tablicu i izišao iz skrovišta, znajući da su nam se saveznici vratili.”

“Što se ovdje dogodilo?” upita Schulze,

“Sinoć su dobili naredbu da se vrate prema opsjednutoj Budimpešti. To ih je razjarilo. Gardisti su mislili da će ovdje imati miran, siguran položaj daleko od bitke. Napili su se. Nakon toga ih njihovi časnici više nisu mogli kontrolirati.” Ispružio je prljavu ruku kao da im otkriva prekrasan prizor, smežurana lica potpuno bez osjećaja: “Ishod vidite i sami.”

“Ti si Židov”, iznenada prasne Čink, optužujući se zagledavši u njegovo žuto lice.

“Točno”, odvrati Janosz Torbar ravnodušno.

Schulze je na tren bio zatečen. Je li čovjek sišao s uma ili je jednostavno iznimno hrabar priznajući da je pripadnik progonjene rase? Zaključio je da nije ni jedno ni drugo - jednostavno je prepreden. Otkrio se njima dvojici i stavio život u njihove ruke, ali izgleda da ima nekakav naum. “Slušaj me sad, nemoj mi pokušati prodati nekakve čifutske trikove, jer ću ti skratiti maloga više nego što bi ti rabin ikada učinio. Kakva je to šala?”

Mali se čovjek polako nasmijao. “Šala? Nema šale, časni gospodine. Samo mala ponuda. Samo posao.”

“Posao?” ponovi Schulze, dok je Čink gledao s povećanim zanimanjem.

“Imam dojam da ste vas dva gospodina na putu za Budimpeštu, možda i kao prethodnica većih snaga.” Blago slegne ramenima. “Ali to se mene ne tiče. A ako ste me spremni povesti sa sobom u prijestolnicu, mogu vas sigurno provesti pored neprijatelja.” Gledao je neizravno u divovskog dočasnika svojim tamnim pametnim očima,

osjećajući da bi se Nijemac mogao uplašiti otvorenog pogleda.

“Zbog čega želiš ići u Budimpeštu?”

“Gospodine, skitam se ovim cestama već skoro četrdeset godina. Umoran sam od toga. Vi Nijemci nazivate Mađare ‘gladušima’. I meni je dosta Mađara. Htio bih provesti starost među ‘izabranim narodom’”, nasmijao se sam sebi na takav izbor riječi, “u Palestini, a za takvu povlasticu trebam novac. U Budimpešti, u ova kaotična vremena, može se naći novca - mnogo novca. I pribavio bih si dio toga.” Govorio je to kao da jednostavno nabraja činjenice, bez pretpostavki.

Schulze je zamišljeno piljio u malog čovjeka, Polako mu se u stražnjem dijelu velike glave počeo oblikovati plan - još nejasan i nesuvisao, ali dosta za početak. “U redu, momče, upadaš. Možeš nas voditi prema Budimpešti.”

Pet minuta kasnije Schulze je radiom javio njihov položaj i koordinate na karti za ceste koje će koristiti prema istoku, i kratko nakon toga njih trojica su se smjestila u mali džip uz Schulzeov popratni komentar: “Čink, Čifut i SS-ovski stariji dočasnik zajedno u džipu. *Što bi na to rekao Führer?*”

Mali Židov je govorio istinu. Cijelu tu dugu nedjelju usmjeravao ih je po pokrajnjim cesticama i seoskim puteljcima kroz prazna, opljačkana i silovana sela izbjegavajući svaki put sovjetske motorizirane ophodnje. Popodne je ponovo počelo snježiti, debele, teške ali meke pahuljice su činile put podmuklim. Brisači su se mučili, dok je s obje strane ceste promicala tiha jelova šuma, pa se Schulze usredotočio na vožnju.

Baš kad je stavio u manju brzinu, pripremajući se za uspon, mali Židov je viknuo užurbano, ali bez panike:

“Tamo gore su Rusi, stožerni naredniče.”

Schulze nagosnki stisne kočnicu i džip se kližući zaustavio, a hrpa snijega je pala na haubu sa stabla uz glasno krckanje. “Gdje?”

“Na vrhu.”

Schulze ih ugleda. Duga linija konjanika, koja je kroz snježnu zavjesu sličila na sive sablasti, napredovala je u šumu.

Suspregnuta daha, čekajući da odmaknu, Schulze je bio spreman odvesti se unatrag. Ali za tim nije bilo potrebe; konjanici ih nisu uočili.

“Imaš dobre oči za Čifuta!” uzvikne Schulze dok je hvatao zalet i pripremio se za borbu s usponom.

“To što imam dobre oči omogućilo mi je da preživim, dragi moji”, odgovori mali čovjek. “Čifuti, kako nas ti zoveš, trebaju dobre oči, a i dobar nos za opasnost. Ako to nemamo, umiremo mladi.”

Prije nego što je pao mrak, sreća ih je napustila. Ostavili su državnu cestu zbog dubokih nanosa snijega i vozili se oprezno dolje sporednim cesticama. Ali sada su bili potpuno iscrpljeni. Čak je Schulzeovo divovsko tijelo bilo umorno poslije cijelog dana upravljanja džipom u tako strašnim uvjetima. Možda je to bio razlog što nijedan od njih nije uočio veliko oklopno vozilo na šest kotača s tamnom crvenom zvijezdom na kupoli dok nije bilo prekasno.

“Rusi!” poviče stariji čovjek uzbunjeno.

Schulze je reagirao instinktivno. Kad je oklopno vozilo izišlo iz svog zaklona pokraj ceste i zapucalo, očajnički je okrenuo džip nadesno, koji je proklizavao i poskakivao na usku stazu što je vodila strmo gore kroz gusto izrasle jele. Ubrzo je 37-milimetarska granata eksplodirala u provali gnjevnog grimiza na mjestu gdje su se samo trenutak ranije

nalazili.

Pogon na četiri kotača je u početku cvilio, dok je Schulze vozio Volkswagenov džip koji se naginjao, boreći se s terenom, proklizavajući s vremena na vrijeme, prijeteći da će otkliziti unatrag.

“Dolaze drugom cestom!” zavrištao je Čink, kada je uočio svjetlucanje velikog oklopnog vozila kroz prosjeke između drveća. Oklopnjak se probijao uzbrdo cestom usporedno s njima. Schulze je zaokrenuo u zavoju i otkrio da će se oba vozila uskoro naći na istoj cesti.

Upro je u pedalu svom snagom. Volkswagen je ubrzao, a raskrižje je bilo udaljeno svega pedeset metara. Oklopnjak ga je spazio. Njegove su se strojnice oglasile. Obilježavajuća su zrna proparala zelenu tamu iznad njih. Schulze je prošao raskrižje malo ispred oklopnog vozila koje je zakrenulo, poskočilo i ponovo ubrzalo, sustižući džip. Top od 37 milimetara je ponovo otvorio vatru. Iznenada se s njihove desne strane pojavila smeđa rupa koja je izgledala kao golemi krtičnjak.

Top je ponovo opalio. Jele s lijeve strane džipa su se razletjele, a ostaci su popadali na tlo u snježne nanose poput šibica. Došli su do strme padine. S njihove se desne strane planinska kosa naglo uzdizala. Sada su se oklopnjakove ogromne konjske snage ponovo pokazale, i sustizao ih je, dok su mu strojnice neumorno štekale. Schulzeove su oči škiljile kroz uskovitlani snijeg, pokušavajući doseći vrh uspona. Ukoliko to ubrzo ne uspije, i prevrne se preko ivice puta, gotovi su. Oklopno će ih vozilo dostići. Snijeg se na trenutak raščistio, i Schulze je vidio s neodoljivim osjećajem poraza da ima oko četvrt kilometra ravne ceste pred njima do sljedećeg zavoja. Neće uspjeti!

Ali nije računao sa starim Židovom. Odjednom se činilo da više nije nasmrt prestrašen. Gurnuo je svoju mršavu

ruku kroz vratašca sa strane i počeo raspetljivati široki remen koji je učvršćivao rezervni metalni kanistar benzina na boku džipa. Pridržavajući se na divlje poskakujućem terencu što je bolje mogao, uspio je i uz zvuk trganja skinuo čep i pokidao remen. Volkswagen se istog trena ispunio smradom benzina, koji je počeo istjecati. Kanistar je pao iza njih, poskakujući i kotrljajući se po tvrdom ugaženom snijegu koji je ostajao iza njihovih kotača, točno ispred oklopnjaka. Vozač nije imao vremena za izbjegavanje. Sljedećeg trenutka čuo se šuplji zvuk struganja čelika o čelik. Ono što je ostalo od benzina, desetak litara, prekrilo je put ispred vozila i prednji oklop.

Iznenada je i Čink shvatio što je starac učinio. Nije oklijevao, već je gurnuo stisnutu šaku kroz tanku plastiku stražnjeg prozora i izvukao ručnu bombu. Schulze je zadržano gledao kako oklopnjak u retrovizoru, sav od benzina, izgleda sve veće. Tada su Sovjeti bili dovoljno blizu. "Hurra!" vikne Čink i baci ručnu bombu.

Eksplodirala je točno tamo gdje je htio - na spoju kupole i benzinom prekrivenog prednjeg oklopa. Sama ručna bomba nije mogla nanijeti nikakvu štetu teško oklopljenom vozilu, ali je uspjela zapaliti benzin.

U trenu je cijeli prednji dio oklopnjaka zahvaćen plamenom, koji je potpuno zaslijepio vozača. Ovaj je nagonski stisnuo kočnice, najgori mogući potez koji je mogao učiniti na tako skliskom snijegu. Oklopno se vozilo divljački zanišlo udesno. Jedan se dugi trenutak njihalo iznad ruba litice, ali ga ništa nije moglo zadržati.

Dok je Schulze nježno pritiskao kočnice kako bi zaustavio džip, zapaljeni je oklopnjak prešao preko ruba i tada nestao iz vida. Čuo je ishod duboko dolje: dugačko škripanje i krckanje kad je udario u prvu stijenu, praćeno drobljenjem čelika dok je udarao u ostale, sve dok se na

kraju nije čuo jak udarac na dnu.

Schulze obriše mješavinu snijega i znoja sa svoga širokog, purpurnog lica i zahvalno pogleda dolje u malog Židova koji ga je vedro gledao. “Znaš što, Čifute, spasio si nam guzice samo tako!”

“Preživjeli smo”, odgovori jednostavno mali čovjek.

“Evo,” rekao je Schulze spontano, “imam nešto za tebe.” Posegnuo je u sovjetski šinjel i izvukao svoj viteški križ: “Objesi ovo oko svog mršavog čifutskog vrata.”

Janosz Torbar pogleda s nevjericom dolje u svjetlucavo crno-bijelo odličje koje se njihalo na njegovu vratu. Tada je odmahnuo svojom starom glavom, i krenuo za ostalom dvojicom prema džipu prepunom rupa od metaka.

“Hej, hej”, promrmeljao je za sebe dok se penjao nazad u vozilo, “Židov s viteškim križem. *Meschugge!*”

Nešto kasnije bili su ponovo na cesti prema Budimpešti.

IV.

“Otto, tražimo Otta”, napukli i promukli glas radiooperatera bio je jedini zvuk u maloj kamenoj štali. “Veliki sokole, čuješ li me ... trebamo hitno Otta.”

Habicht, stojeći odmah do Kreuza, je izgledao ravnodušno na to što *Europa* nije uspijevala stupiti u kontakt s divizijom - “Velikim sokolom” - cijeli dan, i da nema “Otta” - goriva - za nastupanje. Ali Kreuz je znao da je zapovjednik u sebi zabrinut. Skliznuo je kroz sovjetske položaje bez poteškoća, i sad mora napraviti samo zadnji potez prema Budimpešti. Ali s kojom svrhom, ako nema divizije *Viking* koja će ih slijediti?

Radiooperater je s uzdahom skinuo slušalice i usmjerio prema Habichtu okrvavljene oči s tamnim kolutima oko njih. “Gospodine, mislim da ih mogu pokušavati doseći dok ne poplavim u licu. Nisu tamo gdje bi trebali biti, gospodine”, završio je malo potišteno.

“Ma naravno da je divizija tamo!” odvrati Habicht. “Nastavi, čovječe.”

Radiooperater preko volje vrati slušalice na glavu, dok se Habicht obraćao svom mlađem časniku.

“Što je s vama, Kreuz?” upita Habicht, kada se njegov podređeni nije pokrenuo.

Bojniku Kreuzu je bilo svega dosta. On ionako nije bio profesionalni vojnik kao njegov zapovjednik. U predratnom se Berlinu pridružio *Reitersturm*¹⁹ jer je to tada bilo popularno. To je bio razlog pristupanja SS-u i lojalno se

borio u svim bitkama tijekom rata. Ali nije posjedovao mučenički fanatizam redovnih SS-ovskih časnika. Sada je samo htio spasiti svoju kožu dok je još vrijeme.

“*Obersturmbannführeru*, želio bih razgovarati s vama - vani.”

Habicht ga znatiželjno pogleda i kimne u znak slaganja. Polagano su šetali kroz uspravano selo, a jedini je zvuk bio krckanje ugažena snijega pod stražarevim nogama.

Kreuz se zaustavi i okrene se zapovjedniku.

“Habicht, morate se suočiti s realnošću.”

Ovaj pogleda u blijedo, neobrijano, popustljivo lice na hladnoj plavoj mjesecini i spozna da je njegov zamjenik nasmrt prestrašen. “Kako to mislite, bojniče - realnošću?”

“Radi se o diviziji. Nismo pronašli diviziju jer jednostavno nije ovdje.”

“Kako to mislite?”

“Pogledajte prema obzoru, na zapadu.”

“Ne vidim ništa.”

“*Točno*, Habicht. Iz jednostavnog razloga što se divizija izvukla - nije li to očito?”

“Nemoguće”, odreže Habicht ledeno. “Potpuno nemoguće!”

U iznenadnom naletu srdžbe, Kreuz je išao do kraja. “Napad je propao, kažem vam, i svi mi stavljamo glavu na panj za ništa.” Zurio je u visokog časnika čije se lice zajapurilo od osjećaja.

“Ti i tvoja cijenjena glava”, Habicht će prezirno.

“Nalazimo se na samo deset kilometara od Budimpešte. Do sada je Schulze obavio svoj zadatak. Ukoliko ćemo imati sreće mogli bismo biti u gradu sutra do večeri.”

Kreuz ga je zbunjeno gledao. “Ludi ste, Habicht! Izgubili ste svaki dodir sa stvarnošću!” eksplodirao je, znajući da više nema povratka; izrekao je to. “Ovo nije

prokleta pomoć. Samo ćemo se pridružiti onoj jednoj kopiladi koju su Rusi već opkolili.”

“Mi ovdje stvaramo povijest”, odvrati Habicht čeličnim glasom. “*Europa će* predvoditi prvu uspješnu njemačku ofenzivu u posljednje dvije godine.”

“Mislite li zaista da itko mari? Vi možda želite prokockati vlastiti život, Habicht, ali vam neću dopustiti da prokockate i moj i svih ovih mladića. Ja ne patim od vaših samoubilačkih namjera.”

“Što si pod tim mislio, Kreuz?”

“Mislio sam da idem odmah izvući časnike iz njihovih kreveta i objasniti im stvarno stanje stvari. I preporučiti im da pukovniju povučemo prema našim crtama u Bickseu dok još ima vremena.”

“To je pobuna!”

“Nije ako nas vodi manijak. I ne brine me hoćete li mi prijetiti vojnim sudom. Njemačka propada tom brzinom da mi to ništa ne znači. Ne možete me zaustaviti ...”

Glas mu je zamro u grlu. Habicht je izvukao pištolj i uperio ga ravno u njega.

“Koji je to vrag, Habicht...” počeo je lica sleđenog od užasa.

Nikad nije dovršio rečenicu. Pištolj je poskočio u Sokolovoj ruci, narušivši noćnu tišinu. Kreuz zavrišti i padne na leđa, dok mu je krv navirala iz probušenog želuca. Habicht mirno priđe mjestu gdje je ležao u iznenada potamnjelom snijegu i prisloni cijev pištolja na Kreuzovu sljepoočicu. S licem koje nije pokazivalo nikakve osjećaje, raznio mu je glavu.

“Bojnik Kreuz je upravo doživio kobnu nesreću”, rekao je stražarima koji su dotrčali uzburjani pucnjem. Zaustavili su se na kratkoj udaljenosti i pogledali dolje u unakaženo tijelo, koje je ležalo nalik na crvenu zvijezdu u

lokvi krvi koja se polako povećavala. Bojnikove su mlade oči od šoka i zbunjenosti bile širom otvorene.

“Bolje da na njega nabacate malo snijega ili čega već”, nastavio je brižno Habicht. “Ne bih volio da ga ljudi u zoru vide ovakvoga.”

Daleko naprijed Habichtova neobično sklopljena izvidnička skupina upala je u nevolju. Baš prije sumraka dosegli su rijeku koja je Sovjetima služila kao druga crta bojišta oko zapadnih predgrađa Budimpešte. Nije bilo uočljivih prelaza preko nje, i da bi stvari bile još gore, uskoro se potpuno smračilo, a Sovjeti su uključili mnoštvo reflektora, čiji su dugi snopovi svjetlosti probijali tamu. Napustili su džip koji je izgledao previše sumnjivo, i nestali u borovoj šumi s granama teškim od snijega, koja se protezala duž zapadne obale nepoznate rijeke.

Sada su se sva trojica puzeći približavala malom gasu za kojeg je Židov znao. I on je bio osvijetljen, ali, prema Janoszu, bez straže.

Između drveća mogli su vidjeti preko rijeke reflektore koji su prelazili preko terena u razmacima od deset sekundi.

“Što misliš, Žide?”

Mali je Židov zamišljeno gladio bradu. “Vi trebate mene, stožerni naredniče. Ja trebam vas. Morate preko rijeke i ispod žice na obali prije nego što vas osvijetli reflektor. Ja sam prespor, prestar ...”

“Začepi”, prekine ga oštro Schulze. “Razbit ću te istog trena ne prestaneš li plakati, ti obrezani kurče!”

Janosz hladnokrvno nastavi: “Možete preko rijeke i provući se ispod bodljikave žice, kad biste ostavili svog kineskog prijatelja ovdje. Tada možete onesposobiti one reflektore, a ovaj naš prijatelj me može dovući preko.”

Schulze ga je gledao otvorenih usta. “A zašto bi se”,

upita konačno, “viši dočasnik SS-ovskih oružanih jedinica i njegov posilni Čink vratili po ušljivog obrezanog Čifuta koji im više nije potreban, ha?”

Židov se nasmiješio na glupost ljudsku. “Ali vi me trebate, stožerni naredniče. Moj dragi njemački prijatelju, vi biste se ipak željeli i izvući otamo”, zastao je samo djelić sekunde, “i tko će biti tamo da vam pokaže put?”

“Ti!”

“Točno.”

Iza njih, Čink se nasmijao i rekao: “Židov, zaista pametan svat.” Janosz Torbar si je dozvolio još jedan osmijeh.

Schulze je oprezno gacao kroz plicak nadajući se da će šuplji zvuci pušaka s bojišta prikriti buku. Iza njega se Čink, opterećen radio stanicom, borio s ledeno hladnom riječnom strujom.

Popeo se na obalu i izvukao Činka gore jednim trzajem svojih moćnih ramena.

“Dobro, ti kosooki vraže, da što prije uklonimo ova dva reflektora. Idem se pozabaviti žicom. Kada je prođem, čut ćeš par hitaca. To sam ja, rješavam žarulje.” Čink kimne. “Tada ćeš izvući svoj žuti prst iz svog žutog šupka i požuriti natrag poput munje dovući Čifuta. Ne zaboravi donijeti radio sa sobom kad se prebaciš preko žice.”

“Čink razumjeti.”

“Hvala bogu za to”, reče Schulze i usmjeri svoju pozornost na dva reflektora. Njihovi snopovi svjetla nisu bili uvijek koordinirani, ali je računao da ima petnaest sekundi za preći stotinjak metara preko polja i baciti se preko žice. To mu nije bilo dovoljno. Tada je uočio usko korito potočića koje se protezalo od rijeke do oko šesto metara od žice, i nestajalo na tlu koje je bilo potpuno izloženo reflektorima. To je bila prilika!

Napokon je krenuo, brzo puzeći u rupu. Dva su ga snopa uhvatila baš kad se dohvatio zadnjeg dijela. Ispružio se na tlu, lica čvrsto pritisnuta uz hladan snijeg. Činilo se da ga je žuto reflektorsko svjetlo pribilo tamo cijelu vječnost. Svi su mu se mišići napeli dok se borio s nagonom da ovo prekine i pobjegne prije nego što ga uoče i strojnice mu rastrgaju tijelo na komadiće. Ali nijedna se strojica nije

oglasila. Trenutak kasnije svjetla nastave dalje, a on ustane i luđački potrči prema žici.

Noge su pumpale, ruke mlatarale, snijeg je letio oko njegovih čizama, bacio se gore i prešao ogradu. Srce mu je divljački udaralo, mirno je ležao dok su svjetla ponovo prelazila tlo iza njega, a okolo je ostala potpuna tama. A sada na drugi dio plana!

Mogao je vidjeti rukovatelje potpuno jasno, potpuno crne obrise nasuprot bijelom blještavilu svjetla. Kretali su se polako i bezvoljno, usprkos hladnoći. Bila su četvorica, ali to Schulzea nije zabrinjavalo. Mogao ih je uhvatiti potpuno nespreme.

Kratko je pogledao prema drugom reflektoru. Bio je oko dvjesto metara daleko i sumnjičavost posade vjerojatno neće biti potaknuta nakon što prvi iziđe van prije nego što istekne nekoliko minuta. Morali su računati na tehničke nedostatke u takvoj klimi. Ako će biti brz, moći će srediti oba.

Osovi se na noge i gotovo ležerno započne šetnju prema posadi reflektora, kapuljače koje su nabili prigušile su hrskav zvuk koji su njegove čizme proizvodile po smrznutom snijegu.

Schulze je bio samo nekoliko metara daleko kad ga je čovjek najbliži lupajućem generatoru uočio. "Stoj!" vikne, očito zapanjen.

Stožerni narednik mu nije dao priliku da kaže bilo što drugo. Omota mu "hamburški izjednačitelj" oko vrata, par mjedenih boksera spojenih žicom, koje je uvijek nosio sa sobom u hamburške javne kuće. Čovjek je udario u stranicu pokretnog generatora i pao na tlo bez zvuka. Schulze navali na ostale vojnike okupljene oko svjetla.

Njegova velika desna ruka zahvati iz mraka najbližeg čovjeka, dlan mu prekrije usta i zaguši krik strave. Stožerni

narednik stisne - jako. Čovjek uzdahne, kao da je umoran i sretan što ide spavati. I ode. Zauvijek. Schulze ga polako položi na tlo.

Nešto je upozorilo preživjele. Okrenuli su se uokolo i zurili užasnuto u divovski oblik izniknuo iz mraka. Bliži je vojnik otvorio usta kako bi kriknuo, ali ga Schulzeova desna čizma pogodi u prepone. Pao je grgljajući i povraćajući. Posljednji je potrčao. Nijemac se bacio prema naprijed. "Hamburški izjednačitelj" odleti prema bjeguncu. Sovjet se pokušao izmaknuti, ali ga strašni komplet mjedenih boksera pogodi u rame. Za trenutak su se dva čovjeka divljački hrvala ispred užarenog reflektora kao glumci u kineskom kazalištu sjena, a onda se Schulzeovi bokseri spoje. Začuje se oštar prasak i protivnikova kičma pukne. Nemoćno padne na snijeg. Schulze nije oklijevao. Zabio je čavlima okovanu petu čizme bespomoćnom čovjeku u lice i pretvorio ga u beživotnu kašu.

Zaslijepljen bljeskom, Schulze je pipao u crvenoj tami iza reflektora kako bi pronašao prekidač. Isključio ga je i jarko se svjetlo ugasillo. Nijemac potrča prema sljedećem.

Trčao je dok se nije približio na oko dvadesetak metara. U tom je trenutku druga posada okrenula svoj reflektor kako bi provjerila o čemu se radi. Oprezno je skinuo *Schmeisser* i naciljao. Dugi je rafal bio smrtonosno točan. Čuo se zvuk razbijenog stakla, kletve, otegnuti krik agonije i svjetlo se iznenada utrne. Uspio je!

Već se razdanjivalo. Mali Židov nepogrešivo ih je vodio kroz kilometre ničije zemlje između sovjetskih i njemačkih položaja. Preko tih, ledom pokrivenih kanala. Kroz smrznute močvare gdje je bijela trstika, otežala od smrznutog inja, glasno pucala kada su je njihove čizme gazile.

Između dva napuštena i ruševna seoska gospodarstva mrtve su svinje posvuda ležale poput oborenih baražnih balona.

Točno prije šest Janosz ih zaustavi.

“Što je?” upita Schulze.

“Tu smo”, prošapće Janosz. Pokaže tankim prstom.

“Vidite li onu malu uzvišicu? To je prvi njemački strojnički položaj. Lijevo je od hambara starog Ferenca Kobola. Spavao sam tamo za brojnih zimskih noći na proputovanju.” Oprezno se nasmijao. “Ovdje ću vas napustiti. Potražiti ću vlastiti put u Budimpeštu, jer sumnjam da bi vaši dragi zemljaci dočekali jednog Židova raširenih ruku. Ali ako ćete me trebati, stožerni naredniče, naći ćete mene ili nekoga tko zna gdje sam u ulici Kobanyai. To je blizu Vamegyeda, dvorca.”

“I koga da tražim - Janosza Torbara?”

Malom je čovjeku iznenada postalo neugodno. “Ne”, odgovori neodlučno. “U Budimpešti imam drugo ime - Csoki. To znači ‘čokoladni bombon’. Zato što sam prije rata tamo prodavao - čokoladne bombone.”

Schulze se gušio od smijeha. “Dobro”, reče, želeći se pokrenuti. “Doći ću te potražiti kad dođe vrijeme, moj židovski čokoladni bombončiću.”

Starčić se zaputio u pravcu grada bez većih teškoća, iščezavajući iz njihovih života jednako tajanstveno kao što je u njih ušao. Schulze i Čink nisu više gubili vrijeme. Ubrzano se zaputiše prema položaju na samoj bojišnici.

“*Wer da?*” iznenada se prolomi glas, zvučeci iznenađeno i uplašeno. “*Halt oder ich schiesse!*”

Schulze se polako uspravi s tla - dobro je poznavao te mlade stražare brze na obaraču - i digne ruke u zrak. “Polako”, reče nježno. “Sada si spašen, momče, mi smo prethodnica SS pukovnije *Europa*. ”

Dva sata kasnije u briljantno izvedenom munjevitom napadu, *Obersturmbannführer* Habicht je pregazio nebranjenu rijeku i sa svojim monstruoznim Kraljevskim tigrovima na čelu, probio četvrtkilometarsku rupu u sovjetskom obruču. Potpuno iznenađeni, sovjetski strijelci su iskakali iz svojih rupa i bježali u strahu puštajući SS pukovnicu da prođe kroz prosjek bez ikakvih gubitaka i spoji se s teško pritisnutom 22. SS konjičkom divizijom koja se junački branila. Konačno su dosegli Budimpeštu.

Dio peti

Bitka za Budimpeštu

U pet sati ujutro u petak, 18. siječnja 1945. novi napad za proboj prema Budimpešti počeo je u snježnoj oluji. Sa svojih novih položaja oko jezera Balaton 4. SS oklopni korpus je zajedno s 3. oklopnom divizijom na svom desnom krilu i 1. oklopnom divizijom na lijevom punom brzinom krenuo naprijed svladati iznenađene prednje sovjetske položaje. Plan je bio da SS oklopne divizije u središtu prodiru naprijed, dok bi dvije oklopne divizije na krilima spriječile bilo kakav sovjetski pokušaj protunapada. SS-ovski tenkovi su imali za prvi cilj preći kanal kod Kaloza, koji je bio najveća prirodna prepreka na pravcu prema Dunavu, dok je drugi cilj bio gradić Dunaujvaroš južno od Budimpešte.

Novi plan, rezultat Rudeloveog sastanka s Hitlerom, išao je kao podmazan. Nakon kratkog uvodnog bombardiranja, i predvođeni Rudelovim Zrakoplovnim pukom *Imelmann*, Tigrovi i Panteri divizija *Viking* i *Mrtvačka glava*, koje su slijedili valovi oklopnih grenadira u polugusjeničarima, probili su se kroz sovjetske jedinice i nestali u snježnoj oluji prije nego što je neprijatelj shvatio što ga je pogodilo. Prvoga dana SS-ovski tenkovi, čije su bokove branile puno manje odlučne divizije *Wehrmachta*, pomaknuli su crtu bojišnice trideset kilometara u dubinu sovjetskog rasporeda.

Ali je uvečer *Viking* upao u ozbiljne teškoće. Sovjeti nisu samo zasijali minskim poljima prednji dio svojih položaja, već su koristili i nove zapreke - žice pod visokim naponom. Čak su i časnici SS-a, otvrdnuli u bitkama,

oklijevali poslati svoje mlade europske dobrovoljce i njemačke drugove na takvu obranu. *Vikingov* napad je oslabio. General Giles, zapovjednik 4. SS oklopnog korpusa, napravio je osobni pregled zapovjednog mjesta stožera. Postariji, s naočalama, uobičajeno dobro raspoloženi zapovjednik korpusa bio je bijesan do usijanja. Nije podnosio kolebljivost generala Ullricha, zapovjednika divizije *Viking*, koja je morala napredovati kroz minska polja i žice pod naponom bez obzira na žrtve.

“Ullrich,” zavrištao je, “nastavi napad ili odredi tko će te zamijeniti!”

General Ullrich je bio ponosan čovjek, koji se teško i gorko borio tijekom rata da bi postao zapovjednik divizije. Nije htio sada izgubiti zapovjedništvo. Teška je srca nazvao *Obersturmbannführera* Dorra, zapovjednika SS pukovnije *Germania* u njegov stožer i naredio mu da krene u napad.

Krupni SS pukovnik prihvatio je naredbu bez imalo oklijevanja. Te je iste večeri poveo svoje mlade dobrovoljce u minsko polje. Pretrpjeli su užasne gubitke, ali Dorr nije dozvolio povlačenje. Tjerao ih je naprijed. Udarili su u žičane prepreke pod naponom. Noć je ispunjena njihovim kricima kad je 20.000 volti prožimalo grenadirska tijela koja su divlje mlatarala. Tama je iznenada bila presijecana dramatičnim plavim bljeskovima izazvanim kratkim spojevima, i otežala od smrada spaljenog mesa. A tada su se probili i Sovjeti su bježali kako bi spasili svoje živote. Iza njih su pougljenjene nakupine mesa i krpa visjele na uništenim žicama.

Tog su jutra, podržane Rudelovim mlažnjacima Me 262s koji su letjeli tik iznad vrhova drveća, *Vikinzi* prešli kanal kod Kaloza. General Gilles i glavni stožer naredili su promjenu zadanih ciljeva za 4. SS korpus. Dunaujvaroš je bio lijevo od slabo pokretne 3. oklopne divizije na desnom

krilu. Dvije SS oklopne divizije sada su morale izvesti smion pokret uzvodno prema Budimpešti, s Dunavom koji će im štititi lijevi bok. *Vikingu* je zapovjedbno da se uputi u Ercsi, koji se nalazio dvadesetak kilometara od mađarske prijestolnice. Sada je Gilles planirao doprijeti do glavnoga grada jednim hrabrim udarom.

Ali je do sada Tolbuhin reagirao na iznenadni udar. U borbu je ubacio sve svoje rezerve, najbolje gardijske divizije. Dvije vojske su se susrele u selu Sarosd. Namjera *Vikinga* je bila preko razrušenog zaseoka presjeći divizijski protunapad i osloboditi prethodnicu. Zapovjedništvo pukovnije *Germania*, koja je ponovo predvodila napad, je ubrzano razmatralo sljedeći potez. Ali sav sovjetski otpor u Sarosdu još nije bio slomljen. Baš kada su svježe obrijani časnici okupili svoje glave iznad velike karte, usamljeni sovjetski protutenkovski top, lukavo pritajen u razrušenom hambaru, otvorio je vatru iz neposredne blizine, raznoseći ključne pukovnijske časnike na komadiće u vatrenom bijesu. *Obersturmbannführer* Dorr je oboren s ostalima, šesnaesti put pogođen u borbi. Ovoga puta je to bio konačni pogodak. Sada je *Germania* ostala bez zapovjednika i svih svojih viših časnika.

Gilles je svejedno pritiskao da poguraju naprijed. Prve izbjeglice iz Budimpešte, Nijemci i Mađari, počeli su stizati na trokolicama do SS-ovskih položaja donoseći stravične priče o mučenjima i okrutnostima kojima su izloženi branitelji i civili koje su štitili nakon što su pali u sovjetske šake. Rekli su Gillesu da su branitelji na izmaku snaga; streljivo i pričuve hrane za preko 800.000 građana su se naglo smanjivali.

Početkom novoga tjedna, u ponedjeljak, nakon katastrofalne večeri u Sarosdu, 4. SS oklopni korpus je ponovo napao. Jedna se rečenica prenosila od usta do usta:

“Danas smo u Budimpešti!” Imala je magični učinak na gorljive mlade dobrovoljce. Išli su u borbu pjevajući. Niz je manjih sela bio osvojen u žurbi i *Viking* se približavao sljedećem cilju - Adonyju na Dunavu.

Maršala Tolbuhina je uhvatila panika. Do sada je iskoristio sve svoje rezerve, ali nije zaustavio Nijemce. U stvari, njegov je 3. ukrajinski front bio u Adonyju presječen na dva dijela. Nazvao je general-poručnika Šarohina, zapovjednika 57. streljačke armije, koji se sada nalazio Nijemcima na putu, i upozorio ga na opasnost da njegova armija bude idući dan opkoljena. Ne bi li bilo bolje da se prebaci na istočnu obalu Dunava?

Šarohin i Tolbuhin su se odavno poznavali. Razumio je sugestiju svog pretpostavljenog kao lukav način da prebaci krivnju sa sebe. Kad će se jednom analizirati uzroci ovakvog poraza na bojištu, maršal će moći uperiti prst u njega, zapovjednika koji je prvi naredio veliko povlačenje. Uplašeniji od “starog uštavljenog lica”, Staljina, u udaljenom Kremlju, nego od neprijatelja koji mu je bio na vratima, Šarohin je odbio. Radije je ostao i sljedeći se dan borio. Dvadeset i trećeg dana siječnja prethodnice *Vikinga* su napale izravno na sjever s obje strane Dunava. U početku su polučile izvrsne uspjehe, potiskujući 57. streljačku koja se povlačila u zbrci. Tada se umiješao novi neprijatelj - vrijeme.

Počelo je sniježiti kao da nikada nije ni prestalo. U vrlo su kratko vrijeme ceste i putevi koje su koristili tenkovi potpuno nestali usred zavijajućeg bijelog potopa. Topnici i zapovjednici su bili zaslijepljeni. Teški sedamdesetdvotonski Kraljevski tigrovi, izolirani u zavijajućoj gomili snijega, postali su lagana meta za sovjetsko pješništvo, naoružano prijenosnim protutenkovskim oruđem. Nijemci su pretrpjeli teške gubitke i njihov se napredak ponovo počeo mjeriti u

metrima, a ne u kilometrima kao prethodnih dana.

Šarohin je tko zna gdje pronašao i cijeli oklopni korpus. Tenkisti su bili mladi i naoružani zastarjelim T-34s tipom tenka, a ne novim tridesetčetvorkama *Josif Staljin*. Ali su bili odvažni.

Na Šarohinovu sreću, snijeg se pretvorio u maglu. To je njegovim neiskusnim tenkistima dalo veće izgleda protiv Friceva. Ukopani većinom trupa, izlažući samo svoj gornji debeli oklop, T-34 su u skupinama od šest ili sedam tenkova čekali da se Nijemci pojave iz magle. Tigrovi su uništavali T-34. Ali se uvijek našao barem jedan preživjeli sovjetski tenk koji je uspio smjestiti granatu između kupole i trupa ili u gusjenice ili u motor prisilivši tako njemačke grdosije na konačno zaustavljanje.

Sada hrabriji prema Tolbuhinu, Šarohin je 29. siječnja pokrenuo ostatke mladog oklopnog korpusa uz snažnu zračnu podršku u veliki napad na 4. SS korpus u selu Petend.

SS-ovci su se očajnički odupirali, ali više nisu mogli zadržati neprijatelja koji je namirisao krv. Šarohin je zaboravio Staljina. Mislio je samo na pobjedu.

Ubacio je i svoje zadnje rezerve. Puni dvostruke porcije votke i s obećanim plijenom, dopustima i ženama kad Budimpešta konačno padne, vojnici su jurišali spojenih ruku dok su vojni sastavi svirali stare carske marševe. Nijemci su ih kosili na stotine, ali su novi samo pristizali. SS-ovci su posrnuli i počeli se osipati.

Očajni Gilles je pokušao skratiti svoju crtu, ali bez uspjeha. SS divizije su iskrvarile. Drugovi, kako je tražio da ih nazivaju u stožeru, nisu ostali dugo na položajima. Brzina povlačenja je rasla.

Stotinu i osamdeset sovjetskih tenkova pritisnulo je crtu SS korpusa koji im je mogao suprotstaviti točno devet Tigrova, koliko je ostalo *Mrtvačkoj glavi*, i četrnaest koji su

bili još pokretni u *Vikingu*. Nije bilo ničega što su SS-ovci mogli učiniti, osim odstupiti. Sovjeti su bili posvuda.

Zapovjednik 4. SS oklopnog korpusa general Gilles, izvijestio je svog nadređenog, generala Balcka, da su njegove divizije iscrpljene i više ne mogu izdržati.

Balck je mrzio oružane snage SS-a, ali je u isto vrijeme znao da ako su elitne jedinice Trećeg Reicha pretrpjele neuspjeh u proboju prema mađarskoj prijestolnici, nije za nju bilo više nikakve nade. Donio je odluku. Bilo je vrlo jednostavno. Tolbuhin je pobijedio, on izgubio. "Gilles", naredio je, "pripremite se za povlačenje!"

Te iste večeri, ostaci *Vikinga* i *Mrtvačke glave* povukli su se s Dunava.

Zadnji pokušaj oslobađanja Budimpešte je propao.

“Gospodo”, *SS Obergruppenführer und General der Polizei und der Waffen SS Pfeffer-Wildenbruch* reče iznenadjujuće službeno imajući u vidu činjenicu da su svi prozori na njegovom glavnom stožeru u Budimpešti odavno razbijeni, a sada je novi snijeg ulazio i kroz rupe u stropu, “molim vas, sjednite.”

Okupljeni zapovjednici, general Rumohr iz 8. SS konjičke, general Zehender iz 22. SS konjičke i pukovnik Habicht i njihovi pomoćnici sjedoše za dugi stol prekriven dekom.

Pfeffer-Wildenbruch je počeo: “Razlog zbog kojega sam vas zvao danas ovamo je odlučiti što ćemo sljedeće poduzeti u Budimpešti. Kao što ste svi već shvatili do sada - ako ne računamo Habichta - nema više izgleda da se naši drugovi probiju do nas. Moramo biti svjesni da nas je Glavni stožer već otpisao. Na neki način, ta spoznaja, gospodo, i nije tako strašna kao što zvuči. Za promjenu, mi na bojištu možemo donositi vlastite odluke bez uplitanja *najvećeg vojskovođe na svijetu.*”

Ostali su se nasmijali na aluziju na Hitlera, dosta gorak pokazatelj koliko su se ti moćni zapovjednici osjećali odsječeni od domovine.

“Sada imamo slobodu izbora. Pitanje je - kako ćemo, je iskoristiti? Kako ja to vidim, gospodo, otvaraju nam se tri moguća pravca djelovanja. Da vam prvo navedem najgori - mogli bismo se predati Sovjetima.”

Začuo se uzdah očajanja od većine visokih časnika, a Habicht je, zajapurena lica, vatreno zavikao: “*Nikad!*”

Pfeffer-Wildenbruch je podigao ruke zahtijevajući tišinu i rekao: "Samo sam preuzeo ulogu đavoljeg odvjjetnika, gospodo. Druga mogućnost je da prikupimo sve snage koje su nam još ostale i koristeći vaš oklop, Habicht, probijemo se iz obruča."

"Mogu li reći nešto u vezi toga, zapovjedniče?" upita general Zehender. "U konjičkim divizijama nam je preostalo još dovoljno transportnih sredstava i dovoljno goriva da izvučemo borce iz Budimpešte. Ali, što da radimo s pomoćnim jedinicama? Preko dvije tisuće tih žena bi ostalo u gradu. Znam što mislite o tim 'časničkim madracima'. Možda su ih i neki od mojih mlađih časnika osobno iskusili, s njihovim neospornim šarmom i nepopustljivošću", iznenada se zakašljao, "u vodoravnom položaju."

Od prisutnih se proširi val tihog smijeha.

"Ali ako je sve što sam rekao i istina, to su ipak njemačke žene i djevojke i mi ne možemo dozvoliti da padnu boljševicima u ruke. Ali opet, nisam spreman žrtvovati vrijedne borce kako bih na vozilima pronašao mjesta za te neproduktivne žene."

"To nam ostavlja samo treću mogućnost", napomene Pfeffer-Wildenbruch. "Ostajemo i borimo se s Rusima u Budimpešti. Pitanje je - kako?"

Habicht je skočio na noge, lica zajapurenog od bijesa i uzbuđenosti. "Ja ću vam reći kako, gospodo", kriknuo je.

Pfeffer-Wildenbruch je osmotrio časnika s blagom zabavljenosti. Čak je i u tom posljednjem času čovjek očajnički tražio slavu, kad je jedino što ih je čekalo bila smrt. "Molim vas da budete toliko ljubazni i učinite to, Habicht", zamijeti.

"Gospodo, mislim da smo svi svjesni kako Budimpeštu nećemo napustiti živi", započne Habicht oštro. Blijedi osmjesi se ukažu na licima njegovih slušatelja. "Kad toga

jednom postanemo svjesni, sve je ostalo lako.”

Pfeffer-Wildenbruch si je utočio piće i slušao, ali je osjetio iznenadno ubrzanje pulsa na mogućnost onoga što im je mali obogaljeni pukovnik namjeravao iznijeti.

“Dva su načina na koji se možete nositi s nasilnicima, gospodo”, nastavio je Habicht. “Jedan je da legnete na leđa kao ostarjela kurva, raširite noge i čekate da vas našilji. Ili se možete boriti protiv silovatelja zubima i noktima.” Glas mu se malo povisio. “Možemo crvene natjerati da plate - skupo plate - za svaki metar teritorija koji će zauzeti. Branitelj je u izgrađenim područjima uvijek u prednosti. Za svaku žrtvu koju imamo, uzet ćemo četiri crvena. Budimpešta će postati otvorena rana Crvene armije. Tako dugo dok ih možemo držati ovdje u gradu, Tolbuhin se neće usuditi prodrijeti dalje u zapadnu Mađarsku.

Gospodo, mi ne smijemo vidjeti sebe kao već mrtve i zaboravljene, već kao ljude koji su doduše prokleti da umru, ali i koji su se borili protiv takve presude i svoju borbu učinili poznatom širom svijeta.” Glas mu je sad zadrhtao od uzbuđenja. “Budimpešta će u njemačkoj povijesti, moja gospodo, ostati zapamćena kao drugi Kollwitz²⁰!” Habicht je, gledajući u lice svoje slušateljstvo, od generala pa do zadnjeg poručnika, znao da ih ima.

“Moramo promijeniti svoju taktiku. Umjesto pasivnog čekanja da nas crveni napadnu, mi moramo preći u napad. Male, dobro naoružane borbene ophodnje, predvođene najagresivnijim časnicima i dočasnicima, i vođene mađarskim dobrovoljcima, koji poznaju Budimpeštu kao svoj džep, moraju tražiti zapovjedna mjesta i stožere crvenih i uništavati ih. Veće skupine se trebaju probiti kroz kanalizaciju i izbijati kod neprijateljskih linija snabdijevanja

20 Poznata opsada u pruskoj vojnoj povijesti

i tamo širiti pustoš i paniku. Iznenadni oklopni udar prema brdu Gellert treba neutralizirati ono prokletu topništvo koje je koncentrirano tamo gore.”

Udahnuo je. “Naš cilj treba biti, gospodo”, zaključio je, tamnocrvenog lica, “izluditi crvene. Na kraju će nas savladati, ali će platiti svojim zdravim razumom kako bi to uspjeli!”

Habichtov strastveni govor primljen je s uzbuđenim primjedbama i pohvalama. Pfeffer-Wildenbruch je pustio da sastanak izmakne kontroli na nekoliko minuta; pustio ih je da pričaju, znajući koliko lakovjerni mladi časnici SS-a mogu biti na tako tvrdoglave i uzbuđujuće izjave. Naravno, čovjek je fanatik. Ali kakav im se drugi izbor mogao ponuditi?

Tada sredi misli. Kuckao je čašom po stolu da privuče njihovu pozornost, kao i posilnima s bocama, i pričekao da im se čaše još jednom napune. Malo se nesigurno osovio na noge i uputio im mali, tužan, pripiti osmijeh i podigao čašu, znajući da će ih vrlo malo preživjeti sljedećih nekoliko dana. “Gospodo, idemo nazdraviti. Za posljednje dane Budimpešte!”

“Za posljednje dane Budimpešte!” odgovoriše u zboru kao jedan i ispiju jaki alkohol naiskap. Odmah zatim se čaša za čašom razbila o zid simbolizirajući konačno uništenje koje će uskoro uslijediti.

Ophodnja NKVD-a²¹ snage satnije uhvatila ih je zoru, tek što su izišli iz kanalizacije. Schulzeova skupina je baš provela uspješan napad te noći, uništivši cijeli vozni park 7. mehaniziranog korpusa bez ikakvih gubitaka. Ali ih je očito otkrio jedan od mnogih ubačenih komunista, kojih je sada bilo posvuda među mađarskim civilima u njemačkom dijelu Budimpešte. NKVD-ove ubojice, koje su se ukopale posvuda među ruševinama na trgu gdje su *Europine* udarne skupine uobičajeno napuštale razgranati podzemni odvodni sustav, čekale su dok cijela ophodnja od tridesetak vojnika nije bila vani; tada su otvorile vatru iz automatskog oružja.

To je bio pokolj. Na sve su strane mladi Europljani padali na odjednom krvavocrveni snijeg, zovući u pomoć na svojim materinjim jezicima, kao i na jednoj njemačkoj riječi koju su svi znali - "HILFE!"

Ali pomoći nije bilo. Bog "svetoga rata protiv omrznutih boljševika" pukovnika Habichta bio je gluh na preklinjanja. NKVD-ovci su sustavno ubijali mlade SS-ovce, uhvaćene u klopku na razrušenom trgu. Paljba je prestala nenadano kako je i započela i Schulze se, zaklonjen iza leša odmah do Činka, zapitao zašto. Odjednom se začuo zvuk nalik na zmajev dah i čudovišan jezik zlog plavog plamena prošiklja preko uzdišuće nakupine mladih tijela. "Plamenobacač!" urlikne Čink u naletu panike.

"Dođi!" zaviče Schulze. "Kanalizacija!"

21 Narodni komesarijat unutrašnjih poslova, i javna i tajna policijska organizacija u Staljinovo vrijeme. Odgovarala je ministarstvu unutarnjih poslova

Plamenobacač se ponovo oglasio. Pokraj njega su, dok je trčao prema ulazu, ljudska tijela plamtjela. Bez i najmanjeg oklijevanja, Schulze je naglavačke zaronio u smrdljivu rupu, pada ublaženog nezdravim, nezamislivim smeđim naslagama koje su oblagale dno mračne komore. Sljedeći je trenutak Čink pao do njega.

Udaljili su se od ulaza na vrijeme. Prvi tamni projektili ulijetali su zviždučući dolje. Eksplodirali su uz strahovitu, zaglušujuću buku, udeseterostručenu odjekujućim okruglim prolazima. Usijani, oštri kao britva dijelovi čelika letjeli su kroz uske tunele zidova premazanih vapnom, s kojih je neprestano kapalo i slinilo. Dvojica preživjelih od nesretne ophodnje slijepo su tumarali prema izlazu dok je oblak otrovnog plina upumpavan kroz šaht.

Nesretna ophodnja je bila treća koju je Schulze vodio taj tjedan, svaka gora od prethodne. Habicht pukovniji nije davao da predahne. Svaki sat i svaki dan donosio je nove smrti, nove žrtve. Pukovnijska bolnica, podrum srušene trgovine, bila je stješnjeni prizor klaonice. Iznad zemlje ulice su bile pune *Europinih* mrtvaca i izgorjelih olupina njenih vozila, rezultat Habichtove energične i nepopustljive borbenosti.

Dok su Schulze i Čink, čija su pluća divlje radila, sjedili u smrdljivom šahtu, dosta udaljeni od mjesta zasjede, slušajući trčkanje ogromnih, crvenookih štakora kojih je bilo posvuda, veliki je stožerni narednik zaključio da mu je, konačno, svega dosta. Pružio je Činku vlažni ostatak svoje zadnje cigarete i uzdahnuo: “Došlo je vrijeme da se sinčić gospođe Schulze vrati u Hamburg svojoj mamici.”

“Čink, on ići s tobom, da?”

“Da, Čink ići sa mnom”, odgovori Schulze umorno, “ali bog zna kako.”

“Što sa usranim Čifut momkom?” predloži Čink. “On

moći unutra - moći i van.”

Schulze je razmišljajući sjedio još neko vrijeme. Znao je da su pukovnijini dani odbrojani, a i da je s Njemačkom svršeno. Sovjeti su već bili u istočnoj Pruskoj, a Tommyji i Ameri su se pod Eiffelom borili na svom putu prema Rajni. Došlo je vrijeme da spasi vlastitu kožu. Odlučio je. Umorno se digao na noge. “Idemo, Čink, izvucimo se iz ove gomile dreka i natrag u pukovniju.”

“A onda?”

“Onda”, Schulze mu se neočekivano naceri, “onda ćemo potražiti Židovčića.”

Dva sata kasnije Schulze je podnosio prijavak Habichtu u njegovu podrumskom stožeru. “Nisu umrli uzalud”, opetovano je ponavljao pukovnik kad je stožerni narednik završio. “Umrli su u ime Europe. Budite uvjereni, da će ih se jednog dana sjećati.”

“Muda labudova”, pomisli Schulze. Bilo mu je dosta Sokolovog fanatizma. Sve što je sada htio čuti bilo je: “Rat je gotov. Zavladao je mir!”

“Dobro, Schulze, vjerujem da ste izmučeni. Pogledajte ima li kuhar nešto za vas da pojedete, a onda malo odspavajte.”

“Prije nego odem, gospodine,” polako reče Schulze, “izvijestio bih o nečemu.”

“O čemu?”

“Baš prije nego što smo iskočili na trg, mislim da sam čuo zvuk tenkova iz pravca ulice Kobanyai.”

“Tenkovi?” zamisli se Habicht. “To moraju biti crveni. Naši su svi neupotrebljivi.” Dugačkim je koracima prešao preko podruma do velike zidne karte Budimpešte i zagledao se u nju na trenutak. “Ulica Kobanyai je duboko u sovjetskom dijelu. Mislim da ju je 8. konjička izgubila

prošlog tjedna.”

Schulze umorno lupne petama i odigra svoju novu ulogu: “Tražim dopuštenje da odaberem vlastitu ophodnju i odem van večeras uništiti te tenkove.”

Sokol se okrene, jedino oko mu je uzbuđeno zasvijetlilo: “Zahtjev odobren, Schulze. Uzmite koga želite.”

Stožerni narednik gurne deku u stranu i mrgodno se osmjehnuvši iziđe van.

Dolje u razrušenim ulicama okupirane Budimpešte izbjeglice su se slijevale na istok, leđa pretovarenih jadnim ostacima nekadašnjeg života. Bradati Židovi, koji su nekako uspjeli preživjeti njemački progon, u pohabanim crnim kaputima, mađarsko plemstvo u izderanoj otmjenoj odjeći, radnici u kombinezonima i podstavljenim jaknama, prikriveni dezertteri iz mađarske vojske, uniformi skrivenih poderanim starim kaputima. Svi su pokušavali napustiti glavni grad prije završnog napada na njemačke položaje.

Izbjeglice su činile izvrstan zaklon za Schulzea i Činka i probranu ophodnju povjerljivih SS-ovaca nakon što su izronili iz kanalizacijskog sustava u zimski sumrak. Schulze je vodio svoje ljude kroz labirint uličica slijedeći kartu koju si je utisnuo u memoriju, vješto ih usmjeravajući kroz bujicu civila.

Konačno su dosegli svoje odredište: ulicu Kobanyai. Razlikovala se od ostalih ulica kroz koje su prošli. U njoj nije bilo izbjeglica i podrumi ispod krša su još uvijek bili zauzeti. Schulze je to mogao zaključiti po dimu koji se izvijao iz njihovih dimnjaka koji su posvuda izbijali iz ruševina.

“U redu, ljudi, raširite se. Vas dva siroglavca, uputite se u zaklon na početak ulice. I držite se dolje ako zamijetite nekog Ivana. Ne želim nikakve nevolje večeras. Žabari, idite

na drugu stranu i ukopajte se s obje strane ceste.” Francuzi otrčase.

Schulze je preostalu dvojicu Danaca detaljno uputio u ulogu tjelohranitelja i mala je skupina počela provjeravati podume.

U početku nisu imali uspjeha. U prostorije su bili nagurani Cigani i seljaci iz opustošene okolice koji su se uselili čim su vlasnici pobjegli prije sovjetskog napada. Nikad nisu čuli za Csokija.

Kad je Schulze već pomislio da je stari židovski torbar pobjegao iz prokletog grada, pronašao je staru ženu koja je znala za njega.

“Čokoladni bombončić?” ponovila je nadimak, uspravivši se neustrašivo pred vojnicima. “Da, vidjela sam ga jučer.”

“Gdje je?” upita Schulze.

“Dva podruma dalje”, odgovori žena spremno i tada se iz sasvim nedokučiva razloga počne smijati. Još se uvijek smijala kada je Čink zakucao na šrapnelima izbrazdana vrata pokazanog podruma.

Vrata je otvorio dječak. Preko Činkova ramena Schulze je uočio brzi odblesak neuredne kuhinje na čijem su se prljavom podu igrala djeca, ženu crnih, nervoznih očiju koja je pregledavala kosu djevojčice u potrazi za ušima, a u pozadini tamnu pogrbljenu figuru u svećeničkoj odori koja je sjedila za drvenim stolom, jedući sendvič od svinjetine i čitajući neko pobožno štivo.

Žena im priđe. Nisu znali da bi je Sovjeti ustrijelili, kad bi saznali da je razgovarala s njemačkom ophodnjom. Nervozno je i naglašeno podigla ruke. “Neka nas Bog čuva Nijemaca i Židova”, uzviknula je.

“Amen!” odgovori osoba za stolom svečano bez da je digla oči s knjige.

“Ne tražimo nevolje, majko”, započne Schulze umirujuće, “samo tražimo čovjeka kojeg zovu Csoki. Rekli su nam da bi mogao biti ovdje.”

“Nikad čula”, odrješito odgovori žena i krene im zalupiti vrata pred nosom.

“Čekajte”, zapovijedi osoba za stolom. “Jeste li rekli Csoki?”

“Jesam”, odgovori Schulze.

Svećenik reče nešto brzo na mađarskom. Žena se preko volje pomakne u stranu i propusti ih u kuhinju. Zatvori naprasito vrata za njima i reče na njemačkom: “Donijet će nam nevolje, monsijore, slušajte što vam kažem.”

“Vrata kuće Božje su uvijek otvorena, moja djeco”, reče nježno. Polako okrene glavu prema njima i Schulzeova se usta otvore kad je prepoznao čovjeka u dugačkoj crnoj odori

Iza njega Čink prodahće: “To je Čifut!”

IV.

Janosz Torbar se promijenio otkad su ga zadnji put vidjeli. Brada mu je nestala i više se nije pojavljivao kao star čovjek. Lice mu se popunilo i dobio je trbušćić, koji se dobro uklapao u novu ulogu dobrostojećeg svećenika. Sve u svemu činilo se da Janosz nije postupao tako loše prema sebi otkad se vratio u prijestolnicu.

Schulze je progutao zadnji sendvič, sprao ga niz grlo velikim gutljajem vina i okrenuo se prema “svećeniku”.

“Da te čujem, stari licemjeru. Što radiš ovdje, odjeven kao pravi papa, je li?”

“Što može raditi jadni Židov?” pita polagano i nastavi rječito: “Ovo je najbolja zamisliva odora. Mladi ruski vojnici jesu komunisti, ali to su prije svega mužići, i osjećaju veliko poštovanje prema ovoj odjeći. Iznenadujuće je da ako kreneš u Budimpeštu možeš ući u grad kao *monsignor*! Ali što trebaš od mene, Schulze?”

“Sjećáš se što si mi rekao onda kad smo prešli rijeku? Evo, ja i nekoliko mojih momaka želimo van. Ovdje smo završili. Moramo otići prije nego što dođe kraj.”

Janosz je izgledao zadovoljno. “Došao si baš u pravi čas, Schulze. U sljedeća dvadeset i četiri sata idem pripremati vlastiti odlazak. Našao sam ono što sam tražio u Budimpešti, prijevoz u Palestinu.” Otvorio je brevijar i izvadio malu omotnicu. Vrlo pažljivo je pustio da njen sadržaj padne na otvorene stranice. Dvadesetak, možda i tridesetak poštanskih maraka se otkotrljalo van.

“Tvoja vozarina?” upita Schulze zbunjeno.

“Da”, nasmije se Janosz. “Tebi ne izgleda baš puno,

zar ne?" Podigne jednu od njih pažljivo za rub. "Pet funti, narančasta boja na plavom papiru, vrijedi barem četiri stotine britanskih funti."

"Dobit ćeš novac za te marke?" upita Čink s nevjericom.

"Jako puno novca, moj kineski prijatelju. Ušiješ ih u rever jakne recimo, ili u postavu, i nosiš svoju sreću sa sobom, i možeš ih pretvoriti u koju god valutu želiš u bilo kojoj zemlji."

Činkove tamne oči zablistaju od otvorenog divljenja.

"Možeš li uzeti mene i nekoliko mojih momaka sa sobom?" ustraje Schulze.

"Koliko?"

Schulze mu odgovori i ovaj na trenutak promisli. "Da, to bi se moglo srediti, moj prijatelju."

"Srediti što?"

Janosz je djelić sekunde oklijevao. "Schulze, moju vozarinu je platio određeni broj stanovnika ovoga grada koji žele pobjeći."

"Zašto plaćaju tebi?"

"Kako to misliš, Schulze?"

"Mislim da mogu bježati kao i sve one tisuće vani. Zašto bi bilo što platili tebi kako bi učinili to isto?"

Janosz mu se nasmiješio, kao da je glupavo dijete koje je nakon dugog vremena postavilo razumno pitanje. "Svi ti ljudi koje vidiš vani odlaze na istok. Moji ljudi žele ići na *zapad*. Oni su od one vrste koja ne bi dugo preživjela u vrloj novoj socijalističkoj republici koja će biti uskoro uspostavljena ovdje u Mađarskoj."

Schulze je kimnuo glavom pokazavši mu da razumije. "Sad shvaćam. A kako to misliš izvesti?"

"Ljubaznošću druga maršala Tolbuhina iz Drugog ukrajinskog fronta."

Schulze zadivljen zanijecti.

“Vidio sam ga prije dva dana kad mi je dao dopuštenje da izvučem svoju, hm, pastvu, iz opasnosti. To je pravi izraz kršćanskoga milosrđa.” Janosz je napravio pokret kao da broji novac. “Vlak s tri vagona gdje ima mjesta za stotinu i osamdeset ljudi uz tisuću srebrnih forinti po osobi.” Slegne ramenima. “Očigledno čak ni sovjetski maršal nije imun na iskušnja kapitalizma, zar ne?”

“Čini se da je tako”, odgovori stožerni narednik suho.

“Svi smo spremni za prebacivanje - uz Božju volju - u Palestinu. Vidiš, svi će putnici biti Židovi.”

“Ali kako se, dovraga, misliš dokopati Palestine putujući prema istoku?” presiječe ga Schulze.

“Nećemo ići na istok. Ići ćemo prema zapadu.

Naravno, dobri maršal to neće znati. Vidiš, Schulze, ja baš ne vjerujem svojim sovjetskim prijateljima. Osjećam da bi nas, jednom kad im uručim novac i sigurno napustimo neposrednu okolicu Budimpešte, i zaputimo se na istok, mogao zadesiti nesretan slučaj.”

“Kako to misliš?” upita stožerni narednik.

“Vlak bi mogli napasti partizani, odmetnuti Kozaci, tko zna? Ali bit ćemo napadnuti, i dobri maršal će se osigurati da nema živog dokaza da je bio podmazan, a naša tijela može uzeti za daljnju trgovinu.”

“Moj Bože!” eksplokira Schulze od čiste zadivljenosti.

“Pa ti misliš na sve!”

“Ja sam Židov”, reče Janosz, kao da je to dovoljno objašnjenje. “Evo zašto je dobro da si se pojavio baš sada.”

“Zašto?”

“Jer bih želio unajmiti tebe i tvoje dobre prijatelje SS-ovce da zaštitite vlak na putovanju prema zapadu od svih opasnosti s kojima bismo se mogli suočiti.”

“Unajmiti skupinu SS-ovaca koja bi štitila kompoziciju

punu Židova? Schulze je izgledao nepovjerljivo.

“Ovo mi je zadnja prilika da se dokopam Palestine, moj prijatelju. Moram uzeti u obzir svaku predostrožnost. Sad slušaj. Oklopljeni vlak admirala Horthyja²² je i dalje na glavnom željezničkom kolodvoru u Budimpešti. Lokomotiva i vagoni su potpuno oklopljeni i imaju strojničku kupolu i takve stvari. Ti vjerojatno znaš na što mislim. Sad vrlo pažljivo slušaj - kad dobijemo dozvolu dobrog maršala da napustimo Budimpeštu - šef stanice na glavnom kolodvoru će nas pustiti u taj vlak, pun goriva i s pouzdanim strojovođom za upravljačem. Željezničko osoblje u gradu i kroz zapadnu Mađarsku će se s punom pažnjom pobrinuti da vlak sretno prođe do Austrije.”

“Ti misliš da će se pobrinuti kako vlak ne bi krenuo na istok, kako Ivani očekuju, već na zapad?”

“Upravo to. Moj plan je da kroz zapadnu Mađarsku dođem do Austrije, koja je još u njemačkim rukama. Srećom, kršćansko milosrđe i dalje prevladava među tvojim dragim sunarodnjacima - uz određenu cijenu, naravno - tako da ćemo moći nastaviti prema Italiji. Uz malo sreće, Britanci i njihovi novi saveznici Talijani nas neće spriječiti da se iskrcamo u luci. Hagana -”

“Što?”

“Židovska podzemna organizacija kojoj ću se i ja pridružiti.”

“Hoćeš”, reče Schulze potpuno hipnotiziran malim Židovom.

“Kao što sam rekao, Hagana će nam osigurati brod kojim ćemo proći britansku blokadu palestinske obale.” Zastane i zagleda se u velikog dočasnika. “Što misliš o tome, stožerni naredniče?”

“Mislim - a što mi dobivamo?”

“Besplatan prijevoz iz ove paklene rupe.”

“Nije dovoljno, Čifute”, reče Čink prije nego što je Schulze uspio progovoriti. “Ti lijepi govno pametni čovječe, morati platiti više.”

“Da”, reče Schulze, “što tu ima za nas?”

“Kila kave, pola boce rakije, kutija cigareta, američkih”, odgovori Janosz očiju tužnih kao kod čovjeka kojemu je upravo slomljeno srce. “Po vojniku.”

“Pojačaj na dvije kutije i idemo.”

“Jedna američkih i jedna turskih, može?” upita Janosz brzo.

“Dogovoreno!”

“Izvršno!” Janosz im se nasmiješi i pruži im mršavu ruku. “Primit ćete sve na dan polaska.”

“A kad je to?”

“Sutra navečer u osam.”

“Gdje?”

“Okupljamo se u dvorištu stare tvornice lokomotiva. Tamo ćete se naći sa svojim ljudima odjevenima u sovjetske odore. Tako je bolje.”

“Napravit ćemo to”, reče Schulze i ustane kako bi krenuo. Žena je ugasila svjetlo kako bi mogli neopaženo kliznuti u tamu. Monsinor Janosz je zapjevao za njima: “I neka Bog naš, Isus Krist, bdije nad vama, djeco moja ...”

“Muda labudova!” odgovoriše njegova “djeca”.

Sljedećeg je jutra, 12. veljače 1945., maršal Tolbuhin naredio konačni napad na njemačke SS divizije koje su držale položaje oko budimskog Burga. Iako je tamo bilo još mnoštvo civila, započeo je s masovnim dvosatnim bombardiranjem dalekometnim topništvom, kao uvodom u uspješan juriš.

Jedan za drugim, jaki njemački obrambeni položaji, kod sveučilišta, muzeja, radio-postaje su uništeni a preživjeli SS-ovci su se povlačili i mahnito se ukopavali gdje su stigli. Bombardiranje je prestalo jednako neočekivano kako je i počelo, i tridesetčetvorke - stotine njih, pomognute pješastvom - su se počele kretati.

Skupina SS-ovaca iz Osme konjičke satima je držala Trg Moricza Zsigmonda protiv ogromnog broja sovjetskih tenkova i gardijskog pješastva. Konačno su slomljeni i razbježali su se prema starom dvorcu koji je dominirao budimskim brežuljkom, u kojem se nalazi njemački glavni stožer.

Sada oprezan, poučen obranom trga koja ga je koštala dvadeset uništenih tenkova i stotine ubijenih gardista, zapovjednik tenkovske brigade *Narva* koja je predvodila napad, od stožera je radio vezom zatražio topničku potporu.

Na zaprepaštenje njemačkih stručnjaka za presretanje sovjetskih radio-poruka smještenih u drevnim podrumima dvorca, maršal Tolbuhin je osobno odgovorio odnekud s druge strane Dunava. "Došao je trenutak odluke", urliknuo je u eter. "Sada njemačkoj zvijeri moramo iščupati pandže. Druže pukovniče - napadnite odmah, ili se ne gnjavite

povratkom ovamo!” Prijetnja je bila neprikrivena i zapovjednik brigade *Narva* je to shvatio. Ušao je u svoj T-34.

Sa svojih položaja oko dvorca vojnici Osme i Dvadeset druge, kao i pukovnije *Europa* su otvorenih usta gledali u tenkove koji su se počeli kretati zavojitim uličicama što su vodile uzbrdo. Na sve četiri strane uzvisina se zacrnjela od nastupajućih čeličnih čudovišta. Izgledalo je kao da će ih čelični prsten usmrтитi poput garote. SS-ovski zapovjednici su znali da će njihovi mladi vojnici početi paničariti i slomiti se ukoliko ništa ne poduzmu. General Rumohr, koji je kao i general Zehender i pukovnik Habicht bio na položaju na utvrđenoj liniji, istrgnuo je *panzerfaust* iz ruku hipnotiziranog grenadira. “Slijedite me!” uzviknuo je, istrčavajući na otvoreno. Šaćica ljudi iz njegova stožera ga je slijedila. Sjurujući se nizbrdo, zaustavili su se stotinu metara od najbližeg tenka. Stojeći potpuno na otvorenom, ignorirajući metke koji su letjeli svuda uokolo, mirno je naciljao kao da je na vježbama. Plavi plamen izbije sa stražnje strane protuoklopnog oružja. Dugi drveni projektil sa zdepastom okruglom metalnom glavom nespretno se zanjihao kroz zrak. U istom trenutku kad je sovjetska paljba presjekla Rumohra, projektil je eksplodirao točno u podnožju tenkove kupole. Na tako kratkoj udaljenosti, učinak je bio strahovit. Kupola je odletjela u zrak, i u nekoliko je sekundi karoserija postala more pohlepnih crvenih plamenova.

Rumohrova žrtva razbila je magiju. Mladi su grenadiri posvuda izlazili na otvoreno sa spremnim *panzerfaustima*. Zrak se odjednom ispunio nezgrapnim projektilima. Tenk za tenkom je pogođen, a pješastvo koje ih je trebalo štititi panično se razbježalo u sigurnost najbližih kuća, praćeno njemačkom strojničkom paljbom. Ali i dalje su se zadržali na dosegnutim položajima. Činilo se da brigada *Narva* ima

neiscrpu količinu tenkova. *Panzerfausti* su polako počeli posustajati.

Duboko u svom podrumskom zapovjednom središtu, prepunom mrtvih i umirućih grenadira, pijani, deprimirani Pfeffer-Wildenbruch tražio je dobrovoljce za napad na tenkove prianjajućim minama. Ali nije bilo dobrovoljaca koji bi spasili ranjene i medicinsko osoblje. Na kraju su oni sami postali pripadnici rendgenske jedinice, bljedoliki medicinari s naočalama, koji su dohvatili ljepljive eksplozive i izišli van u bitku s čeličnim čudovištima.

“Rendgenski komandosi”, kako su se nazivali tijekom svog kratkotrajnog života, dokazali su se kao odvažni i smioni ratnici. Možda i zbog toga što nisu bili svjesni opasnosti u koju hrle. Jedan za drugim iskakali su iz krša i lijepili mine na bokove tridesetčetvorki. Oštar zvuk nastao udaranjem metala o metal bio je znak tenkovskoj posadi da okreće strojnice i neprekidnom paljbom pomete napadača. Ali nisu ništa mogli s minom pričvršćenom za fenkovski oklop kao smrtonosni priljepak. Nekoliko ih se spasilo iskakanjem, ali samo nekoliko. Ostali su zaglavili u unutrašnjosti tenka i čekali smrt sa stoičkom rezignacijom.

Unutar jednoga sata padina je bila puna okrvavljenih u bijelo odjevenih tijela “rendgenskih komandosa” oko gorućih čeličnih trupova iz kojih se izvijao dim. Ali su Sovjeti i dalje nadolazili. Preostali položaji generala Zehendera su preplavljeni. Njegova SS-ovska konjica nije imala teškog naoružanja kojim bi zaustavila tenkove. Tenkisti su navodili svoja tridesettonska vozila ukруг iznad SS-ovskih uskih rovova sve dok zidovi ne bi popustili, pa cijelom težinom T-34 sabili užasnite vrišteće vojnike u zemlju. Gusjenice su im bile crvene od krvi. Zehenderova SS konjica je počela popuštati. Tu i tamo su panikom obuzeti mladi vojnici bacali svoje oružje iskakali iz svojih rupa i

dizali ruke u zrak kako bi se predali nadolazećem sovjetskom pješastvu.

Ljutiti Zehender je pokušao zaustaviti slom. “Dolje, vi budale!” zavikao je i zapucao iz svog automata iznad glava vojnika s podignutim rukama.

Sovjetsko pješastvo je usredotočilo paljbu na čovjeka koji se iznenada pojavio udaljen niti stotinu metara od njih, odjeven u odoru generala SS-a. On ih nije opazio. Nastavio je pucati prema svojim ljudima koji su se kretali prema nadirućim Sovjetima, lica crvenog od bijesa. Jedan ga je hitac pogodio. Posrnuo je, ali je nastavio za svojim vojnicima vičući: “Vratite se, vratite se, čujete me?”

Još ga je jedan metak pogodio. Jače posrne. Automat mu ispadne iz ruke i padne na koljena. “Vratite se”, očajnički je vikao dok su mu suze tekle niz obraze.

“*General!*” krikne sovjetski vojnik u odori boje zemlje i uperi automat u smjeru umirućeg Nijemca.

“Zarobit ću ga, dobar je za odličje i dvotjedno odsustvo”, vojnik je skočio naprijed s grlenim “Hura!”

Čini se da ga je Zehender razumio. Prstima je petljao oko korica za pištolj. Nekako je uspio izvući Walther. Rukom koja se vidljivo tresla, podignuo je kolebljivo pištolj, prisionio cijev na desnu sljepoočnicu, pritisnuo okidač, a glava mu se rasprsnula u štrcajućem crvenilu.

Nakon njegovog žrvovanja hrabrost je konačno napustila njemačke branitelje brda. Nije prošlo puno dok se preostali vojnici nisu počeli predavati.

Habicht je spustio dalekozor. “Schulze”, viknuo je kroz grmljavinu sovjetskog topništva.

“Gospodine”, Schulze padne na koljena pokraj pukovnika izvan zemunice koja je služila kao zapovjedno mjesto.

“Konjici je jako teško”, reče Habicht. “Imaju ogromne gubitke. Moramo im pomoći.”

Schulze ga oprezno pogleda. Tristo do četiristo preživjelih pripadnika *Europe* imalo je dobre položaje. Tamo mogu biti nadjačani i zarobljeni bez velikih gubitaka. Schulze je mislio da je izvršio svoju dužnost prema vojnicima. Sada je bilo vrijeme da on i njegova mala skupina odabranih krene prema željezničkim radionicama. “Kako to mislite - pomoći im?”

Habicht nije zamijetio jednu pojedinost - izostavio je “gospodine”.

“Napad s boka. To je sada neophodno. Možemo ih uhvatiti bez njihovih gardista. Proći ćemo kroz njihove redove kao nož kroz maslac. Ta crvena kopilad misli da je završila s poslom. Ali nisu računali s *Europom*, zar ne, Schulze?”

“Jeste li rekli - bočni napad?”

“Da.” Već je Habicht premjeravao bojišnicu, izrađujući brzi osnovni plan napada. “Idi ćemo s obje strane, zaskočiti ih dolje gdje -”

“Ali do vraga, imaju gomilu tenkova tamo ispred nas!” eksplodira Schulze. “Kako ćemo se, za ime božje, probiti kroz njih? *Otvaramo za konzerve?*”

Izenada je Habicht postao svjestan da pukovnijski stožerni narednik više na njega, lica tamnocrvenog od bijesa, vena koje su iskočile na vratu. “Kako mi se možete obraćati na ovaj način?” upita ga hladno.

Schulze je udahnuo: “Jer ste ljudi!”

Habicht se bijesno zagleda u njega, ruka mu posegne prema koricama pištolja. “Mislite li vi to ignorirati moju naredbu, stožerni naredniče?” zaurla.

“Naravno da mislim, glupo kopile!” zaurla i Schulze, od bijesa više ne mareći ni za što. “Bočni napad. Što bi to

dobro napravilo? Mi smo gotovi – *kaput!*” Teško proguta. “Pustite ih da se predaju, pobjegnu, rasprše se, neka naprave bilo koju prokletu stvar koju žele.” Pokaže na ljude u rovovima svuda oko njih snažnim zamahom svoje velike ruke. “Ali ih nemojte ubijati - SADA!”

Habichtovi su prsti petljali oko zatvarača na koricama, ali mu krupni dočasnik nije dozvolio da dovrši što je započeo. Čizma mu je sijevnula kroz zrak i Habichtov je pištolj odletio iz njegove ruke. Pukovnik je zavrištao od boli i povikao: “Ovo je pobuna, Schulze!”

“Itekako je. Imao si svoj dan, Habicht. Pusti ih. Ako želiš umrijeti - umri”, pokaže rukom prema sovjetskim položajima.

“*Umrijeti?*” ponovi Habicht, s izrazom ludila na licu. “Pa naravno - *umrijeti.*”

Riječi zamru na Schulzeovim usnama kad ga je Habicht odgurnuo i sjurio se niz padinu prema Sovjetima. Neprijatelj je odmah reagirao. Meci su zazviždali svuda oko čovjeka u trku, ali se činilo da je začaran. Ništa ga nije pogodilo. Nastavio je trčati i ponavljati onu zadnju riječ: “*Umrijeti ... umrijeti ... umrijeti ...*” Konačno je posrnuo. Rafal iz sovjetske strojnice presjekao ga je preko prsa. Nastavio je još nekoliko koraka. Sljedeći ga je rafal okrutno zahvatio preko trbuha. I dalje je teturao, dok mu noge nisu popustile. “UMRIJETI!” zaurlao je posljednji put glasom koji je Schulzeu digao kosu na glavi. Tada je pao licem naprijed na netaknuti snijeg bez ikakva zvuka.

Neko se vrijeme tišina spustila na bojište. Čak su i Sovjeti oklijevali, zadivljeni načinom Habichtovog umiranja. Tada se Schulze ispravio, sklopio dlanove oko usta i zavikao mladim dobrovoljcima koji su čučali svuda oko njega: “Odjebite odavde, momci! Gotovo je. Bježite kući dok još imate ikakvih izgleda.”

Dečki se u svojim rupama nisu ni pomaknuli.

“Odjebite, rekao sam, vratite se majkama, vi mladi zeleni glupani!” vikao je Schulze očiju divljih od bijesa.

I dalje se nisu micali. Schulze nije mogao čekati ni trenutak dulje. Imao je vlastite planove. Ispalio je bijesno rafal u *Europinu* pukovnijsku zastavu koja se ponosno vijorila iznad zapovjednog mjesta. Stup se slomio. Zastava je polagano pala na tlo.

To je razbilo iluziju. Preživjeli iz SS pukovnije *Europa* su se slomili. Vrišteći i vičući na pet-šest jezika, bježali su, borili se i grebli međusobno u nenadanoj panici, očajnički trčeći od ljudi u smeđim odorama koji su počeli nadirati na njihove napuštene položaje. Veliki “europski” san bio je mrtav.

Schulze je ubrzao uzbrdo preko oštećenih tramvajskih tračnica prema mjestu gdje je postavio ljude koje će povesti sa sobom. Kabina oštećenog plavog tramvaja bila je pojačana vrećama pijeska, a prozori prekriveni valovitim komadima lima, s izrezanim otvorima za oružje.

Schulze ih je sve postrojio u trenu. “Dobro, siroglavi, pripremite se.” Veliki Nizozemac se ubacio u kabinu i zgrabio dvostruke mjedene upravljačke ručke svojim krupnim šapama.

“Jeste li spremni, vi ostali?” zaviče Schulze preko gromoglasnih trijumfalnih urlika nadirućih sovjetskih vojnika.

“Spremni!” povikali su ljudi, čekajući da pogurnu tramvaj izvan oštećene nadstrešnice.

“*Sada!*” zaurla Schulze i uskoči, spremnog *Schmeissera*.

Mladići zapnu. Tramvaj se počne kretati. “Jače!” Schulze ponovo zaurla.

Ljudi gurnu svom snagom. Tramvaj se izvukao iz nadstrešnice. Ispred njega se protezala zavojita popločena ulica, nabijena nadolazećim sovjetskim vojnicima. SS-ovci iza tramvaja pogurnu još jednom i u neredu žurno uskoče. Stari je tramvaj počeo dobivati na brzini. Sovjeti su odmah reagirali. Meci su se odbijali od prednjih ploča. Na vozačkom sjedalu Schulze je okretao automat s jedne na drugu stranu zasipajući mecima prve redove neprijatelja. Skupina vojnika izletjela im je nenadano na put - spasio se jedan. Tramvaj se iznenada neugodno nagnuo i jedan je grozni trenutak Schulze mislio da će se zaustaviti. Ipak su nastavili svoje ludo napredovanje ostavljajući za sobom mrtve Sovjete na tračnicama, glava i nogu groteskno amputiranih.

Prošli su sljedeći zavoj i prije nego što su se počeli uspinjati na drugi brežuljak Schulze je znao da neće uspjeti. Ali su dosad već prošli kroz sovjetske redove i najbliži je ulaz u kanalizaciju bio udaljen samo pedesetak metara. Bilo je vrijeme za polazak. Kad je tramvaj počeo gubiti brzinu, Schulze spusti svoj automat i zaviče: "Idemo, vrijeme je za napuštanje broda. Hajde, Čink, idemo." Za dvije minute cijela je skupina ušla u kanalizaciju.

VI.

Budimpešta je umirala u plamenu, ali tjeskobna skupina sredovječnih židovskih žena i muškaraca nije sada gledala grad u kojem je bila rođena i provela većinu svog života. Budimpešta je prošlost. Oni su vidjeli samo budućnost, simboliziranu u ružnom, crnom, oklopljenom behemontu koji je ispuštao paru na sporednom kolosijeku ispred njih.

“Dakle?” upita Janosz, očigledno zadovoljan svojim postignućem. “Što mislite, stožerni naredniče?”

Schulze je bacio dugi pogled prema lokomotivi s tri vagona i malim zatvorenim stražarskim vagonom na kraju kompozicije, koji su zauzeli SS-ovci. Izgledalo je dobro. Lokomotiva je imala tri centimetra debeli oklop i tešku željeznu ojačanu ralicu koja može probiti bilo kakvu prepreku. I vagoni su bili slično oklopljeni, s prorezima i puškarnicama cijelom duljinom, dok je stražarski vagon, također oklopljen, imao toranj koji se uzdizao na krovu, u kojem je bio strojničar, koji je mogao pokrivati krovove vagona. “Izvršno”, reče. “Ali sa svim tim oklopom mora biti spor, zar ne?”

“Da,” grleni je mađarski glas odgovorio umjesto Janosza, “najviše trideset na sat.”

Schulze se okrenuo. Zdepasti čovjek u masnom kombinezonu stajao je tamo, brišući zauhljene ruke u komad pamučne krpe.

“Atila Pal, strojovođa”, reče Židov.

“Kriste, što će biti sljedeće?” uzvikne Schulze. “Sad imamo i Atilu Huna na ukrcaju.”

“Udarat ćemo u gomile snijega i postoji mogućnost da zapnemo”, progunda strojovođa. “Prekidači su smrznuti i moramo ih otopiti prije nego krenemo. I ne znam imamo li dovoljno pijeska u sanducima da ga razbacamo ispred pogonskih kotača na skliskom terenu. I samo Bog na nebesima zna što će se dogoditi ako vatra izađe iz ložišta, slavine su smrznute i puknute.” Odmahne tužno tamnom glavom. “Neće biti lako, sve u svemu.”

Schulze ga je gledao sa strahopoštovanjem, zadivljen s toliko upornim pesimizmom. “Kriste, što vi radite da biste se nasmijali? Posjećujete groblje? Idite u svoju kabinu i pojačajte tlak pare. Bolje da odemo odavde prije nego što neko radoznalo rusko njuškalo dođe u kontrolu.”

Janosz je požurivao posljednje od svoje “pastve” u vagon, da bi ih i sam slijedio uz stepenice. Naprijed je lokomotiva zadrhtala ispustivši paru. “Dakle, moji prijatelji, spremni smo za polazak. Pravac Palestina.” Nasmijao se Schulzeu. “Uspjeli smo.”

Dočasnik strese glavom. “Pravac Palestina. Što bi Hitler na to rekao?”

Pet minuta kasnije vlak je ostavio umirući grad iza sebe. S Budimpeštom je bilo svršeno.

Na brdu je bitka ulazila u završnicu. Kad su Sovjeti prodrli u stari dvorac, general Pfeffer-Wildenbruch je naredio preznojenom radiooperateru da pošalje posljednju poruku 9. SS planinskom korpusu:

“Nakon pedeset i dva dana junačke bitke, SS jedinice su morale danas završiti borbu. Narodi Europe koji su se branili od napada azijskih barbara slušali su zvona za uzbunu koja zvone nad Budimpeštom. Sada je vaš red.”

U susjednoj sobi se začula paljba iz automatskog oružja i netko je zavrištao u agoniji. Radiooperaterov prst je

oklijevao iznad tipkovnice vlažan od vlastite krvi.

“Nastavi”, naredi pijani zapovjednik korpusa, izvlačeći pištolj.

Radiooperater je završio poruku: “Sjeti nas se, Europo, umrli smo za tebe.”

U sljedećem trenu vrata popuste i horda vojnika koji su pucali uleteti unutra. Daleko odatle, u Berlinu, radiooperater koji je primao poruku začuje dugo neprekidno brujanje.

Nakon toga uslijedila je tišina.

Dio šesti

Oklopljeni vlak

Tijekom noći vlak je prešao ravnice koje su okruživale Budimpeštu, a da ga Sovjeti nisu opazili i sada se polako penjao u planine, sopćući kroz dugu dolinu obraslu jelama. Nekoliko kilometara ispred njih je sniježilo.

U kabini s ložištem, Atila Hun, kojem je pomagao ložać zvan "Cigan", je morao istovremeno paziti i na kontrole i na vrijeme. Nije želio biti uhvaćen na usponu u novonapadali snijeg. "Više ugljena!" vikne ložaču. "Pokreni svoju lijenu cigansku guzicu!"

"Opet pucketaš bičem?" upita Schulze veselo, doskočivši lepršavo sa spremnika na metalni pod kabine prekriven ugarcima. "Kako nam ide?"

"Ušljivo."

"Što sad ne valja?"

"Ono ne valja", Atila pokaže sivo nebo ispred njih. "Ako puno toga dođe dolje na nas dok smo na uzbrdici poput ove, sa svom ovom težinom koju moramo vući, bit ćemo u nevolji. Još uvijek imamo za preći stotinjak kilometara da bismo napustili teritorij pod sovjetskom okupacijom."

Schulze se prebacio nazad na spremnik i tražio put preko naslaganog ugljena prema prvom vagonu. Izbjeglice su baš završavale s doručkom kad je nakratko širom otvorio vrata i pustio unutra hladan zrak. Digli su glave s uzburjanim pogledom zajedničkim svim progonjenim ljudima.

"Nešto nije u redu, Schulze?" upita Janosz.

"Ništa strašno, ali onaj bezbrižni Mađar na kotačima izgleda misli da će uskoro ponovo sniježiti - a to je, prema

njemu, loše.”

Janosz kimne glavom pokazujući da shvaća. “Molim te, sjedni, Schulze. Htio bih ti nešto pokazati.” Schulze je sjeo za stol preko puta njega, a Židov izvadi kartu iz odore i raširi je na stolu. “Zapadnu Mađarsku su Rusi okupirali do tuda, ispod Stuhlweissenburga, iako su tvoji ljudi jurišom vratili grad, koliko je meni poznato. Sada, ako nastavimo kao dosad proći ćemo sjeverno od Stuhkveissenburga, pa sjevernom obalom Balatona gdje se nalazi glavnina ruskih jedinica – ovdje u Hidegkutu. Ili mi je bar tako rekao moj izvor u ruskom glavnom stožeru.”

“Još jedan primatelj kršćanske milostinje?” reče Schulze podrugljivo, trljajući zajedno palac i kažiprst.

“Problem broj jedan je da stignemo tamo što brže prije nego što maršal Tolbuhin otkrije da smo otišli na zapad, a ne na istok. Problem broj dva je kako preći crtu bojišnice. Ali o tome ćemo brinuti onda

Riječi su mu se utopile u piskavoj glasnoj lupnjavi kad je vlak počeo usporavati, odbojnici su udarali jedan u drugi.

“Sranje, što je sad?” zaviče Schulze i zgrabi svoj automat i iskoči van na snijeg kad su se vagoni zaustavili. “Svi van!” naredi ljudima koji su provirivali iz stražarskog vagona. “Strojničar u toranj!” Veliki je dočasnik potrčao kroz duboki snijeg prema lokomotivi. “Što nije u redu, sunašce?” vikne prema strojovođi, koji je mumljao na kontrole.

“Regulator pare”, odgovori Atila odozgo. “Možda je držač matice popustio.”

Schulze ga zabrinuto pogleda: “Koliko je to ozbiljno?”

“Pet ili deset minuta. Ali je bolje da se pokrenemo prije nego što počne sniježiti. Na ovoj kosini i s takvim teretom ionako će se biti teško pokrenuti.”

Schulze potrči natrag prema stražarskom vagonu, gdje

ljudi nisu osposobili toranj, dršćući na hladnom zraku nakon ugodne topline vagona. “Vi žabe!” zareži. “Vucite se odmah naprijed i čuvajte onog mađarskog luđaka za kontrolama. U parovima! Pat i Patichon”, okrene se dvojici Danaca, “slijedite me.”

Njih trojica, spremnog oružja, obidoše zadnji vagon praćeni uplašenim očima koje su ih gledale odasvud iz vagona i upute se prema gustoj crnogoričnoj šumi koja je sa svih strana okruživala prugu. Tamo je vladala teška tišina, remećena jedino ravnomjernim udaranjem Atilinog čekića. Vojnici se rašire, tražeći partizane.

Usprkos samouvjerenom osmijehu, Schulze se brinuo. Atila je bio u pravu. Svakog je časa moglo početi sniježiti, i to će nagovijestiti katastrofu.

Danac Pat je uhvaćen na straži. Upravo je stavio svoj *Schmeisser* između koljena kad ga je neočekivani nalet snijega koji je pao s obližnje jele uzbunio. Manje od tri metra udaljeno, vučje, bradato lice ispod ofucane crne krznene kape mu se okrutno smijalo. Patrizan je u ruci imao nož, spreman za ubadanje. Nije bilo vremena za dizanje automata. Danac je instinktivno reagirao. Desnom je rukom zgrabio pregršt smrznuta snijega i istog ga trena bacio u partizanovo zlo vučje lice. To je napadaču poremetilo ravnotežu. Nož usmjeren ravno u srce pogodio ga je u rame. Zaječao je od iznenadnog naleta bola, ali ga jaka ozljeda nije spriječila da se baci naprijed. Neozlijeđenim ramenom udario je u napadačev trbuh.

Partizan se srušio na tlo i rukama naglo posegao za nožem zabodenim u Patovom ramenu. Danac je zavrištao kada ga je čovjek istrgnuo i pripremio se za novi napad. Ali je znao da mora zatomiti bol, jer se borio za vlastiti život. Zamahnuo je rukom i dohvatio partizanov dlakavi krzneni

ogrtač. U istom se trenu bacio unazad svom preostalom snagom, odupro se leđima u snijeg i zabio obje teške čizme čovjeku u truh. Napadač je zavrištao i preletio preko Dančeve glave.

Pat se prvi uspravio na noge. Divlje je zaplivaio, vid mu se maglio, i zgrabio je *Schmeisser* trenutak prije nego što se uzdišući partizan uspio pridići. Pritisnuo je okidač. Na kratkoj udaljenosti, rafal ga je praktički prepilio na pola. Partizan je ponovo pao preko debela, raspršujući svijetlo crvenu krv svuda oko sebe.

Rafal iz automata dao je znak. Šuma se iznenada ispunila bijesnim povicima na ruskom i mađarskom, kad su partizani pojurili iz zaklona. Pat je, staklastih očiju, okretao automat sjedne na drugu stranu, istrčavajući iz šume na otvoreno.

Metak ga je pogodio i spustio se na koljeno, mladog blijedoga lica iskrivljenog od bola. I dalje je pucao. Tada mu je *Schmeisser* ispaio iz mlitavih prstiju, srušio se licem u snijeg i ostao mirno ležati.

Schulze je reagirao istog trena: "Patichon, povuci se - kreni prema vlaku! Brzo!"

Iz zaklona drveća partizani su osuli jaku, ali nepreciznu paljbu u dva lika koja su brzala preko svjetlucavog bijelog snježnog pokrivača. Tada su iz oklopljenog vlaka odgovorili na vatru iz dvije teške strojnice koje su usmjerili prema šumi. Brzinom od sedamsto metaka u minuti, projektili su izrešetali drveće u dugom rafalu. Partizani su zalegli, zasuti komadićima drveća i palim granama. Schulze je došao do kabine. Popeo se gore i ispustio dugi zvižduk - znak svojim ljudima da se ukrcaju.

"Pokreni se!" zaviče na Atilu.

Mađar polako otvori ventil za dovod goriva, kad prvi zapuh sivog vala pahuljica obavije vlak, prekrivši odmah

tračnice.

Začu je se šištanje oslobođene pare i metalno zveketanje ubrzavajućih kotača. Ali ništa se ne dogodi. Pogonski kotači nisu uspjeli uhvatiti podlogu.

Atila se ljutito prodere na ložača. Vani je snijeg padao sve gušće pa Schulze sada nije mogao vidjeti nadiruće partizane, i znao je da njegovi strojničari iz tornja pucaju naslijepo. Ložač je grčevito potegnuo žicu iznad glave. Schulze je znao da je otvorio kutiju s pijeskom, koja je ispuštala pijesak na tračnice oko pogonskih kotača. Izrekao je brzu molitvu da kotači ovaj put uhvate, baš kad su se tamne prilike partizana pomaljale iz sivog vrtložećeg sumraka.

Ispalio je rafal. Partizan se otkoturao vrišteći, kao da ga je pogodila nevidljiva divovska šaka. Iza Schulzea Atila je polako još jednom otvarao ventil za gorivo, nadajući se da se pijesak nije rasuo u novom snijegu.

“Pazi!” zaurla divlje ložač.

Schulze se okrene. Tamni se obris uzverao preko hrpe ugljena u spremniku iza kabine, a zavijajući, sivilom ispunjeni vjetar vukao mu je odjeću. U tako ograničenom prostoru nije mogao pucati u strahu od odbijenih metaka. Pustio je *Schmeisser* na remenu koji ga je udario u grudi, i zgrabio debelu borovu cjepanicu. Digao ju je mahnito u zrak i pogodio partizana u grudi baš kad je ovaj htio doskočiti. Vrišteći je nestao preko metalne stranice.

Iza Schulzea Atila je jače otvorio ventil. Tanad je sada šarala cijelom duljinom vlaka. Ovo im je bila zadnja prilika. Pogonski kotači su se okrenuli na glatkim tračnicama. Brektanje stroja je jačalo. Dimnjak je izbacivao oblake dima. U jezivoj tami granata se rasprsnula u bijesnom crvenilu. Šrapneli zabubnjaju cijelom duljinom metalne ograde kabine. Schulzeu se ispod nogu pojavi lice koje razbije

svojom čašom s kockicama. Partizan nestane u snježnoj oluji. “Idemo! Idemo!” zaviče Schulze, naginjući tijelo prema naprijed, kao da može lokomotivu pokrenuti snagom misli.

Kotači se polako pokrenu. Atila pojača snagu stroja. Lokomotiva krene naprijed. Zelena kazaljka na brzinomjeru se počne penjati. Kako je brzina oklopljenog vlaka rasla, paljba se po bočnim metalnim stranicama smanjivala. Stožerni narednik Schulze se izmoreno nagnuo preko boka kabine i prodahtao: “Nemoj to nikad više ponoviti, Atila. Upravo sam se upišao.”

Cijeli je stožer bio pijan, uz iznimku samoga maršala i zapovjednika Sivih orlova, kojeg su još uvijek mučili gubici iz prošlog mjeseca.

Staljin osobno je zvao Tolbuhina kako bi mu čestitao, a dobio je i službeni brzojav iz *Stavke*²³. Nova marionetska komunistička vlada, osnovana još davno u Moskvi, imala je kratko predstavljanje. Jedva se probila do stožera kroz rijeku svojih voljenih građana koje su NKVD- ovcu opremljeni bičevima tjerovali na istok, kako bi radom u logorima “zahvalili svojoj sovjetskoj braći za blagodati slobode koju su im udijelili”.

Sada su sovjetski časnici ostali sami, kako bi proslavili pobjedu na tipično ruski način, opijajući se do besvijesti, što je bio jedini način da pobjegnu od krute stvarnosti svakodnevice. Ali Tolbuhin, poznat u cijeloj vojsci po izdržljivosti u piću, nije imao želudac za svečanosti. Malodušno je pijuckao votku s paprom i čekao vijesti o nestalom vlaku.

Taj prokleti svećenik ga je nasamario. Što ako se pročuje da je primio mito? Ulio je u usta još jedan brzi gutljaj votke i zadrhtao od razmišljanja. Svatko je na višim razinama vlasti znao koliko su korumpirani Staljin i pripadnici užeg kremaljskog kruga, zajedno sa ženama, uz orgije i gomilanje bogatstva; ali se “Staro Kožno Lice” željelo prema vanjskom svijetu predstaviti težačkom moralnošću. Ne bi čekao ni sekunde kako bi kaznio i samoga

23 Sovjetski glavni stožer

maršala Sovjetskog Saveza ako bi posumnjao da je ovaj primio mito.

Telefon na stoliću ispred njega je zazvonio. Nitko to nije zamijetio osim sumorno trijeznog Suslova. Tolbuhin digne slušalicu i rikne:

“Govori!” Suslov je znatiželjno gledao zapovjednika Ukrajinskog fronta, pitajući se što je toliko važno da telefon sada zvoní.

Tolbuhin je konačno spustio slušalicu i tupo zurio neko vrijeme u prazno. Odjednom je postao svjestan Suslovljevog ispitivačkog pogleda. Zajapurio se, a zatim je njegovo crveno, ljutito lice naglo poprimilo pozorni izraz. Uperio je svoj debeli prst u bojnika. Suslov istoga trena ustane i prokrčivši si put kroz pijane stožerne časnike stane ispred svog pretpostavljenoga. “Druže zapovjedniče!”

“Suslove, želim što nisam bio u mogućnosti dozvoliti Sivim orlovima da uzmu udjela u završnom napadu na položaje SS-ovskih svinja. To se nije uklapalo u moje planove, iako sam znao da tražite časnu zadovoljštinu za ono što su napravili vašoj bojni u planinama Vertes.”

Tolbuhin ga je lukavo pogledao. “Što biste rekli kad bih vam otkrio da svi ti SS-ovci nisu poginuli na budimskom brijegu?”

Suslov ga oštro pogleda: “Što?”

“Da, ovim mi je telefonskim pozivom javljeno da je jedna naša partizanska jedinica naletjela na vlak pun mađarskih civila - kapitalističko smeće, većina njih - koji se zaputio na zapad, prema njihovim njemačkim saveznicima. Tijekom izmjene vatre zamijetili su SS-ovce među braniteljima. Jedina žrtva među Nijemcima imala je na rukavu oznaku pukovnije *Europa*. Što kažete na to, Suslov?”

“Što da mi učinimo u vezi toga, druže maršale?” upita Suslov, pokušavajući obuzdati uzbuđenje.

“Prema sadašnjim okolnostima i vremenskim uvjetima u planinama, vrlo malo prije nego što dođu do naše crte bojišnice.” Tu malo zastane.

Suslov se uhvati na udicu. “Druže maršale,” reče, “u ime svojih poginulih Orlova i njihovih živih drugova, tražim dopuštenje da se obračunam s tim Fricevima. Imaju dug prema Orlovima, koji ćemo naplatiti - u krvi.”

Tolbuhinov je mozak ubrzao. Suslov je bio vrlo nasilan, ali i lojalan vojnik. U skladu s njegovim načinom razmišljanja nijedan Nijemac ili Mađar ne može preživjeti ukoliko ih njegovi Orlovi uhvate. Oni bi ih zbrisali u ime osvete za planinu Vertes. Ali je želio biti potpuno siguran u to hoće li Suslov kasnije moći držati usta začepljenima.

“Predočite si poteškoće, vrijeme, činjenicu da su Fricevi nekako nabavili, ili ukrali, mali oklopljeni vlak?”

“Kako ja vidim, problema nema, druže maršale. Vidim samo mrtve Orlove, koji vape za osvetom s one strane groba.”

“Kako biste vi to izveli?” upita Tolbuhin, i dalje ne otkrivajući karte. “Teren je prekriven snijegom pa ih nijedno naše oklopno vozilo na tom području ne može sustići na vrijeme. A pješastvo nema izgleda protiv oklopljenog vlaka.”

Suslov je žudno dočekao priliku koja mu je ponuđena. “Padobranski desant - otprilike dvadeset ili trideset kilometara ispred vlaka na mjestu gdje bih imao vremena pripremiti obranu - uništiti tračnice ili nešto slično, druže maršale.”

“*Padobranski desant?*” usklikne Tolbuhin. “Vi ste ljudi, Suslov - po ovom vremenu!”

“Druže maršale”, reče Suslov ponosno, blistavih očiju. “Svaki je moj Orao spreman položiti život kako bi naplatio dug u krvi.”

Tolbuhin je znao da sada ima glupana. Ovo je predobro da bi bilo istinito. “Dobro, Suslov,” reče polako, “pustit ću vas i vaše Orlove da krenete - ali idete bez dozvole. Ako itko pita, ja ne znam ništa. Je li vam to jasno?” doda strogo.

“Razumijem.”

“Onda dobro. Dozvolite da vam dam mali savjet kako bismo izbjegli probleme u budućnosti. Kada zaskočite taj vlak, provjerite da nijedan Nijemac ili Mađar ne ostane živ.” Oštro pogleda bojnika. “Je li to jasno?” Suslovljevo je lice bilo bezizražajno, ali kad je progovorio, glas mu je rječito pokazao koliko nemilosrdan može biti.

“Jasno, druže maršale. Nitko od njih, vojnik, civil, muškarac, žena ili dijete neće preživjeti. Moji Orlovi će se pobrinuti za to.”

Vlak je zašao duboko u spektakularno planinsko područje, koje je okruživalo Balatonsko jezero. Snježna vijavica je popustila i s mjesta gdje se Schulze smjestio mogao je vidjeti tračnice, blistave na zimskom suncu, kako vijugaju po padinama planina, kroz bijele jele, dok ne dosegnu paučinast, svjetlucač metalni most koji je preskakao klisuru ispred njih. Sve je bilo jasno, blistavo, vidjelo se u nadnaravnoj čistoći koja je uvijek dolazila nakon padanja snijega.

“Stožerni naredniče Schulze, imam li vašu pozornost?”

Schulze okrene oči od očaravajućeg pogleda. Stari je Židov nastavio: “S druge strane tog mosta, Schulze, je vrlo strm silazak skoro do doline u podnožju, s glavnim sovjetskim položajima. Ako su moje informacije točne, Rusi su dolje utvrdili prugu. Nisu je razorili jer se nadaju da će je koristiti za transport vlastitih jedinica na zapad kad nastave napredovanje. A ni tvoji ljudi na drugoj strani doline nisu uništili svoj dio pruge. Pretpostavlja se zato što imaju neku nadu da će je upotrijebiti ako nastave napad. Pogledaj!” Pokazao je na kartu preko stola ispred Schulzea.

Nizbrdica se činila vrlo strmom sudeći prema obrisima, dok su tračnice vijugale preko prijevoja i produžavale ravno dolje prema dnu doline. Upotrijebio je palac kako bi odmjerio duljinu ravnoga dijela bez korištenja mjernih pomagala. Nešto više od tristo metara.

“Dakle?” upita konačno Janosz.

“Dakle što?”

“Imaš li kakav prijedlog kako da prodemo kroz tu

prepreku? Prema mojim podacima, sagrađena je od starih šina i drvenih pragova, čvrsta je i pojačana betonskim blokovima.”

“Mogli bismo je probiti”, odgovori Schulze promišljeno, gladeći svoju veliku neobrijanu bradu. “Ova kompozicija je teška.”

“Ali mogli bismo iskliznuti iz šina i prepriječiti prugu dok to pokušavamo”, primijeti Janosz.

“Da, tu si u pravu.” Razmišljao je nekoliko minuta. “A da upotrijebimo jedan od vagona kao ovan?”

Janosz je razmislio o prijedlogu na trenutak ili dva, a tada je odmahnuo glavom. “Nije dobro, Schulze. Prvo, pogledaj kako smo smješteni ovdje. Trebamo taj vagon. Uz to, oklopljeni vagon poput ovog mogao bi onemogućiti napredovanje ukoliko udari u prepreku i ostane popreko na tračnicama. Naša lokomotiva ne bi imala dovoljno snage da ga odgurne i istovremeno povuče ostatak vlaka.”

Schulze progunđa u znak slaganja i sljedećih su nekoliko minuta planeri utonuli u sumornu tišinu, dok je teški vlak soptao sve bliže i bliže mostu. Ali na kraju nijedan od njih nije bio bliže rješenju. To je uspio Čink.

Dršćući i žurno odmičući zeleno lice daleko od prozora kad je uočio da se put strmo spušta stotine metara u dolinu, reče: “Čink misliti stražarski.”

“*Čink misliti stražarski*”, imitirao ga je Schulze. “Što bi to, do vraga, trebalo značiti?”

“Stražarski vagon, on moći raspasti se kad udari. Stražarski, ima ...” Janosz podigne mršavu ruku zahtijevajući tišinu. “Stražarski vagon ima vlastito upravljanje, može se držati na tračnicama u punoj brzini.”

“I nije tako težak kao ostali vagoni”, dopuni odmah Schulze. “A sada, ako ja mogu rasporediti svoje dečke na drugu stranu padine bez da ih Ivani tamo dolje uoče, mogli

bismo usmjeriti mali vagon u tu prepreku i u općoj zbrci oni mogu odvući neprijatelju pažnju. Tada Atila dovede vlak dolje i mi odlazimo prema njemačkim položajima.”

“Ali tko će upravljati stražarskim vagonom”, upita Čink u svoj svojoj naivnosti.

Schulze mu se opako nasmiješi: “A što misliš tko? Čink i ja!”

Židovske su izbjeglice radile s voljom čisteći duboki smrznuti snijeg s okretišta na vrhu brijega. Iza njih, Atila je odleđivao skretnicu s glavne na pomoćnu prugu let-lampom, dok je njegov ložać snažno lopatom ubacivao ugljen da održi tlak pare, znajući da na ovoj uzvisini ne smije dozvoliti da padne.

Sam Schulze je bio zauzet skupinom mladića. Podijelio ih je u dvije skupine. Sada su, odjeveni u bijele svilene komade snježne kamuflaže, iščekivali naredbe. Stožerni narednik je užurbano bacio pogled na sat. “Imate petnaestak minuta. Želim vas oko zavoja i na položajima s obje strane pruge do tada. Kad stražarski vagon bude dvjestotinjak metara od prepreke, želim da krenete - snažno.”

Nedugo zatim njegovi ljudi su nestali iza zavoja i pažljivo napredovali prema sovjetskim položajima daleko dolje. Radna skupina je očistila snijeg i vrh je bio slobodan. Vlak je mogao ući na pomoćni kolosijek. Schulze se nacerio shrvanom Janoszu, nagnutom nad lopatu. “Teže od sjedenja u dućanu i brojanja novca, zar ne, Čifute?”

Sada je sve išlo brzo. Atila je uvezao vlak na okretište i odvojio stroj. Doskoči na tračnice i popne se na zadnji dio stražarskog vagona. Zajedno s ložaćem brzo ga odvoji od kompozicije, spoji na lokomotivu i izveze s okretišta na glavnu prugu. Uz klopavanje pogonskih kotača na strmim zaleđenim tračnicama, Atila gurne vagon na vrh kosine.

Tamo su on i ložac ponovo odvojili vagon od lokomotive. “Ja ću vas gurati preko uzvisine do mjesta gdje počinje blagi zavoj. Od tamo ste sami. Puno sreće.” Izrekao je to kao da su ovo bile posljednje riječi koje je uputio dvojici SS-ovaca.

Schulze ga ignorira, doimajući se vrlo zaposlenim. “Čink, ti ćeš stajati kod vrata cijelo vrijeme, razumiješ?” Čink, lica i dalje zelenoga, nije odgovorio. Kimne plašljivo glavom. “Tvoj je posao da ostanu otvorena, štogod se desilo. Kad ti kažem, skoči. Jer ako to ne učiniš, udarit ću te svom snagom u tu žutu guzicu, što će te poslati van - a ja idem odmah za tobom.”

Iza njih su kotači lokomotive kloparali na kosini i sve se jače naprezali. Polako su dolazili do početka zavoja. Schulze proguta i uhvati mjedenu ručku kotačića za upravljanje na stražnjem dijelu stražarskog vagona. To je to!

Vagon se kretao naprijed vrlo polako. Ne više od deset kilometara na sat, procijeni Schulze. Stjenoviti zid na zavoju se uzdizao sve više i više. Na njegovoj desnoj strani planina se rušila u okomitoj litici. Schulze stegne ručku na mjedenom kotačiću.

I tada su izbili iz zavoja. Daleko dolje Schulze zamijeti svjetlucanje u nekoliko tamnih kućica i nekoliko mršavih likova koji se tupo gegaju kroz duboki snijeg. Straža oko prepreke. Usredotočio je svu pozornost na vagon koji je ubrzavao. Schulze obliže suhe usnice i osjeti da se kotačić počinje divlje tresti u njegovom znojnom zahvatu. Držao ga je očajnički, boreći se svom svojom ogromnom snagom da zadrži vagon na tračnicama.

Sada je krajolik promicao pored njih u ludim bijelim i zelenim nejasnim obrisima. Schulze se pogne prema naprijed i svom se snagom nagne kako bi počeo kočiti. Plave iskre polete s kotača - tako visoko da ih je mogao vidjeti kroz otvorena vrata. Ništa se ne dogodi! Sa strahom je pogledao

van. Morao je ovu stvar malo usporiti prije prepreke kako bi mogli sigurno iskočiti!

“STANI, KOPILE JEDNO!” zaurla Schulze i muklo udari ramenom u kočnicu zadnjim snagama. Vrisak blokiranih kotača dosegne zastrašujuću visinu. Izgledalo je kao da sama smrt nemilosrdno juri prema njima. Tada, kad se činilo da vagon nikada neće usporiti, grozni džumbus vrištećeg metala se smanji. Nejasni obrisi se smire u seriju objekata koji se mogu prepoznati. Schulze nije čekao više ni tren. Podigne svoju veliku čizmu i uputi snažan udarac u Činkove vrećaste hlače. Ovaj zaviče i zapliva van u snijeg.

Schulze još jednom podigne nogu i udari kočnicu. Vagon počne ponovo ubrzavati, a on se ispruži punom duljinom u skoku kroz vrata. Teško je sletio u duboki snijeg, a sav mu je zrak istisnut iz tijela. Nešto niže su mali bijelo odjeveni likovi nespretno trčali kroz mokri snijeg s obje strane pruge prema tamnoj zapreci. To su bili njegovi ljudi, a iznenađeni Sovjeti još uvijek nisu reagirali, misleći da ovi trče prema njihovim položajima.

Kad je prvi od stražara skočio iza strojnice, okrećući je prema napadačima, vagon je punom snagom udario u zapreku. Začuo se snažan prasak od udaranja metala u metal, kojeg je odmah slijedila snažna detonacija razornog eksploziva kojeg je Schulze, naknadno se toga sjetivši, namjestio na prednji kraj vagona. Sljedećeg se trenutka prepreka pretvorila u gomilu letećih krhotina, gustog crnog dima i tijela koja su padala. Schulze ustane i pogleda gdje je Čink. Prolaz je otvoren.

IV.

Oklopljeni se vlak zaustavio na maloj oštećenoj postaji. Iza njih, sovjetska vatra koja je pratila vlak kroz ničiju zemlju počela je posustajati. Pješništvo iz drugorazredne zemaljske divizije *Luftwaffe*a koje je branilo taj dio bojišnice pažljivo je diglo glave sa svojih položaja u ruševinama i buljilo u vlak koji je bio ukrašen prekriženom zastavama Njemačke i Mađarske na prednjoj strani lokomotive, a s obje strane prvog vagona isticali su se veliki kukasti križevi.

Stariji satnik, prekomandiran iz pročešljanog ministarstva zrakoplovstva u Berlinu, gledao je u otvorena vrata vodećeg vagona. Dva mlada SS-ovca - mogao je reći da su SS-ovci po njihovim maskirnim jaknama - su spretno iskočili van i zauzeli svoje položaje, držeći automate u pripravnosti. Za njima je slijedio još jedan, koji je odmotao - od svih stvari - komad crvenog tepiha. Pojavio se i četvrti. Div od čovjeka, očito dočasnik; široka su mu prsa bila prekrivena odlikovanjima. Zauzeo je položaj sučelice vratima, pozorno iščekujući.

Satnik je donio odluku. Vlak je u redu, a sudeći prema SS-ovcima, prevozi nekog jako važnog. Vрати pištolj u korice i rikne: "U redu, na noge i slijedite me." Preko volje njegova skupina uplašeni staraca i mladića poslušao zapovijed.

Na peronu, tri SS-ovca lupnuše čizmama u beton oštećen u bitki i oštro stanu u stav pozor, kao da će se sam Führer svakoga trenutka pojaviti.

Lik koji se pojavio bio je malen i star i smežuran, s tamnim licem i kukastim nosom za koje je satnik

pretpostavljao da je mađarsko. Bio je odjeven u svijetloplavu odoru, a mršava su mu prsa također bila prekrivena odlikovanjima s obje strane bluze. Bez ikakvog je posebnog napora stupio na crveni tepih, dotaknuo je rukom visoku, sjajnu šiljatu kapu, a takav je nehajni način pozdravljanja uvijek ukazivao, prema satnikovu iskustvu, na vrlo visokog časnika.

“*Heil Hitler!*” jednoglasno zauraju tri SS-ovca kao da su na straži u berlinskom stožeru i Hitler osobno je upravo izašao. “*Heil Hitler Herr Generalfeldmarschall!*”

“Feldmaršal!” satnik Blomberg iz 4. *Luftwaffe* zemaljske divizije nije mogao vjerovati svojim ušima. Feldmaršal na njegovom dijelu bojišta. U posljednja četiri tjedna najviše rangirani posjetitelj kojeg su primili u ovom zabačenom dijelu ruralne Mađarske bio je divizijski kirurg koji je provodio istraživanje o učestalosti veneričnih bolesti u njegovoj jedinici. Počeo je hodati prema vlaku, iz kojega je sada silazila skupina civila.

Veliki dočasnik začuje zvuk njegovih čizama. Okrene se i zamijeti otrcanu staru skupinu *Luftwaffe*ovih vojnika koji su dolazili iz ruševina, oružja ovješnog na pognutim ramenima. “Časnik na dužnosti?” zaurla.

“Ovdje”, Blomberg začuje sebe kako odgovara, poput školarca na jutarnjoj prozivci. “Ovdje, stožerni naredniče”, osjetio je kako crveni dok je to izgovarao. “Ime mi je Blomberg - satnik Blomberg.”

“Ovamo, *satniče* Blomberg”, vikne veliki dočasnik. Satnik priđe strojevim korakom i lupi petama i u svojoj najboljoj imitaciji elegantnog stožernog časnika u ministarstvu digne ruku na pozdrav.

Feldmaršal mu otpozdravi. “Izvješće?” upita na izvrsnom njemačkom.

“*Satnik Blomberg, zapovjednik 8. satnije 1. brigade 4.*

Luftwaffe zemaljske divizije. Četvorica bolesnih, jedan ranjen, stotinu i trideset spremnih, feldmaršale”, zalaje, usredotočen na neki udaljeni objekt iza Mađarevog mršavog desnog ramena u propisanom držanju.

“Hvala vam, satniče Blomberg”, odgovori mu feldmaršal i graciozno pruži svoju smežuranu ruku.

“Ja sam Jerzcy von Stuhlweissenburg. Odgovoran sam da odvedem zadnju mađarsku vladu.” Ispruži ruku prema neuglednim, sredovječnim, kojekako odjevenim civilima koji su nelagodno stajali iza njega na peronu. Satnik Blomberg je bio zbunjen: “Ali kako ... što ... zašto?” Činio se nesposobnim oblikovati pitanje.

“Pobjegli smo iz Budimpešte riskirajući vlastite živote, uz pomoć vaših hrabrih vojnika SS-a.” Pokaže na golemog dočasnika koji se uzdizao iznad civila i otrcanih vojnika *Luftwaffe*a. “Sada smo umorni. Trebamo hranu i počinak - i pomoć.” Spontano otkvači jedno od brojnih odličja sa svojih mršavih prsa i prikvači ga na Blombergove neurešene grudi. “Zvijezda sv. Stjepana prve klase, satniče”, objavi. “Vaša je u znak priznanja za pomoć koju nam pružate.”

“Sve što je u mojoj moći, *Herr Generalfeldmarschall*”, ispali Blomberg, odmah se osjećajući nekoliko centimetara viši.

“Sjajno”, reče feldmaršal otmjeno. “Smjestimo moje ljude u zaklon. Naravno, trebamo topli obrok. Tada vas molim da telefonski obavijestite sve uz naš smjer putovanja da idemo u Berchtesgaden ...”

“O, moj Bože”, reče Blomberg u sebi, “oni se idu naći s Führerom.”

“I osigurajte da nemamo poteškoća sa sitničavim činovnicima. Izgubili smo i previše vremena - a vrijeme je od najveće važnosti, zar ne, satniče?”

“Naravno, feldmaršale”, Blomberg se spremno složi.

“Molim vas, slijedite me, ukoliko biste bili tako ljubazni.”

Prolazeći pored SS-ovaca, koji su se ukočili u stavu pozor, feldmaršal svečano namigne stožernom naredniku Schulzeu, čije je lice bilo prepuno divljenja. Izvukli su se. Bili su iza njemačke crte bojišta.

Tog dugog poslijepodneva, dok su ljudi iz *Luftwaffe*, koje je tjerao nervozni Blomberg, pripremali ogromnu juhu od graška, Schulze i Janosz su razmatrali preostali dio njihova puta kroz Austriju.

“Od Mencsela”, objašnjavao je Janosz, “vodi izravan put u Beč. Ali to je preopasno. Tu može biti postavljano puno neugodnih pitanja i što bismo onda, zar ne?”

Schulze se složio. Što bliže priđu *Reichu* bit će u sve većoj opasnosti. U tim turobnim danima vlasti su bile brze u djelovanju kad su “lovci na glave” iz vojne policije pokupili dezertera - pred zid i kratki rafal iz strojnice. Vojni se sud činio kao rasipanje vremena.

“Ova će uniformirana budala srediti naš put preko Beča za Berchtesgaden. Kad to napravi, mi ćemo promijeniti pravac u Bratislavi. Od tamo ćemo se uputiti jugozapadno i ući u Austriju u Gradišću - ovdje. To je zemlja malih sela, gradića i siromašnog stanovništva, koje nije imuno ...”

“Na kršćansko milosrđe”, dometne Schulze.

“Da, novac će učiniti naš put lakšim”, složi se Janosz. “Namjeravam se kretati sporednim prugama - ovdje - i preko austrijske granice u malom selu Pamhagenu. Ako ćemo imati sreće, imat ćemo posla samo s usamljenim graničarem, koji je uz to i mjesni žandar i pogrebnik.”

Schulze je mogao pretpostaviti da je Janosz bio upleten u poslove oko šverca ljudi - većinom Židova - preko granice kroz dulje vrijeme. Vjerojatno je 1938. i 1939. bilo puno austrijskih i njemačkih Židova kojima je pomogao preći

preko te samotne granice.

“Što će biti s nama nakon toga?” upita konačno.

“Možeš ići s nama cijelim putem.”

“U Palestinu?” zacvili Schulze.

“Ti si korisna osoba. Mi iz Hagane ćemo te trebati u danima koji dolaze.”

“Što, i da skratim kurac kako bi sličio na židovski? Ne, hvala, Janosz.” Zastane. “Ali je do Hamburga dug put i lovci na glave su danas po cijeloj Njemačkoj.”

“Mogu ti i s tim pomoći, ako želiš.”

“Hoćeš reći da imate i te svoje iz Hagane po Njemačkoj?” upita Schulze s nevjericom.

“Da, imamo. Mi smo posvuda.” Slatko se nasmijao.

“Kad ljudi pojedu i vlak bude napunjen gorivom, odlazimo. Ne želim dočekati noć ovako blizu bojišnice. Nikad ne znaš kada će Rusi napasti.”

Schulze ustane i dohvati svoj automat. “U redu, feldmaršale, idemo vidjeti je li mađarska vlada konačno završila s punjenjem želudaca juhom od graška i kobasicama.”

Skok u zasljepljujuću snježnu oluju pretvorio se u katastrofu. Suslov je svoje Sive orlove unaprijed upozorio na opasnost, ali nijedan nije odustao. Osveta za njihove mrtve drugove nadvladala je sva druga razmatranja. Na razini tla brzina vjetera je prema prognozi bila sedam metara u sekundi. Iskočili bi i pri dvostruko većoj brzini. Uvjeti su bili užasni. Čovjek za čovjekom je otvarao svoj padobran koji je hvatao silan vjetar. Nekim očajnicima je ispraznio zrak iz njega i bili su odneseni širom bijele pustoši i nikad više nisu viđeni.

U zoru je Suslov sakupio točno stotinu preživjelih, a od te jadne šačice dvanaest je bilo ozbiljno ozlijeđeno, pa ih je - na njihov izričiti zahtjev - ostavio za sobom. Ali to nije bilo sve. Kad je snijeg prestao padati i konačno su se bili u mogućnosti orijentirati, otkrili su da, umjesto da budu duboko iza sovjetske crte bojišta u Mađarskoj, se nalaze dvadeset kilometara iza njemačkih položaja.

Sivi orlovi su često u prošlosti bili odsječeni iza njemačkih linija. Ono što je više zabrinjavalo Suslova je da već dugo nije znao u kojem se pravcu zaputio odbjegli vlak kad je dosegao njemačke položaje.

Jedini preživjeli radiooperater je uspio uhvatiti Tolbuhinovu poruku da se "objekt X" (koju je tako oprezno uputio) probio kroz sovjetsku bojišnicu kod Mencsela. Suslov je na brzinu pregledao karte. Nije bilo odvojka pruge koji bi vodio sjeverno ili južno od pravca koji vodi zapadno od Mencsela za Bratislavu. Pruga se nije razdvajala sve do austrijske granice, gdje se granala kako bi bilo moguće u što kraćem vremenu rasporediti što više vojnika u pograničnom

pojasu.

Činilo se da bi mogao biti siguran da je nestali vlak nastavio u pravcu Bratislave. On ga mora zaustaviti negdje na tom potezu. Ali gdje? Brzina vlaka je bila jako ograničena. To mora biti negdje gdje može postaviti zasjedu. Sve u svemu, ljudi su mu bili naoružani samo automatima.

Sat vremena nakon što je primio Tolbuhinovu poruku, pronašao je savršeno mjesto. Nalazilo se oko trideset kilometara istočno od Bratislave. Zaselak, na maloj udaljenosti od vrlo strmog uspona, gdje je, sudeći prema njegovoj vrlo preciznoj vojnoj karti, mjesto za punjenje vodom i ugljenom, potrebno svim vlakovima koji se približavaju planinama. Bio je naredio brzu hodnju prema malom, usamljenom željezničkom zaseoku. Njegovi su ljudi bili sjajno pripremljeni, pa su prešli dvadeset kilometara u dva sata, usprkos snijegu. Ovo je mjesto bilo baš ono što traži. Željezničke tračnice prolaze kroz strmi kanjon dalje od skupine drvenih kolibica i male postaje koji čine zasetak i tada se strmo uspinju. S jedne su strane tračnice omeđene skoro okomitom stijenom, a s druge niskom kosinom koja je bila posuta snijegom prekrivenim stijenama koje su tamo ostavljene još prošloga stoljeća kada su inženjeri probijali prolaz kroz planinu. Činit će savršen zaklon većini njegovih ljudi.

Rutinski su pobili šaćicu mještana; nisu si mogli dozvoliti bilo kakvu izdaju ovako duboko u neprijateljskom teritoriju. Jedini koga su poštedjeli bio je stariji, problijedjeli šef postaje. Suslov ga je trebao kako bi zaustavio oklopljeni vlak.

Dovršio je plan. Gore na stijenama iznad zaselka smjestio je šezdeset ljudi na položaje, a ostale sakrio u blizini klimave drvene postaje, spremne i na oprezu. Zadovoljno je gurnuo Schmitta, povolškog Nijemca, i

dokono rekao: "Pitaj ga kako se zove ovo mjesto" i uperio nehajno palac u dršćućeg šefa postaje.

Schmitt uputi čovjeku pitanje. Šef postaje gotovo cijelu minutu nije uspio odgovoriti na njega. Otvorio je usta, bijele usnice su mu se tresle, ali osim besmislenog roktanja ništa nije izišlo van.

"Udari ga", naredi Suslov, "ali ne prejako." Schmitt ga udari u trbuh i nakon toga pošteno ošamari, prije nego što mu je ponovio pitanje.

Starac je nešto prošaptao.

"Onda?" upita Suslov, ne skidajući oči s pruge.

"Dodemann Pass", odgovori Schmitt. "To je ime na lokalnom dijalektu."

"A što to znači na ruskom?"

"Mrtvačev prolaz, družo zapovjedniče."

Suslov se ledeno nasmijeshio. "Prikladno ime", prokomentirao je, "vrlo prikladno ime - za njih!"

Oklopljeni je vlak usporavao kako bi štedio gorivo. Atila je znao da će, jednom kad skrenu s puta prema Bratislavi, vlasti na željezničkim postajama postavljati pitanja; morat će neprekidno voziti skroz do Pamhagen. Možda bi, razmatrao je nabusiti strojovođa, mogao uzeti gorivo na postaji u Dodemannu. U prvom vagonu, većina se umornih civila i SS-ovaca ispružila po podu na hodniku i lagano hrkala, vjerujući kako je prava opasnost iza njih.

Schulze i Čink, koji su šutnuli par mladih Židova s njihovih sjedala na pod, kako bi udobno sjeli, raspravljali su o vlastitim planovima dok su drugi spavali.

Kratko su zastali, odjednom umorni, i kroz glavu su im počele proljetati slike budućeg bordela na Reeperbahnu. Vlak je usporavao približavajući se postaji, iako se nije planirao zaustaviti dok ne pređe austrijsku granicu. Schulze

je skočio na noge, istovremeno ispustio zvižduk i udario nogom hrčućeg SS-ovca u rebra kako bi ga probudio.

Odmah je postalo bučno kad su se sredovječni civili i vojnici počeli buditi iz sna, jedni puni straha, a drugi zabrinuti dok su grabili oružje i zauzimali položaje duž oklopljenog vlaka prije nego što se potpuno zaustavi.

Atila snažno opsuje. Šef postaje je stajao nasred pruge, preko puta praznog perona, mašući bijelo crvenim limenim *kelleom*²⁴, kao da je na budimpeštanskom glavnom kolodvoru, a ne na provincijskom smetlištu. Mogao je jedino blesavu staru ludu pregaziti ili se zaustaviti. Odlučio se zaustaviti. Možda ovdje ipak uspije dobiti ugljen.

Povukao je kočnice i zatvorio ventil za dovod goriva. Pogonski kotači su blokirani, odbojnici su lagano zazveketali i oklopljeni se vlak konačno počeo zaustavljati upravo kad je stožerni narednik Schulze skočio u kabinu sa žurnim pitanjem: "Zašto se zaustavljamo?"

Atila spusti ruku s ventila. "Zbog njega", odgovori nehajno. Schulze proviri iz kabine preko stranice prema starcu u otrcanoj odori. "Stari dečko izgleda kao da će se svakoga trenutka upišati u gaće", zamijeti.

Schulze je smatrao da se ne trebaju ničega plašiti ovako duboko u njemačkom području. Osim toga, osim starog Mađara, mjesto je izgledalo pusto.

"Idem vidjeti ima li išta ugljena za nas u skladištu", reče Atila. "Da, i stari mu *Monsignor* može dati malo poznatog kršćanskog milosrđa, ako bude potrebno."

"Imate li ugljena?" zaviče Atila Hunski, izlazeći iz kabine. "Trebalo bi nam -" Nikad nije dovršio rečenicu.

Pucajući kroz otvoreni prozor postaje, Suslov, koji je svojim automatom zadnjih šezdeset sekundi nišanio kabinu,

²⁴ Signalni uređaj koji se koristi za davanje znakova u željezničkom prometu umjesto zastavice ili zvižduka

dohvati mađarskog strojovođu punim rafalom. Atila vrisne, lice mu se raspadne, a mlaz krvi prsne na sve strane. Bio je mrtav prije nego što je pao na snijegom prekriveno tlo.

“Dolje!” vrisne Schulze baš kad mali zaselak eruptira od snažne vatre iz ručnog oružja. Kad je udario u pocinčani pod, znao je, s tonućim osjećajem beznađa, da su ušetali ravno u zamku.

Schulze se objesi na vrata. “Sranje!” prodahće i obriše znoj s čela u znak olakšanja. “Mislio sam da će kopilad završiti sa mnom tamo.”

Janosz, nezaplašen, ali očekivano vrlo zabrinut, izvuče bočicu iz džepa i gurne je prema gololavom dočasniku. “Evo, uzmi malo mog lijeka”, zaviče preko opasnog pucketanja i praskova bitke koji su dopirali izvana. Schulze je zahvalno zgrabi. Povuče i grleno se zakašlje.

“Vani je gadno. Strojovođa je dobio svoje. Ukopani su s obje strane pruge i ima gomila Ivana gore na padini. Imam Šveda u kabini s ložačem - tamo je i druga teška strojnica, a zasad nemamo žrtava, osim nekoliko prostrijelnih rana zbog odbijenih zrna.”

“Ložač - može li on voziti lokomotivu?” zapita se Janosz.

“Da, mislim da može. Ali u ovom trenutku je usran od straha - tako da s njim ne možemo ništa napraviti. On zacijelo neće pokrenuti vlak prema naprijed.”

“*Naprijed*, kažeš”, Janosz istakne riječ uz iznenadni bljesak nade u tamnim očima. “Što ti misliš da će ovi sada napraviti?”

“Ne mogu visjeti ovdje predugo, ovako daleko od crte bojišta. Mislim da mogu napraviti samo dvoje: zamoliti nas da se predamo ili navaliti na nas tako dugo dok je dovoljno mračno kako bi se moglo izvesti. U oba slučaja će pokušati osvojiti kompoziciju kako bi punom brzinom prošli kroz one beznadne *Luftwaffeove* mlitavce prema vlastitim položajima.”

“A ako se predamo?”

Schulze je napravio pokret svojim velikim kažiprstom kao da povlači obarač.

“Ali zašto?” prosvjedovao je Janosz. “Nismo ih povrijedili ni na koji način. Zašto smo im toliko važni?”

Schulze slegne ramenima. “Bolje za to pitaj Staljina. Ali ako misle kako smo dovoljno važni da za nama pošalju vojnike tako duboko u neprijateljsku pozadinu, možeš se okladiti u svoj zadnji *matzo*²⁵ da ovi neće samo stisnuti nam ruke i reći - idite kući, igra je gotova. Ne, ako se predamo, otpisani smo!”

“Ti to zaista misliš?” upita Janosz užasnuto.

“Ja to zaista ne mislim - ja to znam.”

“*Prekini paljbu!*” zaurla Suslov, savivši dlanove oko usta. “Prestanite pucati posvuda - nema potrebe dalje trošiti streljivo!” Duž cijelog opkoljenog vlaka pucnjava je prestala, i iščekivao se sljedeći potez napadača.

Tišinu koja je uslijedila razbio je glas Schmitta, povolškog Nijemca, koji je govorio dijalektom što su ga njegovi njemački preci donijeli u Rusiju prije tri stoljeća. Bio je, začuđujuće, još razumljiv, iako je grmio pojačan megafonom: “Nijemci, imate samo jednu priliku - predati se!”

“Odjebi!” zaurla Schulze.

“Izidite sa svojim oružjem”, nastavi Schmitt, “bacite ga na tlo odmah nakon što napustite vlak i podignite ruke. Nastavite hodati prema željezničkoj postaji. Nećemo vam nauditi. Sve što želimo je vlak. Vi možete krenuti svojim putem. Nećemo vam nauditi.” Metalni je glas odjekivao i odjekivao nad bitkom unakaženim snijegom. “Predajte se

²⁵ Beskvasni kruh koji Židovi jedu tijekom Pashe

istoga trena!” Schmitt je spustio megafon i čekao.

Iz vlaka nije bilo nikakve reakcije.

“Njemačka kopiladi”, opsuje Suslov. Znao je da vrijeme curi i Orlovima. Unatoč činjenici da su presjekli žice koje su povezivale zaselak s vanjskim svijetom, ovo je ipak bila glavna pruga za Bratislavu. Netko će ih otkriti na njemačkoj strani prije ili kasnije. Pogledao je prema večernjem nebu koje se brzo mračilo. Snijeg je mogao početi svakoga trena.

Ljutito je laktom udario povolškog Nijemca. “Pokušaj ponovo!” naredi.

“U redu, Cigane, jesi spreman?” upita Schulze, čučajući do ložača u oklopljenoj kabini.

“Jel' pucaju?” drhtao je ovaj.

“Pa, ne bih baš rekao da nas obasipaju ružama”, frkne Schulze. “I ti si spreman, Švede?” Turobni plavokosi švedski SS-ovac postavi strojnicu na sanduk progundavši potišteno “da”.

“U redu,” zapovijedi Schulze, “SAD!”

Ložač otpusti kočnicu i odvrne ventil. Jedan se kratki trenutak kotači zavrte na zaleđenim tračnicama i oblak tamnoga dima izbije bespotrebno iz dimnjaka. Tada kotači uhvate. Oklopljeni se vlak pokrenuo.

“Fricevi se kreću, druže zapovjedniče!” vikne Schmitt. Suslov ustane i proviri kroz razbijeni prozor. “Pali!” bijesno zaviče. “*Pucajte, Orlovi?*”

“Ali oni se kreću, druže zapovjedniče!” prosvjedova Schmitt. Umjesto da se pokrene naprijed, vlak je ubrzavao unatrag putem kojim je došao praćen divljom paljbom padobranaca.

“Prestani ... obustavi paljbu”, boжник se osovi na noge i uzvikne naredbu, znajući da njegovi ljudi uzalud troše

streljivo. Vlak je bio već gotovo iza zavoja koji ga je štitio.

“Što će oni sada napraviti, druže zapovjedniče?” upita Schmitt. “Naše su ophodnje pokidale tračnice oko kilometar odavde. To je najdalje do kuda mogu stići.”

“Što će napraviti?” ponovi pitanje Suslov. “Jednom kada shvate da ne mogu natrag, pokušat će se zaletjeti i vlakom savladati uspon - ali ako ga ne napuste, nema drugog puta preko planina osim ovog prijevoja. A tada će ih dočekati malo iznenađenje koje smo pripremili za njih, Schmitt - vrlo neugodno iznenađenje.”

“Evo ih opet, druže zapovjedniče?” vikne Schmitt. Suslov se odmah trgne iz mučnog drijemeža. Skoči na noge, držeći automat u pripravnosti. Oklopljeni vlak je iza zavoja ispuštao paru u punoj brzini, prijeteći crni obris tekao je u bijelu snježnu vijavicu. Suslov je ispalio u zrak nekoliko hitaca kako bi uzbunio ljude u postaji i one više gore na padini. “Budite pripralni!” zaurla i još se jednom baci u svoj zaklon.

Izvana se začuje sporadična paljba. Suslov je mogao čuti kako metalne krhotine cvile po oklopljenim stranicama vagona. Pažljivo je uzeo lokomotivu na ciljnik, dok joj je veliki oblak smeđeg dima izbijao iz dimnjaka, prilazeći sve bliže. Zapuca, ali se zrna odbiju od kabinina oklopa kao kamenčići. Uz zaglušujuću lupnavu kotača i zvižduk ispuštene pare, vlak projuri kroz postaju, bez ijednog metka ispaljenog na padobrance.

Crna je lokomotiva probila prepreku koju su podigli preko pruge, bacajući pragove visoko u zrak kao da su šibice. Kad se probila, brzina joj je naočigled opadala, i počela se uspinjati strmom uzbrdicom. Suslov zaviče prema ljudima da ga slijede, i oni teško potrče kroz snježnu mećavu prema svojim drugovima koji su se ukopali više gore.

Vlak, čija se brzina neprestano smanjivala, se uspinjao strmom uzbrdicom sve bliže položaju Orlova. Gust dim izlazio je iz njezinog dimnjaka i vojnici koji su čekali napeti uz svoje oružje, mogli su čuti naprezanje lokomotive koja je prilazila.

Već je bila pored njih. Iza stijena, Orlovi su bili napeti. Stariji je dočasnik digao ruku i onda je oštro spustio kad je lokomotiva došla do mjesta gdje se skrivao. Niz ljubičastih bljeskova pojurio je cijelom duljinom sovjetskih položaja. Svjetleći meci proletjeli su kroz snijeg kao roj ljutih crvenobijelih stršljena i zabijali se u oklop. I dalje nije bilo nikakvog odgovora iz kompozicije. Činilo se da je to vlak duhova, koji je ispuštao dim u tamu, jezivo neosjetljiv na ljudski upliv. Sada su Orlovi bez straha posvuda poustajali, uvjereni da su ljudi unutra već prokleti. Njihova lica, mokra od snijega koji je neprestano padao, su bila divlja poput lica seoskih momaka na štandu za gađanje puškom na nekom lokalnom sajmu. Vlak je i dalje nastavio svojim putem.

Prošao je zadnje sovjetske položaje i počeo završnu fazu uspona, dok je paljba Orlova iza njega jenjavala.

Sada je jedini zvuk dolazio od lokomotive dok se trudila uspeti uzbrdo, a Sovjeti su odlagali svoje oružje i promatrali njeno uništenje.

Buuuum! Tresak prve eksplozije, praćene zasljepljujućim bijelim bljeskom, spojio se u sekundi s ostalima. Za trenutak se činilo da se ništa ne događa, i Suslov je užasnuto pomislio da mu je klopka propala. Tada se vlak trzajući zaustavio i dva zadnja vagona su se okrenula na stranu, oklijevajući kao da pokušavaju izbjeći strašnu sudbinu koja ih je čekala. U sljedećem su se trenutku prevrnuli u ponor. Gotovo su se lijeno okrenuli u zraku, dok su Orlovi gledali ustiju otvorenih u strahopoštovanju, i tada naglo povećavajući brzinu otkotrljali se u dolinu ispod njih.

S gromoglasnim treskom razbili su se na dnu.

Lokomotiva i prvi vagon i dalje su se klatili na rubu pruge. Para je izlazila iz lokomotivina probušenog kotla. Tada se prvi vagon zanjihao, jer ga oštećena lokomotiva više nije mogla držati. Usred trganja metala i cijepanja teških pragova, veliko crno čudovište se neumoljivo vuklo prema ruba litice. Nekoliko sekundi kasnije udarilo je u dolinu i eksplodiralo sa zaglušujućim odjekujućim treskom za koji se mislilo da će trajati zauvijek.

VII.

“Dakle?” upita Suslov.

Snijegom prekriveni Oraz se izvuče preko ruba litice i padne dolje u snijeg, a velika su mu pluća uzimala zrak od napora dugog uspinjanja.

“Što si našao?” upita opet Suslov, nestrpljiv da čuje koliko je uspješan bio njegov poduhvat kako bi mogao započeti povratak prema vlastitim položajima pod zaštitom snježne oluje. Oraz je teško progutao i tamnocrvenog lica mokrog od snijega pogledao gore u svog zapovjednika: “Ništa, družo zapovjedniče”, odgovori.

“Što?” Suslovljev je glas izražavao krajnju zbunjenost - slomljenu spoznaju.

Penjač se podigao na noge. “Rekao sam, družo zapovjedniče, da su vagoni bili prazni. Ni žive duše nije bilo u dva do kojih sam uspio doći.”

“Ali to ... to nije moguće”, promuca Suslov, a njegova legendarna staloženost uništena je prvi put u ratnim godinama. “To ne može biti!”

Penjač slegne ramenima, na širokom bijelom ruskom licu se ukaže narušeno strpljenje: “Onda predlažem da sami odete dolje i pogledate, družo zapovjedniče.”

Suslov je bio previše potresen da bi primijetio drskost. “Jesi li pregledao lokomotivu?”

“Jesam.”

“I što si našao?”

Ali penjač širokih ramena nikada nije odgovorio na to pitanje. U tom je trenutku Šveđanin neumoljiva mršava lica punog okrutnosti stisnuo okidač na svojoj strojnici i ispalio

rafal u skupinu oko njega.

Snop metaka je Rusu razderao široka prsa, pa je zaplivaao preko ruba litice, a pratio ga je samo sve udaljeniji vrisak.

Hici iz strojnice s padine koja gleda na položaje Orlova bila je znak na koji je čekala mala jedinica SS-a. Strojnice su frenetično, zastrašujuće oživjele.

“*Dolje!*” očajnički je zaurao Suslov. Ali bilo je prekasno. Napad ih je zatekao na potpuno otvorenom. Čovjek za čovjekom je padao, neki vrišteći, neki u tišini, jedni nasilno, mlatarajući rukama, drugi polagano, kao da namjeravaju leći na mekani snježni tepih. To je bio masakr!

“Svatko za sebe!” zaviče još očajnije Suslov, znajući da je s Orlovima svršeno. Sada je u pitanju bilo samo spašavanje vlastite kože. Posvuda su njegovi Orlovi bacali oružje i pokušavali pobjeći. Bilo je beskorisno. Padali su na sve strane, pokošeni jakim, ubilačkom paljbom.

Suslov je osjetio plamteću, snažnu mržnju koja je trijumfirala nad strahom. Ako već mora umrijeti, onda neka i njemačke svinje plate za njegovu smrt. Dignuvši glavu koliko se usudio, i osjetivši hladan vjetar od prolaska metaka koji su prozujali tek koji milimetar od njega, osmotrio je cijeli prizor. Bile su tri strojnice na tri uzvišenja sjeverno, južno i istočno od njega. Strma litica nije bila tako jako pokrivena paljbom. Zašto? Fricevi su očito mislili da se nitko neće pokušati izvući na tu stranu. Nitko - osim bojnika Suslova, zapovjednika Sivih orlova.

Naglo se digao na noge i potrčao, spretno obilazeći mrtva tijela svojih vojnika, odgurujući žive s puta, zapućujući se ravno prema rubu litice. Nijemci su ga odmah uočili. Meci su parali tlo svud oko njega. Luđački je krivudao. Meci su ga promašivali ponovo i ponovo. Tada je pogođen. Užareni bol prošao mu je kroz desno bedro.

Osjetio je da počinje padati. Bol je prošla i u istom je trenu zaronio preko ruba litice i nestao iz vida.

Schulze je skinuo kacigu i divlje prešao njome po glavi. "To je to!" zaviče slavljeničkog glasa što je plan uspio. Imaju još dug put pred sobom do Austrije, ali je taj put barem očišćen. "Prestanite pucati. Prestanite vi tamo." Mladi SS-ovci preko volje maknu prste s okidača, kao da nisu donijeli dovoljno smrti, sjajnih očiju u gotovo seksualnom uzbuđenju.

Janosz ostavi pušku koju je koristio i počne šepati prema Schulzeu. Ubijanje je gotovo i bio je zadovoljan. Bilo je previše ubijanja diljem Europe, već preko pet godina. Ne želi više vidjeti nijedno. Palestina znači mir.

Zaustavio se ispred Schulzea koji je odmjeravao mrtve Sovjete što su ležali ispred njega posvuda u snijegu. "Ja mogu ići i povesti svoje ljude."

Schulze slegne ramenima i okrene se Činku. "Bilo bi bolje da ideš s njim i štitiš ga."

"Jasno-o, Schulzi", reče Čink, koji je predložio zaglavljivanje ventila lokomotive što je postalo temelj njihova plana. Sada su Židovi ostali bez vlaka, ali je Schulze mogao pretpostaviti da će Janoszovo lukavstvo i nesputano dijeljenje "kršćanske milostinje" pronaći drugi način da izbjeglice dovede u Italiju. U to nije bilo sumnje.

"I neka budu žustri", naredi Schulze. "Trebamo biti preko granice do jutra."

"Ja natjerati Čifute da se kreću ko pakao", Čink će veselo, objesivši pušku na rame. "Schulzi i Čink moraju ići Hamburg, otvoriti javna kuća ..."

Odjednom se preko ruba litice pojavi lice. Strašno lice, iskidano, razderano, oderano na stijenama u gomilu usirene krvi, iz koje su plamtjela dva potpuno podivljala, životinjska

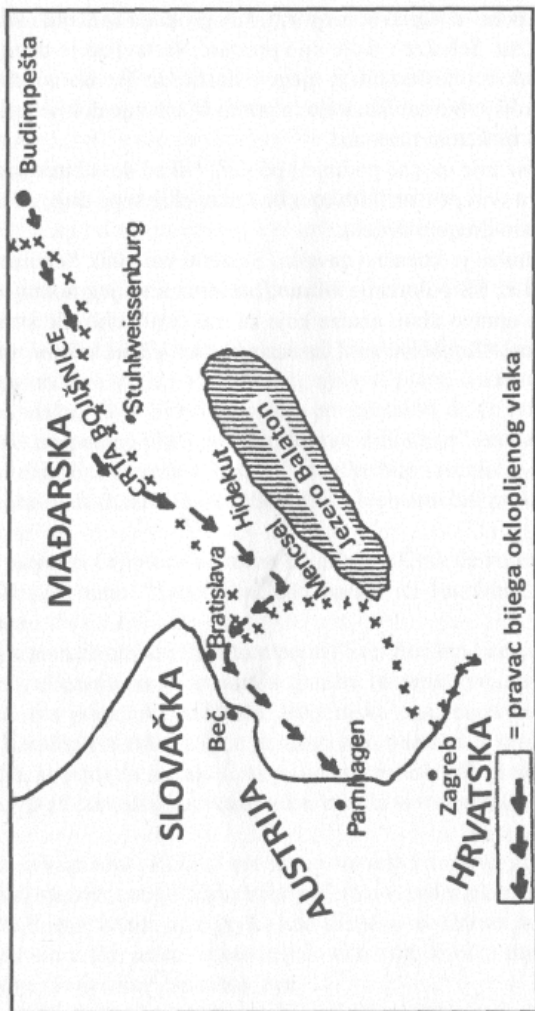
oka, puna neizrecive mržnje. Kandžolika ruka, s koje je meso bilo oderano u kapljuće crvene trake, se podigla u zrak. Čink je uočio crni okrugli predmet koji je držala. “Ne!” zavrišti, i podigne ruke, kao da se može zaštititi golim rukama.

Bilo je beznadno. Ručna bomba je poletjela kroz zrak i eksplodirala ispred njegovih nogu. Zahvatila je Činka u svom plamenom, zavijajućem bijesu, bacila ga u zrak i kad je njegovo užasno izobličeno tijelo tresnulo u tlo, nešto se otkotrljalo nekoliko koraka pod Schulzeove noge. To je bila Činkova glava.

Schulze zaurla. U skoku zgrabi umirućeg Suslova i izvuče ga preko ruba litice. Lica preplavljenog zvjerskim bijesom, spusti svoju tešku čizmu, ojačanu s trinaest čavala, ravno u Suslovljevo lice. I to ponovo i ponovo. Kostí se rasprсну. Krv prokulja iz očiju, ušiju, nosa. Oči ispadnu. Schulze i dalje nije prestao. Nastavljao je dalje i dalje, jedini zvuk koji je čuo bio je njegov vlastiti divlji, rokćući dah, jauci čovjeka koji je bio sabijan u tlo i uporno šljapkanje dok se teški metal sudarao s mekanim mesom.

Janosz nije mogao podnijeti pogled. Nikad dosad nije vidio tako neizrecivu svirepost na ljudskom licu za cijelog svog dugog života. To je pripadalo drugom svijetu.

I Schulze je konačno završio. Stožerni narednik Schulze, zadnji preživjeli iz SS pukovnije *Wotan*, bacio se u snijeg pokraj čovjeka kojega je upravo ubio, a suze koje su mu curile ublažile su njegovo znojno lice. “*Taj jebeni rat*”, zajecao je, “*taj jebeni, užasni rat.*”

Karta 2 - pravac bijega oklopljenog vlaka

POGOVOR

Schulze je bio pijan cijeli tjedan koji su morali čekati u Grazu. Jednog po jednog ili u malim skupinama, gledao je svoju malu jedinicu SS-ovaca odjevenih u civilnu odjeću koju im je Janosz nabavio na crnoj burzi, kako odlazi. Sada su svi bili na putu kako bi se suočili s brutalnom neizvjesnošću u svojim zemljama gdje će biti smatrani otpadnicima i izdajnicima, a ne odvažnim braniteljima zapadnoeuropske kulture od crvene boljševičke kuge, kako su ih nekad opisivali crno-crveni SS-ovski regrutacijski plakati. Neki su od njih išli u smrt, neki u dugo razdoblje robije, ali oni od njih koji će preživjeti ta gorka vremena na kraju će do groba nositi strašnu stigmu europskih izgubljenih sinova - bivših pripadnika SS pukovnije *Europa*.

Sada se Janosz i sam pripremao otići na sljedeću etapu svog dugog putovanja u “zemlju meda i mlijeka”, kako su je otvoreno zvali. S pozamašnom zalihom kako se činilo neograničenog kršćanskog milosrđa, podmitio je debelog *Wehrmachtova* bojnika koji ga je snabdio s desetak starih vojnih vozila, popunjenih bivšim talijanskim ratnim zarobljenicima kao vozačima, zahvalnih na ukazanoj prilici da se vrate u svoju domovinu prije nego dođu Sovjeti. Oni će ga povesti zajedno s njegovim izbjeglicama do Italije i položaja zapadnih saveznika.

Sada je došlo vrijeme za neskladan par, visokog SS-ovskog dočasnika širokih prsa i omalenog Židova da se rastanu. Stajali su u svježem napadalom snijegu. Iznad njih, skriveni sivim snježnim oblacima, sovjetski su bombarderi prelijetali prema zapadu na svom putu za Beč. Obojica su

čuli grmljavinu topova s bojišnice, koji su omekšavali njemačke položaje prije novog napada. Janosz zgrči palac u smjeru topničke vatre.

“Bit će uskoro ovdje, Schulze”, reče.

Schulze slegne ramenima: “Pa što?”

“Europa će se osloboditi jedne tiranije”, reče mali Židov meko. “Ali će uskoro biti zamijenjena novom, puno gorom. Vidio sam je. Hitler je početnik u okrutnosti i represiji u odnosu na Staljina. Samo čekaj ...”

Pruži ruku. “Dakle, Schulze, ovdje nam se putovi razdvajaju. Moram se vratiti svome jat. Krećemo za pola sata, čim uspijem te talijanske vozače odvojiti od ovdašnjih žena.”

“Ti makaroni imaju dobru ideju”, reče Schulze, “jebati se, a ne boriti se.” Primi starčevu ruku. “Želim ti sreću, Židove.”

“I ja tebi, Nijemče.” Bez ijedne riječi više, Janosz se okrene i ode, mršavih ramena savijenih pod teretom snježnih pahulja.

Schulze ga je gledao kako odlazi. Prošao je dug put sa starim Židovom - svi oni. Sad je sve gotovo. Jedan je dugi trenutak stajao tamo na praznom bljuzgavom pločniku, ništa nije čuo, ništa nije vidio, snijeg je tužno padao na njegov otrcani kaput s crne burze; sa svim svojim ovozemaljskim blagom - sapunom i britvom, snopom beskorisnih maraka i dvije stotine turskih cigareta - zaguranim u džepove. Bivši stožerni narednik Schulze osjećao se ispijeno i vrlo, vrlo umorno.

Odjednom se mekani, pobjednički austrijski glas probije do njegove svijesti. “Želi li gospodin provesti malo ugodnog vremena ovo popodne?” upita.

Schulze se okrene. Njegova očaja odmah nestane. Dvije su mlade djevojke stajale tamo odjevene u jednake

seljačke nošnje, guzova stisnutih na hladnoći, tako da ih je slučajni promatrač mogao zamijeniti za seljančice. Ali je presretni Schulze znao istinu. Njihove su crvene usne i zlački pogled u umornim očima kazivali drugu priču. “Vi ste blizanke!” uzvikne nekako glupavo.

“U pravu si”, reče jedna od njih, “odmah si shvatio.”

“Bolje da uhvatite moj kurac prije nego što budete prestare, moje male tigrice.”

“To će te koštati stotinu šilinga za jedan *skok*”, odgovori mu nezadivljeno. “Koja ti je od nas ljepša?”

“*Koja?*” zagrmí Schulze i izvadi paket s dvije stotine cigareta, s požudom u očima. “*Obje, naravno!*” dobaci im paket s cigaretama i stavi svoje velike ruke svakoj na jednu mladu, jedru dojku. Ciknule su tako glasno da se otrcani, pogrbljeni civil s druge strane ulice uzburan trgnuo. “Odvedite me u najbliži krevet, moje male austrijske dragane! Ovo će biti jebačina stoljeća, to vam mogu obećati!”

Bivši stožerni narednik Schulze, zadnji preživjeli iz prokletog elitnog bratstva, upravo je proglasio separatan mir. Sada je mogao ponovo početi živjeti.

KRAJ

NAKLADNIK
Zagrebačka naklada
ZA NAKLADNIKA

Zdenko Vlainić

UREDNIK

Krešimir Maligec

NASLOVNICA

Tihomir Tikulin

PRIJELOM I GRAF. PRIPREMA

Dražen Česi

TISAK

Znanje d.o.o., Zagreb

Copyright © ZAGREBAČKA NAKLADA 2015.

kontakt@zg-naklada.hr www.zg-naklada.hr

Na strmoj, ledom okovanoj planini nekolicina očajnih ljudi bori se poput divljih zvijeri kako bi preživjela ...

Oni su posljednji preživjeli veterani Hitlerove slavne elitne jedinice Waffen SS-a.

Jurišna pukovnija Wotan nemilosrdno je sasječena u šumovitim Ardenima. Jedini preostali dočasnik, stožerni narednik Schulze, vodi istrošene, ratom izmučene preživjele suborce zabačenom

cestom kroz snijegom prekrivenu planinu Vêrtes, slijedeći Führerov očajnički plan za spašavanje Budimpešte od sovjetskih armija.

Svaki je od njih svjestan da je to ludački pothvat, i da moraju uspjeti pod svaku cijenu.

ISBN 978-953-252-170-2

9 789532 521702 >

Cijena: 190,00 kn